

คู่มือ

แนวทางการจัดทำหลักสูตร

ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

คู่มือ

แนวทางการจัดทำหลักสูตร

ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

คู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตร ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ISBN	978-974-458-592-9
จัดทำโดย	กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น อาคาร 5 ชั้น 3 ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ : 0-2241-9021-3 โทรสาร : 0-2241-9021-3 ต่อ 108
ปีที่พิมพ์	2560
จำนวน	30,000 เล่ม
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด 44/16-17 ถ.เลี้ยวเมือง ต.ตลาดขวัญ อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000 โทร. 0-2525-4807-9 โทรสาร 0-2525-4855

คำนำ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยในรูปแบบของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยมีหน้าที่จัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยในหลายช่วงอายุ เพื่อดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 2-5 ปี ที่เข้ารับการบริการทุกคนให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง มีพัฒนาการตามวัยอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล มีพัฒนาการที่เหมาะสมทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย ด้านวินัย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เป็นผู้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรม มีความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เดิมนั้นเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติกำหนด ทั้งนี้ ต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน สถานบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และภาคีเครือข่ายอื่นๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเกื้อหนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น

ในระยะเวลาที่ผ่านมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546) ปัจจุบันเมื่อหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ประกาศใช้ การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสูตรดังกล่าว โดยให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในท้องถิ่นนั้นๆ และความเหมาะสมกับวัย ยึดหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการวัดประเมินผล ตามจุดหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีลักษณะเฉพาะ บริบท และปัญหาความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะช่วยชี้แนวทางให้กับบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและความต้องการในด้านต่างๆ

ด้วยเหตุนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้จัดทำคู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกแบบ จัดทำ และพัฒนาหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดของตน ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และบริบทของท้องถิ่นแต่ละแห่ง จากการทำคู่มือนี้ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร โดยได้กำหนดเนื้อหา หลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการ ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความเหมาะสมและเป็นปัจจุบัน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงขอขอบพระคุณคณะผู้จัดทำ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี รวมทั้งขอขอบคุณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต้นสังกัดที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ใช้ประกอบการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	3
สารบัญ	4
นิยามศัพท์	5
บทนำ	7
บทที่ 1 หลักการ แนวทางในการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	9
ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
แนวคิดการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	10
ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	11
ระยะเวลาการดำเนินการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	16
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
บทที่ 2 องค์ประกอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	19
1. ปรัชญา วิสัยทัศน์ การกิจหรือพันธกิจ เป้าหมาย มาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์	21
อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์	
2. สาระการเรียนรู้	30
3. โครงสร้างเวลาเรียน	41
4. การจัดประสบการณ์	41
5. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	62
6. สื่อและแหล่งเรียนรู้	63
7. การประเมินพัฒนาการ	70
8. การบริหารจัดการหลักสูตร	82
9. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ	85
10. การเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการสร้างรอยเชื่อมต่อ	88
ระหว่างการศึกษาในระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษา	
บทที่ 3 การประเมินผลการใช้หลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	93
ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
1. ความหมายและความสำคัญของการประเมินผลการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	94
2. แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	94
3. ขอบเขตของการประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	95
4. หลักเกณฑ์การประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	96
5. กระบวนการในการประเมินหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	96
6. ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	97
ภาคผนวก	99
บรรณานุกรม	120

นิยามศัพท์

คู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยส่วนสำคัญสามส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการ แนวทาง ในการจัดทำ คู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตร ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของหลักสูตร ส่วนที่ 3 การประเมินผลการใช้หลักสูตร และ ภาคผนวก

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมายถึง หลักสูตรของสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับปฐมวัยวางแผนหรือกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กบรรลุมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตร การศึกษาปฐมวัยกำหนด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องคำนึงถึงวิสัยทัศน์ จุดเน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพบริบท และความต้องการของชุมชน มาออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา

เด็กปฐมวัย

หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 2-5* ปี ที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อม ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมายถึง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและเมืองพัทยา ที่จัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คณะกรรมการจัดทำหลักสูตร

หมายถึง บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตร การศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

หมายถึง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรทางการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิ

หมายถึง นักวิชาการ อาจารย์ หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และมีคุณวุฒิในสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

การใช้หลักสูตร/การนำหลักสูตรไปใช้

หมายถึง การนำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ ไปสู่การปฏิบัติ กล่าวคือ นำหลักสูตรไปใช้เป็นแนวทางในการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือในสภาพการณ์จริง

การประเมินผลการใช้หลักสูตร

หมายถึง การตัดสินคุณภาพไปปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้เรียน รวมถึงการนำหลักสูตรไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้

- * เด็กอายุ 2 ปี หมายถึง เด็กที่มีอายุ 2 ปีบริบูรณ์ ถึง 2 ปี 11 เดือน 29 วัน
 - เด็กอายุ 3 ปี หมายถึง เด็กที่มีอายุ 3 ปีบริบูรณ์ ถึง 3 ปี 11 เดือน 29 วัน
 - เด็กอายุ 4 ปี หมายถึง เด็กที่มีอายุ 4 ปีบริบูรณ์ ถึง 4 ปี 11 เดือน 29 วัน
 - เด็กอายุ 5 ปี หมายถึง เด็กที่มีอายุ 5 ปีบริบูรณ์ ถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน
- นับถึงวันที่ 16 พฤษภาคม ของปีการศึกษานั้นๆ

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งต้องดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยก่อนเข้ารับการศึกษ เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย โดยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศ ตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งเน้นการยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ตามวิสัยทัศน์ของการพัฒนาที่กล่าวว่าประเทศไทยมีความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ ซึ่งการจัดการศึกษาถือเป็นการบริการสาธารณะอย่างหนึ่งนั้น อีกทั้งนโยบายการปฏิรูปประเทศได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยในยุคศตวรรษที่ 21 ให้มีความสมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม มีความสุขในยุคดิจิทัล เพื่อพร้อมเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของไทย ให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของไทย ให้สามารถผลิตผู้ที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมและจริยธรรม อีกทั้งรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ ปัญหาของสังคมประการหนึ่งที่มิพผลกระทบอย่างยิ่งต่อเด็กปฐมวัย คือ ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กเด็กปฐมวัย เด็กจำนวนหนึ่งอาจได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมอันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อสุขภาพอนามัยและ พัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย รวมทั้งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างๆ จากภายนอก ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ทำให้จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในสังคมตนเอง การพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไป อีกทั้งในโลกที่ความรู้และเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากเป็นไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์ไม่สามารถจดจำทุกอย่าง ความรู้ไม่ได้อยู่นิ่งหรือเกิดขึ้นอย่างช้าพอที่จะเรียนรู้ผ่านผู้รู้คนใดคนหนึ่งอีกต่อไป มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ต้องเริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยการปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการรับรู้ เรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ กลั่นกรองข้อมูล เลือกใช้และนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ตนต้องการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้มนุษย์จำเป็นต้องมีความสามารถในการเรียนรู้จากผู้อื่น ต้องมีลักษณะของความเอื้ออาทร มีประสบการณ์ ตลอดจนแบ่งปันโอกาสในการเรียนรู้ มีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามตลอดชีวิต ดังนั้นการศึกษาปฐมวัยจึงจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ปฐมวัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวนโยบายเพื่อดำเนินการการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นวาระแห่งชาติ

กล่าวคือ ให้เริ่มพัฒนาเด็กทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ในแต่ละช่วงอายุและกำหนดให้การศึกษาปฐมวัยเป็นวาระแห่งชาติขึ้น

ความสำคัญดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นถึงสังคมยุคใหม่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจึงมีความจำเป็นในการตั้งรับต่อสถานการณ์ ด้วยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ และจัดประสบการณ์เพื่อการพัฒนาคน โดยเริ่มตั้งแต่ก่อนวัยเรียนเป็นต้นไป การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่จะส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้มีโอกาสพัฒนาเต็มศักยภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ โดยการส่งเสริมให้ครู ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างเหมาะสมกับวัย ให้ครอบคลุม ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาไปพร้อมกัน โดยมีปัจจัยพื้นฐาน เช่น สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องเล่นส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ที่ตอบสนองต่อพัฒนาการในแต่ละด้านอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ในระดับน้อย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำคู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาปฐมวัย
3. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. เพื่อพัฒนาและประเมินผลการใช้หลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาปฐมวัย
3. ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมกันทุกฝ่ายในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. ครู ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็ก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีคุณภาพ มาตรฐานสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของท้องถิ่น

บทที่ 1

หลักการ แนวทางในการจัดทำหลักสูตร
ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 1

หลักการ แนวทางในการจัดทำหลักสูตร ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 เพื่อเป็นหลักสูตรสำหรับสถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย สำนึกความเป็นไทย และมีความรับผิดชอบต่องาน ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในอนาคต ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 4 วรรค 4 เป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา เป็นแหล่งของการดูแล พัฒนา และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย จึงต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง กล่าวคือ มีหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 และมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ อีกทั้งครอบคลุมองค์ความรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเนื้อหาประกอบด้วยมวลประสบการณ์ต่างๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่งวางแผน และจากการนำสภาพต่างๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละแห่ง รวมทั้งนำเอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กบนพื้นฐานของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยแกนกลาง ทั้งนี้อาจเพิ่มเติมสาระตามความถนัด ความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของทุกคนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์) เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีจุดเน้นการเรียนรู้แนว Active Learning การลงมือกระทำมีการบูรณาการผ่านการเล่น มีเป้าหมายคือ “เป็นคนดี มีวินัย มีปัญญา มีความสุข” มีความสุขตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่งวางแผนหรือกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กบรรลุมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องคำนึงถึง วิสัยทัศน์ จุดเน้น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพบริบทและความต้องการของชุมชน มาออกแบบเป็นหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามคู่มือเล่มนี้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

รายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ

1.1 ศึกษาและทำความเข้าใจ ข้อมูลกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือสั่งการ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ตามบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน สภาพต่างๆ ที่เป็นปัญหา ความต้องการของเด็กและครอบครัว รวมถึงศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมความเชื่อและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

1.3 ศึกษาและทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และ 3–6 ปี (หรือหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด) เอกสารหลักสูตร และมาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.4 วิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านองค์ความรู้ ด้านสื่อและอุปกรณ์ รวมถึงพื้นที่ ห้องเรียน ปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตรและกระบวนการจัดประสบการณ์ที่ผ่านมา เป็นปัจจัยประกอบการตัดสินใจเพื่อเลือกแนวทางในการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้อย่างเหมาะสม

1.5 นำข้อมูลจากการศึกษาทั้งหมดมาวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และข้อมูลด้านความรู้ เพื่อกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ครอบคลุมความรู้ประเภทต่างๆ ให้มีความหลากหลาย เพื่อสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและจัดทำหลักสูตร

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องดำเนินการออกแบบและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาบนพื้นฐานหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องเชื่อมโยงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และสะท้อนให้เห็นหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เช่น การประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก อีกทั้ง หลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนั้น กระบวนการเพื่อนำไปออกแบบและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงควรดำเนินการ ดังนี้

2.1 วางแผนและเตรียมความพร้อม : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรวางแผนการดำเนินงานและเตรียมความพร้อมเพื่อออกแบบและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร การจัดทำปฏิทินกำหนดระยะเวลาการจัดทำหลักสูตร การอบรมให้ความรู้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร และการทำเครื่องมือนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร เป็นต้น

2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร : คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรประกอบไปด้วย ผู้บริหาร อปท. ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าศูนย์ฯ ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ดูแลเด็ก และอาจรวมถึง การเชิญพ่อแม่ ผู้ปกครอง บุคลากรทางสาธารณสุข ผู้แทนชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย เพื่อร่วมกันพัฒนาเด็กให้บรรลุคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2.3 จัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : โดยกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่

- ปรัชญา วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือพันธกิจ เป้าหมาย มาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์
- สารการเรียนรู้
 - ประสบการณ์สำคัญ
 - สารที่ควรเรียนรู้
- การส่งเสริมพัฒนาการ
- การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
- สื่อและแหล่งเรียนรู้
- การบริหารจัดการและการใช้หลักสูตร และโครงสร้างเวลาเรียน
- การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์
- การเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาในระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษา
- อื่นๆ

ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจกำหนดองค์ประกอบและโครงสร้างหลักสูตรเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงอายุ ได้แก่ หลักสูตรสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และ หลักสูตรสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี (5 ปี 11 เดือน 29 วัน)

หมายเหตุ คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ สามารถกำหนดหัวข้อเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นว่าสมควรและเหมาะสม โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในบทที่ 2 ของคู่มือฉบับนี้

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

เมื่อจัดทำหลักสูตรเสร็จแล้ว ต้องมีการประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ กล่าวคือ เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรหลังจากที่จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้ใช้หลักสูตร ผู้มีส่วนร่วมในการทำหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือ ความถูกต้องและชัดเจนของหลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ปรัชญา วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือ จุดหมาย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดประสบการณ์ กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ และการประเมินพัฒนาการ โดยทั้งหมดนี้สามารถทำได้โดยปรึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรฯ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงประกาศใช้หลักสูตร โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และลงนามโดยหัวหน้าสถานศึกษา หัวหน้าศูนย์ฯ หรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

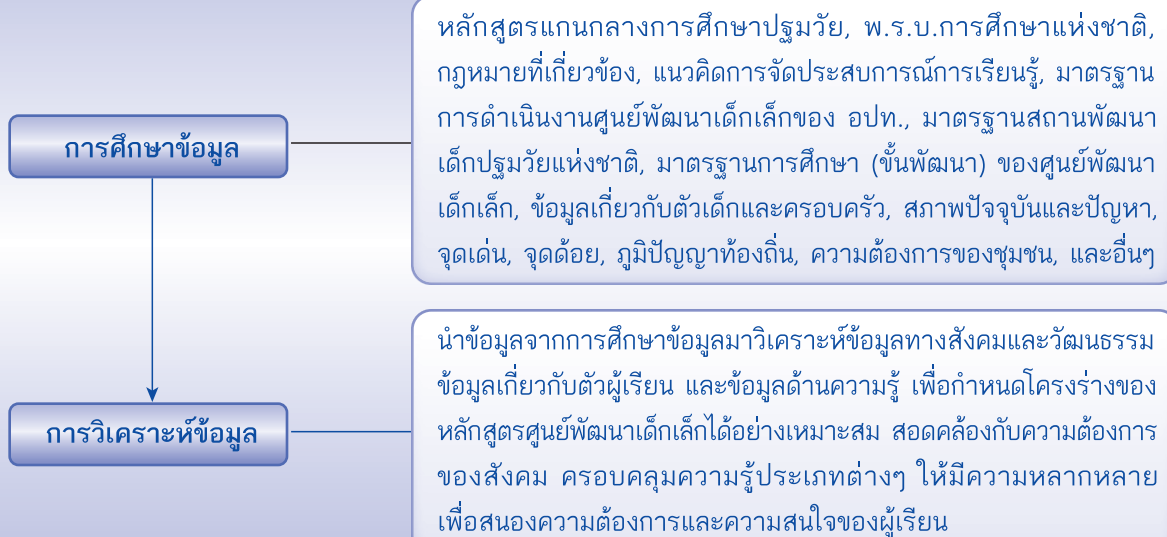
การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การนำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปสู่การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ กำหนดวิธีการจัดประสบการณ์ กำหนดเวลา รายละเอียดกิจกรรมในแต่ละหน่วย เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริงกับเด็กปฐมวัย ซึ่งก่อนที่จะเปิดภาคการศึกษาควรจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อให้ข้อมูลและทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ครูผู้สอน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการวางระบบการบริหารและการจัดการหลักสูตรเอาไว้ เช่น มีแนวทางความร่วมมือกันในการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น นอกจากนี้ ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้บริหาร ควรมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อสังเกตต่างๆ ตลอดจนร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา ระหว่างการนำหลักสูตรไปใช้จริง และควรจัดทำรายงานการใช้หลักสูตรเป็นระยะ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาปฐมวัย ที่มุ่งเน้นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่เข้ารับบริการ และเพื่อมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีสมวัยทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้ ควรมีการติดตามและประเมินผลระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรด้วย เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด

ขั้นที่ 5 การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

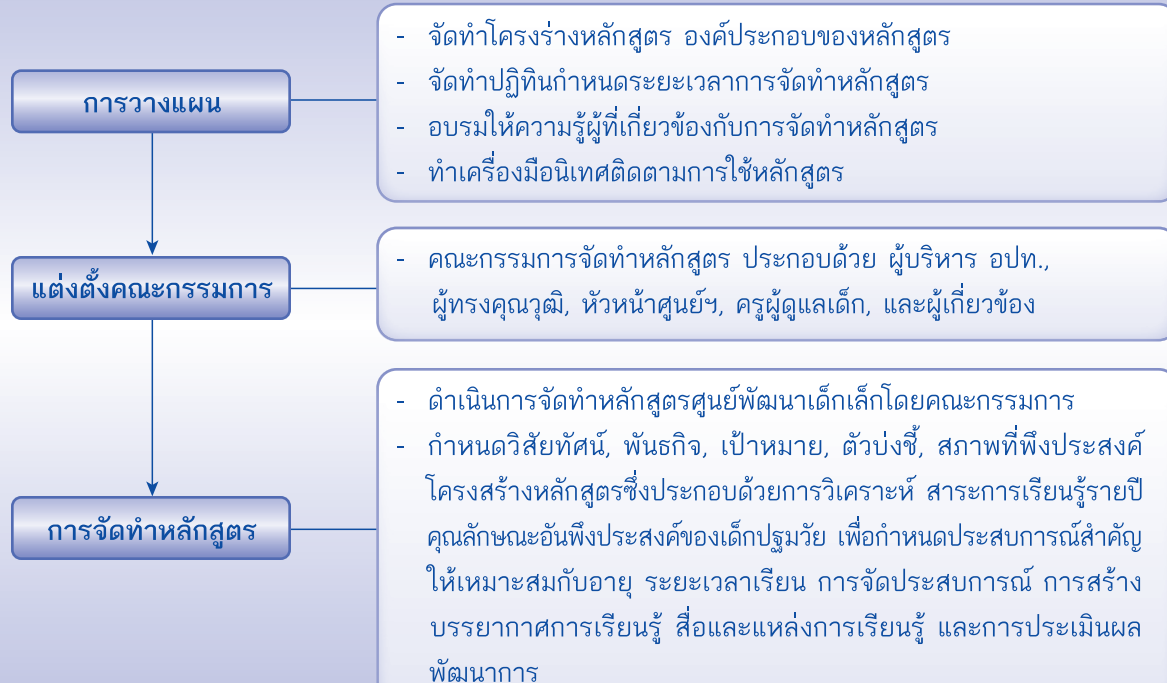
หลังจากนำหลักสูตรไปใช้แล้ว ต้องมีการติดตามและประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรทั้งระบบหลังจากที่ใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุ เพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำ ควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไรให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งการประเมินผลการใช้หลักสูตรนี้ครอบคลุมทั้งการประเมินเอกสารหลักสูตรให้มีความถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาปฐมวัย การประเมินระบบของหลักสูตร คือ ประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของครู ระบบการบริหารงาน และระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และการประเมินผลผลิต ทักษะ พัฒนาการของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตารางสรุปขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ

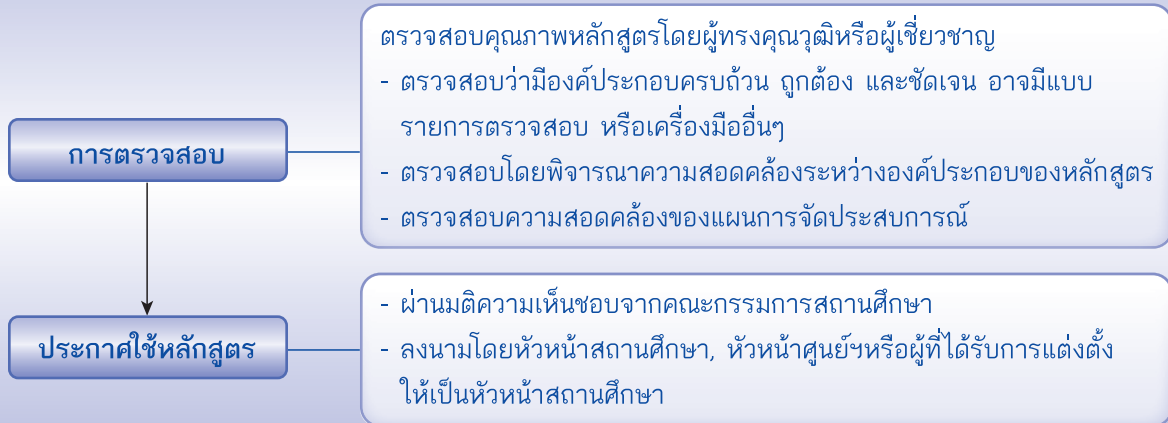

ขั้นที่ 2 การออกแบบและจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

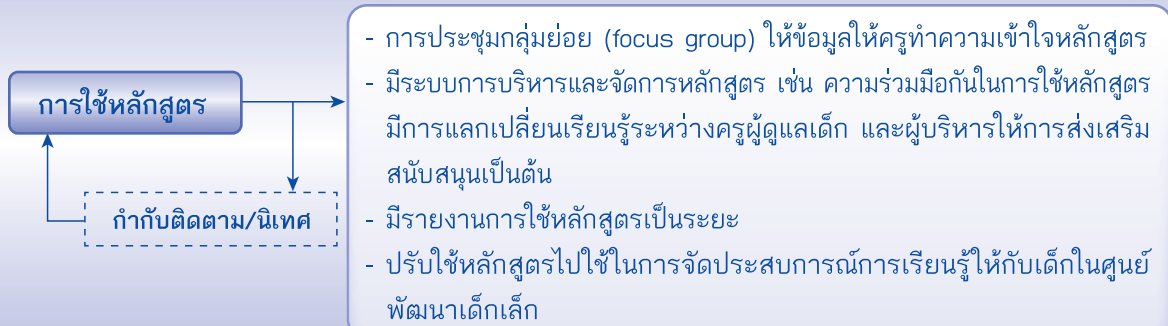

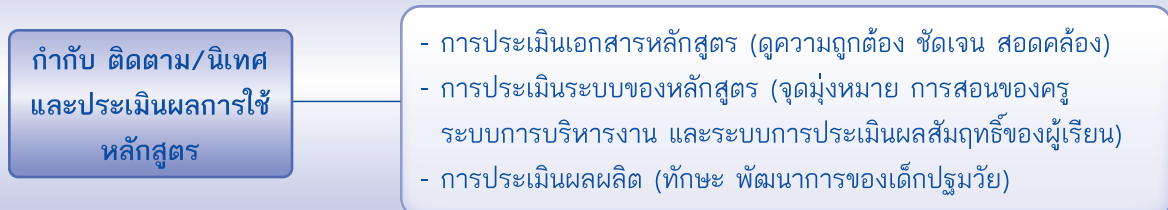
ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นที่ 5 การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

ระยะเวลาการดำเนินการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะเวลาการดำเนินงานการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพิจารณาได้ตามความสมควรและเหมาะสม โดยคู่มือเล่มนี้ได้เสนอตารางเวลาการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้จัดทำหลักสูตร โดยออกเป็น 2 ภาคเรียน ดังนี้

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตร	ภาคเรียนที่ 2/..... ปีการศึกษา					ภาคเรียนที่ 1/..... ปีการศึกษา					ภาคเรียนที่ 2/..... ปีการศึกษา				
	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา															
2. การออกแบบและจัดทำหลักสูตร															
3. การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร															
4. การนำหลักสูตรไปใช้															
5. การติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร															

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในด้านต่างๆ ขั้นตอนนี้สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนมกราคม โดยเริ่มตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษาที่ผ่านมา การประกาศใช้หลักสูตรโดยอาจใช้เวลาตลอดภาคการศึกษาก่อนหน้านั้น เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาต่างๆ เช่น ข้อมูลกฎหมายระเบียบ และหนังสือสั่งการ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชน ข้อมูลการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง และข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเรื่องบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ สื่อห้องต่างๆ ปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตรและกระบวนการจัดประสบการณ์ เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสม ซึ่งผู้จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถใช้ข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตรฯ เอาไว้ โดยคำนึงถึงหัวข้อต่างๆ เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร (ซึ่งประกอบด้วยวิเคราะห์ สารการเรียนรู้รายปี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย) เพื่อกำหนดประสบการณ์สำคัญให้เหมาะสมกับอายุ ระยะเวลาเรียน การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผลพัฒนาการ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขั้นตอนนี้อาจใช้ระยะเวลาดังแต่เดือนมกราคมของปีการศึกษาก่อนหน้าการประกาศใช้หลักสูตรจริง และในช่วงเวลาปิดภาคเรียนก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ กล่าวคือ เป็นเวลาประมาณช่วงเดือนมกราคม ถึง ต้นเดือนพฤษภาคม เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เพื่อเตรียมพร้อมจัดทำเป็นหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว ผู้จัดทำควรมีการวางแผนการทำงานโดยมีปฏิทินการดำเนินงานเพื่อจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจมีการจัดประชุมหรือจัดอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำหลักสูตร รวมถึงการสร้างเครื่องมือต่างๆ ที่จำเป็นต่อการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร ขณะเดียวกันมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ อันประกอบด้วยบุคลากรจากทุกฝ่าย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นผู้จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ขั้นตอนนี้เป็นช่วงเวลาก่อนเปิดภาคเรียนใหม่ (ก่อนประกาศใช้หลักสูตร) เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว ผู้จัดทำหลักสูตรต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนนำไปใช้ สิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาคือความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร อาจดำเนินการโดยขอความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นจึงจะเสนอต่อคณะกรรมการ สถานศึกษาเพื่อขอความคิดเห็นชอบและประกาศใช้หลักสูตรดังกล่าว โดยมีหัวหน้าสถานศึกษา, หัวหน้าศูนย์ฯ หรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าสถานศึกษา ลงนามในประกาศนั้น

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นตอนนี้ใช้เวลาตลอดปีการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่วันเปิดภาคเรียนที่ 1 ประมาณเดือนพฤษภาคม ไปจนถึงปิดภาคเรียนที่ 2 ประมาณเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ กำหนดวิธีการจัดประสบการณ์ กำหนดรายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละหน่วย การเรียนรู้ เตรียมสื่อการจัดประสบการณ์ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การจัดประสบการณ์เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร มีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล ขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินการคู่ขนานไปกับการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งจะคล้ายกับการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร แต่เป็นการดำเนินการเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร ให้พัฒนาขึ้น ในปีการศึกษาถัดไป โดยผู้จัดทำอาจมีการประเมินผลปีละ 1 ครั้ง และนำผลการประเมินนั้นมาวางแผนการพัฒนา นอกจากนั้นควรมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตัวอย่างด้านพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีขั้นตอน/แนวทางจากนักวิชาการ และหน่วยงานที่เสนอรูปแบบไว้อย่างหลากหลาย เช่น แบบจำลองการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ แบบจำลอง การพัฒนาหลักสูตรของทาบา แบบจำลองการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส แบบจำลอง การพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา และแบบจำลองการพัฒนาหลักสูตร SU MODEL เป็นต้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรมาประกอบการพิจารณา และเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

The background is a light purple color with several white stars of different sizes scattered across it. A large white circle is centered on the page. Inside this circle, at the top, is a smaller circle with a blue border and a light blue fill, containing the text 'บทที่ 2'. Below this, the title is written in blue Thai text. At the bottom of the white circle, there are three blue origami birds in flight.

บทที่ 2

องค์ประกอบหลักสูตรของ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 2

องค์ประกอบหลักสูตรของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ประกอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ และขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเรียบร้อยแล้ว ในบทที่ 1 ผู้จัดทำหลักสูตรฯ ต้องนำข้อมูลจากการศึกษา สภาพต่างๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ มากำหนดเป็นองค์ประกอบของหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนดสาระและ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระตามความถนัด ความสนใจ ของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้ คู่มือฉบับนี้ได้มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางจัดทำตามหัวข้อ และอาจเพิ่มเติมได้ ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง โดยหัวข้อประกอบด้วย

1. ปรัชญา วิสัยทัศน์ ภารกิจหรือพันธกิจ เป้าหมาย มาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อัตลักษณ์ เอกลักษณ์
2. สาระการเรียนรู้
 สาระการเรียนรู้ แบ่งเป็น
 2.1 ประสพการณ์สำคัญ
 2.2 สาระที่ควรเรียนรู้
3. โครงสร้างเวลาเรียน
4. การจัดประสพการณ์
5. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
6. สื่อและแหล่งเรียนรู้
7. การบริหารจัดการและการใช้หลักสูตร
8. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
9. การเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาาระดับปฐมวัยกับ ระดับประถมศึกษา
10. อื่นๆ

1. ปรัชญา วิสัยทัศน์ การกิจหรือพันธกิจ เป้าหมาย มาตรฐานคุณลักษณะ-อันพึงประสงค์ อัตลักษณ์ และเอกลักษณ์

๑ ปรัชญา

การกำหนดปรัชญา คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่สะท้อนถึงเป้าหมายของสถานศึกษา บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอน และแนวทาง/วิธีการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เป็นไปตามสภาพบริบท สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยต้องสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งได้กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคน ให้เต็มศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ”

๒ วิสัยทัศน์

การกำหนดวิสัยทัศน์ คือ การกำหนดเป้าหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นการคิดไปข้างหน้า เป็นภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่อยู่บนพื้นฐานความจริง มีเอกลักษณ์เฉพาะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดความศรัทธา เกิดความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์กับนโยบายควรเป็น การกำหนดร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งวิสัยทัศน์ที่ดี ต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและมีระยะเวลาที่แน่นอน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ซึ่งวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางปัจจุบัน คือ “หลักสูตร การศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือ ระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง”

๓ การกิจ หรือ พันธกิจ

การกำหนดภารกิจ/พันธกิจ คือ การกำหนดความมุ่งหมายพื้นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นขอบเขตการดำเนินงาน ซึ่งจำเป็นต้องกำหนดงานหลักที่สำคัญ หรือวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ในระยะเวลาที่แน่นอน

๔ เป้าหมาย

การกำหนดเป้าหมาย คือ การกำหนดความคาดหวังคุณลักษณะด้านคุณภาพที่เกิดกับเด็กปฐมวัย และการดำเนินงานด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมายหรือมาตรฐานที่พึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560) และวิสัยทัศน์ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนด ซึ่งการกำหนด เป้าหมายสามารถกำหนดได้ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

๑๑ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การกำหนดจุดหมาย คือ การกำหนดความคาดหวังคุณลักษณะของเด็กที่จะเกิดขึ้นหลังจากสำเร็จการศึกษาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ในบางกรณีอาจรวมอยู่ในเป้าหมาย แต่ถ้าเป้าหมายกำหนดในภาพรวม อาจแยกออกมากำหนดเป็นจุดหมายต่างหากได้ ซึ่งจะมองในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร กล่าวคือเป็นจุดหมายของหลักสูตรโดยตรง โดยอาจแบ่งเป็นช่วงอายุ เช่น ต่ำกว่า 3 ปี และ 3–6 ปี เป็นต้น

การกำหนดจุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะกำหนดโดยนำจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560) มากำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นเองด้วย โดยมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะครอบคลุมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล ของเด็กตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังต่อไปนี้

สำหรับอายุต่ำกว่า 3 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับอายุต่ำกว่า 3 ปี กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 1	ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 2	ใช้วัยระของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 3	มีความสุขและแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย

3. พัฒนาการด้านสังคม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 4	รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 5	ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 6	สื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 7	สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว

คุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก 2 – 3 ปี

คุณลักษณะ	สภาพที่พึงประสงค์	
	อายุ 2 – 3 ปี	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขภาพดี		
1.1 มีน้ำหนัก ส่วนสูงและเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์อายุ	- น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ - เส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์	
1.2 มีร่างกายแข็งแรง	- มีภูมิต้านทานโรค ไม่ป่วยบ่อย ขบถ่ายเป็นเวลา รับประทานอาหารนอนและพักผ่อน เหมาะสมกับวัย	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 2 ใช้วัยวะของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน		
2.1 ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ได้เหมาะสมกับวัย	- นั่งยองๆ เล่นโดยไม่เสียการทรงตัว - เดินถอยหลังได้ - เดินขึ้นลงบันไดโดยมือข้างหนึ่งจับราวและก้าวเท้าโดยมีสองเท้าในขั้นเดียวกัน - กระโดดอยู่กับที่โดยเท้าพื้นทั้ง 2 ข้าง	
2.2 ใช้กล้ามเนื้อเล็กและประสานสัมพันธ์มือ-ตาได้เหมาะสมกับวัย	- จับสีเทียนแท่งใหญ่เพื่อขีดเขียนได้ - เลียนแบบลากเส้นเป็นวงต่อเนื่อง หรือเส้นตรงแนวดิ่ง	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 3 มีความสุขและแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย		
3.1 ร่าเริงแจ่มใส	- อารมณ์ดี ยิ้มแย้ม หัวเราะง่าย แววตามีความสุข	
3.2 แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับวัย	- แสดงความภาคภูมิใจเมื่อทำสิ่งต่างๆ สำเร็จ - ชอบพูดคำว่า “ไม่” แม้เป็นสิ่งที่ต้องการ	
3.3 สนใจและมีความสุขกับธรรมชาติสิ่งสวยงามดนตรี และจังหวะการเคลื่อนไหว	- ตอบสนองต่อธรรมชาติ เสียงเพลง จังหวะดนตรี และสิ่งสวยงามต่างๆ อย่างเพลิดเพลิน	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 4 รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว		
4.1 ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวได้	- ชอบเก็บของของตนเองไว้ใกล้ตัวและไม่ชอบแบ่งปันผู้อื่น	
4.2 เล่นและร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่นได้ตามวัย	- รอคอยช่วงสั้นๆ - เล่นรวมกับคนอื่นได้ แต่ต่างคนต่างเล่น	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 5 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย		
5.1 ทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้ตามวัย	- สวมเสื้อผ้าโดยมีคนช่วย - บอกได้ว่าตนเองต้องการขบถ่าย	
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 6 สื่อความหมายและใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย		
6.1 รับรู้และเข้าใจความหมายของภาษาได้ตามวัย	- ร้องเพลงได้บางคำและร้องเพลงคลอตามทำนอง - สนใจดูหนังสือนิทานภาพ	
6.2 แสดงออกและ/หรือพูดเพื่อสื่อความหมายได้	- พูดเป็นวลีสั้นๆ - มักจะถามคำถาม “อะไร” และ “ทำไม”	

คุณลักษณะ	สภาพที่พึงประสงค์
	อายุ 2 – 3 ปี
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ 7 สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว	
7.1 สนใจและเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว	- อยากเรียนรู้สิ่งต่างๆ - ถามบ่อยถามซ้ำ - จดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ยาวนานขึ้น
7.2 เรียนรู้ผ่านการเลียนแบบ	- เลียนแบบกระทำผู้ใกล้ชิดหรือเด็กอื่น - พยายามเลียนเสียงต่างๆ
7.3 สำรวจโดยใช้ประสาทสัมผัส	- ค้นหาของที่ถูกซ่อนโดยมีสิ่งปกปิด 2-3 ชั้น - ชอบละเลงสีด้วยมือ

สำหรับอายุ 3 - 6 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์จำนวน 12 มาตรฐาน ประกอบด้วย

1. พัฒนาการด้านร่างกาย

มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

มาตรฐานที่ 4 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

3. พัฒนาการด้านสังคม

มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

หมายเหตุ : ตัวอย่างการวิเคราะห์มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กำหนดคุณลักษณะ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์) ตามคู่มือหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560

ตัวบ่งชี้/สภาพที่พึงประสงค์ สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี

มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
1.1 น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์	- น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย	- น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย	- น้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย
1.2 มีสุขภาพอนามัยสุกใสดี	- ยอมรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และดื่มน้ำที่สะอาดเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และดื่มน้ำสะอาดด้วยตนเอง	- รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้หลายชนิดและดื่มน้ำสะอาดได้ด้วยตนเอง
	- ล้างมือก่อนรับประทานอาหารและหลังจากใช้ห้องน้ำห้องส้วมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ล้างมือก่อนรับประทานอาหารหลังจากใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเอง	- ล้างมือก่อนรับประทานอาหารและหลังจากใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเอง
	- นอนพักผ่อนเป็นเวลา	- นอนพักผ่อนเป็นเวลา	- นอนพักผ่อนเป็นเวลา
	- ออกกำลังกายเป็นเวลา	- ออกกำลังกายเป็นเวลา	- ออกกำลังกายเป็นเวลา
1.3 รักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น	- เล่นและทำกิจกรรมอย่างปลอดภัยเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- เล่นและทำกิจกรรมอย่างปลอดภัยด้วยตนเอง	- เล่น ทำ กิจกรรมและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างปลอดภัย

มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
2.1 เคลื่อนไหวร่างกายอย่างคล่องแคล่ว ประสานสัมพันธ์และทรงตัวได้	- เดินตามแนวที่กำหนดได้	- เดินต่อเท้าไปข้างหน้าเป็นเส้นตรงไม่ต้องกางแขน	- เดินต่อเท้าถอยหลังเป็นเส้นตรงได้โดยไม่ต้องกางแขน
	- กระโดดสองขาขึ้นลงอยู่กับที่ได้	- กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้โดยไม่เสียการทรงตัว	- กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่เสียการทรงตัว
	- วิ่งแล้วหยุดได้	- วิ่งหลบหลีกสิ่งกีดขวางได้	- วิ่งหลบหลีก สิ่งกีดขวางได้อย่างคล่องแคล่ว
	- รับลูกบอลโดยใช้มือและลำตัวช่วย	- รับลูกบอลโดยใช้มือทั้งสองข้าง	- รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้
2.2 ใช้มือ-ตาประสานสัมพันธ์กัน	- ใช้กรรไกรตัดกระดาษขาดจากกันได้โดยใช้มือเดียว	- ใช้กรรไกรตัดกระดาษตามแนวเส้นตรงได้	- ใช้กรรไกรตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งได้
	- เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้	- เขียนรูปร่างสี่เหลี่ยมตามแบบได้อย่างมีมุมชัดเจน	- เขียนรูปร่างสามเหลี่ยมตามแบบได้อย่างมีมุมชัดเจน
	- ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 ซม. ได้	- ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.5 ซม. ได้	- ร้อยวัสดุที่มีรูขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.25 ซม. ได้

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
3.1 แสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม	- แสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์	- แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ตามสถานการณ์	- แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
3.2 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น	- กล่าวพุดกล้าแสดงออก	- กล่าวพุดกล้าแสดงออกได้ตามสถานการณ์	- กล่าวพุดกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์
	- แสดงความพอใจในผลงานตนเอง	- แสดงความพอใจในผลงานและความสามารถของตนเอง	- แสดงความพอใจในผลงานและความสามารถของตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานที่ 4 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
4.1 สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านงานศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว	- สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านงานศิลปะ	- สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านงานศิลปะ	- สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านงานศิลปะ
	- สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านเสียงเพลง ดนตรี	- สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านเสียงเพลง ดนตรี	- สนใจ มีความสุข และแสดงออกผ่านเสียงเพลง ดนตรี
	- สนใจ มีความสุข และแสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี	- สนใจ มีความสุข และแสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี	- สนใจ มีความสุข และแสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวประกอบเพลง จังหวะ และดนตรี

มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
5.1 ซื่อสัตย์สุจริต	- บอกหรือชี้ได้ว่าสิ่งใดเป็นของตนเองและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น	- ขออนุญาตหรือรอคอยเมื่อต้องการสิ่งของของผู้อื่นเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ขออนุญาตหรือรอคอยเมื่อต้องการสิ่งของของผู้อื่นด้วยตนเอง
5.2 มีเมตตา กรุณา มีน้ำใจ และช่วยเหลือแบ่งปัน	- แสดงความรักเพื่อนและมีเมตตาสัตว์เลี้ยง	- แสดงความรักเพื่อนและมีเมตตาสัตว์เลี้ยง	- แสดงความรักเพื่อนและมีเมตตาสัตว์เลี้ยง
	- แบ่งปันผู้อื่นได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ช่วยเหลือและแบ่งปันผู้อื่นได้ด้วยตนเอง
5.3 มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	- แสดงสีหน้าหรือท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น	- แสดงสีหน้าหรือท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น	- แสดงสีหน้าหรือท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์
5.4 มีความรับผิดชอบ	- ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จเมื่อมีผู้ช่วยเหลือ	- ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
6.1 ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	- แต่งตัวโดยมีผู้ช่วยเหลือ	- แต่งตัวด้วยตนเอง	- แต่งตัวด้วยตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว
	- รับประทานอาหารด้วยตนเอง	- รับประทานอาหารด้วยตนเอง	- รับประทานอาหารด้วยตนเองอย่างถูกวิธี
	- ใช้ห้องน้ำห้องส้วมโดยมีผู้ช่วยเหลือ	- ใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเอง	- ใช้และทำความสะอาดหลังใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเอง
6.2 มีวินัยในตนเอง	- เก็บของเล่นของใช้เข้าที่เมื่อมีผู้ชี้แนะ	- เก็บของเล่นของใช้เข้าที่ด้วยตนเอง	- เก็บของเล่นของใช้เข้าที่อย่างเรียบร้อยด้วยตนเอง
	- เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	- เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังได้ด้วยตนเอง	- เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังได้ด้วยตนเอง
6.3 ประหยัดและพอเพียง	- ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและพอเพียงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและพอเพียงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ใช้สิ่งของเครื่องใช้อย่างประหยัดและพอเพียงด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
7.1 ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	- มีส่วนร่วมดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- มีส่วนร่วมดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง
	- ทิ้งขยะได้ถูกที่	- ทิ้งขยะได้ถูกที่	- ทิ้งขยะได้ถูกที่
7.2 มีมารยาทตามวัฒนธรรมไทยและรักความเป็นไทย	- ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้เมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้ด้วยตนเอง	- ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้ตามกาลเทศะ
	- กล่าวคำขอบคุณและขอโทษเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- กล่าวคำขอบคุณและขอโทษได้ด้วยตนเอง	- กล่าวคำขอบคุณและขอโทษตามกาลเทศะ
	- หยอต้นเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี	- ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี	- ยืนตรงและร่วมร้องเพลงชาติไทยและเพลงสรรเสริญพระบารมี

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
8.1 ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล	- เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน	- เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน	- เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน
8.2 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น	- เล่นร่วมกับเพื่อน	- เล่นหรือทำงานร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่ม	- เล่นหรือทำงานร่วมมือกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย
	- ยิ้มหรือทักทายผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคยเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ยิ้ม ทักทาย หรือพูดคุยกับผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคยได้ด้วยตนเอง	- ยิ้ม ทักทาย และพูดคุยกับผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคยได้เหมาะสมกับสถานการณ์
8.3 ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม	- ปฏิบัติตามข้อตกลงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- มีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- มีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยตนเอง
	- ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้ด้วยตนเอง	- ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสมกับสถานการณ์
	- ยอมรับการประนีประนอมแก้ไขปัญหาเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ประนีประนอมแก้ไขปัญหโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ประนีประนอมแก้ไขปัญหโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
9.1 สนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ	- ฟังผู้อื่นพูดจนจบและพูดโต้ตอบเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง	- ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบสอดคล้องกับเรื่องที่ฟัง	- ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเรื่องที่ฟัง
	- เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ	- เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง	- เล่าเป็นเรื่องเป็นราวต่อเนื่องได้
9.2 อ่าน เขียนภาพและสัญลักษณ์ได้	- อ่านภาพ และพูดข้อความด้วยภาษาของตน	- อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ พร้อมทั้งชี้หรือกวาดตามองข้อความตามบรรทัด	- อ่านภาพ สัญลักษณ์ คำ ด้วยการชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดจบของข้อความ
	- เขียนขีดเขียน อย่างมีทิศทาง	- เขียนคล้ายตัวอักษร	- เขียนชื่อของตนเองตามแบบเขียนข้อความด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
10.1 มีความสามารถในการคิดรวบยอด	- บอกลักษณะของสิ่งต่างๆ จากการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัส	- บอกลักษณะ และส่วนประกอบของสิ่งต่างๆ จากการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัส	- บอกลักษณะส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลง หรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ จากการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัส
	- จับคู่หรือเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ โดยใช้ลักษณะหรือหน้าที่การใช้งานเพียงลักษณะเดียว	- จับคู่และเปรียบเทียบความแตกต่างหรือความเหมือนของสิ่งต่างๆ โดยใช้ลักษณะที่สังเกตพบเพียงลักษณะเดียว	- จับคู่และเปรียบเทียบความแตกต่างและความเหมือนของสิ่งต่างๆ โดยใช้ลักษณะที่สังเกตพบสองลักษณะขึ้นไป
	- คัดแยกสิ่งต่างๆ ตามลักษณะหรือหน้าที่การใช้งาน	- จำแนกและจัดกลุ่มสิ่งต่างๆ โดยใช้อย่างน้อยหนึ่งลักษณะเป็นเกณฑ์	- จำแนกและจัดกลุ่มสิ่งต่างๆ โดยใช้ตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไปเป็นเกณฑ์
	- เรียงลำดับสิ่งของหรือเหตุการณ์อย่างน้อย 3 ลำดับ	- เรียงลำดับสิ่งของหรือเหตุการณ์อย่างน้อย 4 ลำดับ	- เรียงลำดับสิ่งของหรือเหตุการณ์อย่างน้อย 5 ลำดับ
10.2 มีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล	- ระบุผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- ระบุสาเหตุหรือผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำเมื่อมีผู้ชี้แนะ	- อธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำด้วยตนเอง
	- คาดเดา หรือคาดคะเนสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้น	- คาดเดา หรือคาดคะเนสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้น หรือมีส่วนร่วมในการลงความเห็นจากข้อมูล	- คาดเดา หรือคาดคะเนสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการลงความเห็นจากข้อมูลอย่างมีเหตุผล
10.3 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ	- ตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ	- ตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น	- ตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น
	- แก้ปัญหาโดยลองผิดลองถูก	- ระบุปัญหา และแก้ปัญหา โดยลองผิดลองถูก	- ระบุปัญหาสร้างทางเลือก และเลือกวิธีแก้ปัญหา

มาตรฐานที่ 11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
11.1 ทำงานศิลปะตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	- สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง	- สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง โดยมีการดัดแปลงและแปลกใหม่จากเดิมหรือมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น	- สร้างผลงานศิลปะเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง โดยมีการดัดแปลงแปลกใหม่จากเดิม และมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
11.2 แสดงท่าทาง/เคลื่อนไหวตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์	- เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง	- เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง อย่างหลากหลาย	- เคลื่อนไหวท่าทางเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนเอง อย่างหลากหลายและแปลกใหม่

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติต่อการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

ตัวบ่งชี้	สภาพที่พึงประสงค์		
	อายุ 3 – 4 ปี	อายุ 4 – 5 ปี	อายุ 5 – 6 ปี
12.1 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้	- สนใจฟังหรืออ่านหนังสือด้วยตนเอง	- สนใจซักถามเกี่ยวกับสัญลักษณ์หรือตัวหนังสือที่พบเห็น	- สนใจหยิบหนังสือมาอ่านและเขียนสื่อความคิดด้วยตนเองเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
	- กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	- กระตือรือร้น ในการเข้าร่วมกิจกรรม	- กระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนจบ
12.2 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้	- ค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่างๆตามวิธีการที่มีผู้ชี้แนะ	- ค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่างๆตามวิธีการของตนเอง	- ค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่างๆโดยใช้วิธีการที่หลากหลายด้วยตนเอง
	- ใช้ประโยคคำถามว่า “ใคร” “อะไร” ในการค้นหาคำตอบ	- ใช้ประโยคคำถามว่า “ที่ไหน” “ทำไม” ในการค้นหาคำตอบ	- ใช้ประโยคคำถามว่า “เมื่อไร” “อย่างไร” ในการค้นหาคำตอบ

๑ อัตลักษณ์

การกำหนดอัตลักษณ์ คือ การกำหนดผลผลิตของผู้เรียนตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด (สามารถแบ่งตามช่วงอายุของเด็กปฐมวัย : อัตลักษณ์ของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และอัตลักษณ์ของเด็กอายุมากกว่า 3 ปี)

๒ เอกลักษณ์

การกำหนดเอกลักษณ์ คือ การกำหนดความสำเร็จตามจุดเน้นและจุดเด่นที่สะท้อนให้เห็นเป็นลักษณะโดดเด่นเป็นหนึ่งในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. สารการเรียนรู้

การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถกำหนดได้โดยยึดหลักการมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัยของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 (หรือหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด) เป็นหลักในการกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี โดยสาระการเรียนรู้จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 2.1 ประสบการณ์สำคัญ และ 2.2 สาระที่ควรเรียนรู้

ผู้จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องวางแผนล่วงหน้าว่าเด็กแต่ละช่วงวัยควรจะเรียนรู้อะไร และจัดประสบการณ์สำคัญอะไรบ้าง เพื่อให้บรรลุมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัยตามที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกำหนด โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะตามวัย/พัฒนาการของเด็กปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสบการณ์ของผู้สอนมากำหนดสาระที่ควรเรียนรู้รายปี แยกตามช่วงอายุ 2 ปี 3 ปี 4 ปี 5 ปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระดับอายุที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดอยู่ และกำหนดการจัดประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าเด็กควรจะได้เรียนรู้สาระต่างๆ ผ่านประสบการณ์สำคัญนั้นๆ จึงกล่าวได้ว่า สาระการเรียนรู้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนด เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยอาจจัดในรูปแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ หรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

2.1 ประสบการณ์สำคัญ

จะช่วยอธิบายให้ผู้สอนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยต้องทำอะไร เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างไร และทุกประสบการณ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาการของเด็ก ช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุน และวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็ก ประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ของเด็ก ตัวอย่างเช่น เด็กเข้าใจความหมายของพื้นที่ ระยะ ผ่านประสบการณ์สำคัญการบรรจุและเทออก ดังนั้นผู้สอนจึงวางแผนจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นบรรจุทราย/น้ำลงในภาชนะหรือถ่ายเททราย/น้ำออกจากภาชนะต่างๆ ขณะเล่นทรายเล่นน้ำ เด็กจะเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญซ้ำแล้วซ้ำอีก มีการปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ ผู้ใหญ่ และเด็กอื่น ฯลฯ ผู้สอนที่เข้าใจและเห็นความสำคัญจะยึดประสบการณ์สำคัญเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการสังเกตพัฒนาการเด็ก แปลการกระทำ ของเด็ก ช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสื่อ และช่วยวางแผนกิจกรรมในแต่ละวัน

2.1.1 ประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กช่วงอายุ 2 – 3 ปี

ประสบการณ์สำคัญจะเกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมทุกด้านที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัวในวิถีชีวิตของเด็กและในสังคมภายนอก อันจะส่งผลเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และสามารถพัฒนาต่อเนื่องไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

ประสบการณ์สำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ของเด็กนั้น พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูจำเป็นต้องสนับสนุนให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย การสร้างความรักความผูกพันกับคนใกล้ชิด การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและสิ่งต่างๆ รอบตัวและการรู้จักใช้ภาษาสื่อความหมาย ดังนั้น การฝึกทักษะต่างๆ ต้องให้เด็กมีประสบการณ์สำคัญ ผ่านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และการเล่น ให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการเลียนแบบ ลองผิดลองถูก สำรวจ ทดลอง และลงมือกระทำจริง การปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ บุคคล และธรรมชาติรอบตัวเด็กตามบริบทของสภาพแวดล้อม จำเป็นต้องมีการจัดประสบการณ์สำคัญแบบองค์รวมที่ยึดเด็กเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและระบบประสาท ในการทำกิจวัตรประจำวันหรือทำกิจกรรมต่างๆ การนอนหลับพักผ่อน การดูแลสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของตนเอง

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตามจังหวะดนตรี การเล่นออกกำลังกลางแจ้งอย่างอิสระ การเคลื่อนไหวและการทรงตัว การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อและระบบประสาท การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส การวาด การเขียนขีดเขียน การปั้น การฉีก การตัดปะ การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย ของใช้ส่วนตัว และการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

2) **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส ได้พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง จากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้เด็กรู้สึกเป็นที่รัก อบอุ่น มั่นคง เกิดความรู้สึกปลอดภัยไว้วางใจ ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การรับรู้อารมณ์หรือความรู้สึกของตนเอง การแสดงอารมณ์ที่เป็นสุข การควบคุมอารมณ์และการแสดงออก การเล่นอิสระ การเล่นบทบาทสมมติ การชื่นชมธรรมชาติ การเพาะปลูกอย่างง่าย การเลี้ยงสัตว์ การฟังนิทาน การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง การทำกิจกรรมศิลปะต่างๆ ตามความสนใจ เป็นต้น

3) **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน ได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ และปรับตัวอยู่ในสังคม เด็กควรมีโอกาสได้เล่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยเดียวกันหรือต่างวัย เพศเดียวกันหรือต่างเพศอย่างสม่ำเสมอ

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันตามวัย การเล่นอย่างอิสระ การเล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่น การแบ่งปันหรือการให้ การอดทนรอคอยตามวัย การใช้ภาษาบอกความต้องการ การออกไปเล่นนอกบ้าน การไปสวนสาธารณะ การออกไปร่วมกิจกรรมในศาสนสถาน เป็นต้น

4) **ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา** เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวในชีวิตประจำวันผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และการเคลื่อนไหว ได้พัฒนาการใช้ภาษาสื่อความหมายและความคิด รู้จักสังเกตคุณลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง ผิวสัมผัส จดจำชื่อเรียกสิ่งต่างๆ รอบตัว

ประสบการณ์สำคัญที่ควรส่งเสริม ประกอบด้วย การตอบคำถามจากการคิด การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม การเรียงลำดับเหตุการณ์ การยืดหยุ่นความคิดตามวัย การจดจ่อใส่ใจ การสังเกตวัตถุหรือสิ่งของที่มีสีสันและรูปทรงที่แตกต่าง การฟังเสียงต่างๆ รอบตัว การฟังนิทานหรือเรื่องราวสั้นๆ การพูดบอกความต้องการเล่าเรื่องราว การสำรวจ และการทดลองอย่างง่าย การคิดวางแผนที่ไม่ซับซ้อน การคิดตัดสินใจหรือคิดแก้ปัญหาในเรื่องที่ง่ายๆ ด้วยตนเอง การแสดงความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เป็นต้น

2.1.2 ประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กช่วงอายุ 3 – 6 ปี

1) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและระบบประสาท ในการทำกิจวัตรประจำวันหรือทำกิจกรรมต่างๆ การสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย สุขนิสัย และรักษาความปลอดภัยของตนเอง ดังนี้

ด้านร่างกาย	ประสบการณ์สำคัญ	ตัวอย่างกิจกรรม
► การใช้กล้ามเนื้อใหญ่	- การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ - การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ - การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ - การเคลื่อนไหวที่ใช้การประสานสัมพันธ์ของการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ในการขว้าง การจับ การโยน การเตะ - การเล่นเครื่องเล่นสนามอย่างอิสระ	เช่น ดบมือ ผงกสิริชะ ขยิบตา เคาะเท้า เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้าอยู่กับที่ คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควบม้า ก้าวกระโดด เคลื่อนที่ไปข้างหน้า-ข้างหลัง ข้างซ้าย-ข้างขวา เคลื่อนไหวพร้อมเชือก ผ้าแพร ตามจินตนาการหรือตามคำ บรรยายของผู้สอน เล่นป็น پایเครื่องเล่น จักรยานสามล้อ ฯลฯ
► การใช้กล้ามเนื้อเล็ก	- การเล่นเครื่องเล่นสัมผัสและการสร้างจากแท่งไม้ บล็อก - การเขียนภาพและการเล่นกับสี - การปั้น - การประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วย วัสดุ - การหยิบจับ การใช้กรรไกร การฉีก การตัด การปะ การร้อยวัสดุ	เช่น ร้อยลูกปัด ต่อภาพตัดต่อ เขียนภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ เป่าสี ทับสี ปั้นดินเหนียว ดินน้ำมัน ประดิษฐ์เศษวัสดุ เล่นทราย น้ำ ต่อก้อนไม้/บล็อก/พลาสติกสร้างสรรค์ ฯลฯ
► การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตัว	- การปฏิบัติตามสุขอนามัย สุขนิสัยที่ดีในกิจวัตรประจำวัน	เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ทำความสะอาด หลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม รับประทานอาหาร กลางวันที่ครบห้าหมู่ การนอนกลางวัน เล่นอิสระ เล่นเครื่องเล่นสนาม ดูแลรักษาความสะอาดของของเล่น ฯลฯ
► การรักษาความปลอดภัย	- การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยในกิจวัตรประจำวัน - การฟังนิทาน เรื่องราว เหตุการณ์ เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาความปลอดภัย - การเล่นเกมบทบาทสมมติเหตุการณ์ต่างๆ	เช่น เล่นเครื่องเล่นที่ถูกต้อง การระวังรักษาตนเองเจ็บป่วยเป็นไข้หวัด ฯลฯ
► การตระหนักรู้เกี่ยวกับร่างกายตนเอง	- การเคลื่อนไหวโดยควบคุมตนเองไปในทิศทางระดับ และพื้นที่ - การเคลื่อนไหวข้ามสิ่งกีดขวาง	เช่น เดิน/วิ่ง หลบสิ่งกีดขวาง ทรงตัวบนทางเดินแคบๆ เป็นต้น

2) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย ตระหนักลักษณะพิเศษเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ ความเป็นตัวของตัวเอง มีความสุข ร่าเริงแจ่มใส การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สุขุขภาพ ความรู้ที่ดีต่อตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

ด้านอารมณ์ จิตใจ	ประสบการณ์สำคัญ	ตัวอย่างกิจกรรม
▶ สุขุขภาพ ดนตรี	- การฟังเพลง การร้องเพลง และแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี - การเล่นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ - การเคลื่อนไหวตามเสียงเพลง/ดนตรี - การเล่นบทบาทสมมติ - การทำกิจกรรมศิลปะต่างๆ - การสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม	เช่น ทำท่าประกอบจังหวะ เสียงดนตรี เล่นเครื่องดนตรีประเภทเคาะ/ตี/เขย่า ร้องเพลง เขียนภาพตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ
▶ การเล่น	- การเล่นอิสระ - การเล่นรายบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ - การเล่นตามมุมประสบการณ์ - การเล่นนอกห้องเรียน	เช่น เล่นอิสระ/เล่นตามมุมเล่นในห้องเรียน และกลางแจ้ง เล่นอิสระในมุมเล่นเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ทำศิลปะเป็นรายบุคคล ศิลปะแบบร่วมมือ เล่นเสรี ฯลฯ
▶ คุณธรรม จริยธรรม	- การปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ - การฟังนิทานเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม - การร่วมสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงจริยธรรม	เช่น สวดมนต์ไปทำบุญที่วัด มัสยิด โบสถ์ นั่งสมาธิ ฯลฯ
▶ การแสดงออกทางอารมณ์	- การพูดสะท้อนความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น - การเล่นบทบาทสมมติ - การเคลื่อนไหวตามเสียงเพลง/ดนตรี - การร้องเพลง - การทำงานศิลปะ	เช่น แสดงความคิดเห็นต่อผลงานศิลปะ ฟัง/เล่าเรื่องราวเหตุการณ์สนุกสนานต่างๆ เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง วาดภาพ ระบายสี ฯลฯ
▶ การมีอัตลักษณ์เฉพาะตนและเชื่อว่าตนเองมีความสามารถ	- การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถของตนเอง	เช่น เลือกเล่นตามความสนใจตามมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ฯลฯ
▶ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	- การแสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข เห็นใจเมื่อผู้อื่นเศร้าหรือเสียใจและการช่วยเหลือปกป้องเมื่อผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ	เช่น แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่กำลังมีปัญหา ปกป้องใจ แสดงความเห็นใจ ฯลฯ

3) ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ

ด้านสังคม	ประสพการณ์สำคัญ	ตัวอย่างกิจกรรม
► การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	- การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน - การปฏิบัติตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	เช่น แต่งตัว ล้างมือ เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหารด้วยตนเอง ฯลฯ
► การดูแลรักษารัชมชาติและสิ่งแวดล้อม	- การมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน - การใช้วัสดุและสิ่งของเครื่องใช้อย่างคุ้มค่า - การทำงานศิลปะที่นำวัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้อย่างคุ้มค่า มาใช้ซ้ำหรือแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ - การเพาะปลูกและดูแลต้นไม้ - การเลี้ยงสัตว์ - การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน	เช่น เลี้ยงสัตว์ เพาะปลูกดูแลต้นไม้ ทำงานศิลปะที่นำวัสดุหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่ใช้อย่างคุ้มค่า มาใช้ซ้ำหรือแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ฯลฯ
► การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย	- การเล่นบทบาทสมมติการปฏิบัติตนในความเป็นคนไทย - การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยและประเทศไทย - การประกอบอาหารไทย - การศึกษานอกสถานที่ - การละเล่นพื้นบ้านของไทย	เช่น รดน้ำดำหัว ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่างๆ ทำอาหารไทย ทัศนศึกษานอกสถานที่ การละเล่นพื้นบ้าน (มอญซ่อนผ้า งูกินหาง จิ๋มก้านกล้วย เป็นต้น)
► การมีปฏิสัมพันธ์ มีวินัย มีส่วนร่วม และบทบาทสมาชิกของสังคม	- การร่วมกำหนดข้อตกลงของห้องเรียน - การปฏิบัติตามเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียน - การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ - การดูแลห้องเรียนร่วมกัน - การร่วมกิจกรรมวันสำคัญ	เช่น กำหนดกฎระเบียบในห้องเรียนร่วมกัน เคารพกฎกติกาในห้องเรียนร่วมกัน ดูแลห้องเรียน เก็บของเล่น/หนังสือเข้าที่เมื่อใช้เสร็จแล้ว รักษาความสะอาดหลังทำกิจกรรมศิลปะ ฯลฯ
► การเล่นและการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ	- การร่วมสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - การเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น - การทำศิลปะแบบร่วมมือ	เช่น แบ่งกลุ่ม 2-4 คน ร่วมกันประดิษฐ์งานศิลปะจากเศษวัสดุ ฯลฯ
► การแก้ปัญหาความขัดแย้ง	- การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา - การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง	เช่น เล่นเกมการศึกษา แก้ปัญหา/ข้อขัดแย้ง ขณะเล่นอิสระกับเด็กอื่น ฯลฯ
► การยอมรับในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล	- การเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อน	เช่น เล่นหรือทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน ฟังนิทาน/เล่นบทบาทสมมติที่มีการแสดงพฤติกรรมของบุคคลหลายประเภท สนทนาเกี่ยวกับเรื่องเล่า/นิทาน ที่มีความเหมือนและแตกต่างของบุคคล ฯลฯ

4) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม บุคคล และสื่อต่างๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาการใช้ภาษา จินตนาการความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การคิดเชิงเหตุผล การคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัว และมีความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ด้านสติปัญญา	ประสบการณ์สำคัญ	ตัวอย่างกิจกรรม
► การใช้ภาษา	- การฟังเสียงต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม - การฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ - การฟังเพลง นิทาน คำคล้องจอง บทร้อยกรอง หรือเรื่องราวต่างๆ - การพูดแสดงความคิด ความรู้สึก และความต้องการ - การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือพูดเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง - การพูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ - การพูดอย่างสร้างสรรค์ในการเล่น การกระทำต่างๆ - การรจกหะที่เหมาะสมในการพูด - การพูดเรียงลำดับคำเพื่อใช้ในการสื่อสาร - การอ่านหนังสือภาพ นิทาน หลากหลายประเภท/รูปแบบ - การอ่านอย่างอิสระตามลำพัง การอ่านร่วมกัน การอ่านโดยมีผู้ชี้แนะ - การเห็นแบบอย่างของการอ่านที่ถูกต้อง - การสังเกตทิศทางการอ่านตัวอักษร คำ และข้อความ - การอ่านและชี้ข้อความ โดยกวาดสายตาตามบรรทัดจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง - การสังเกตตัวอักษรในชื่อของตน หรือคำคุ้นเคย - การสังเกตตัวอักษรที่ประกอบเป็นคำผ่านการอ่าน หรือเขียนของผู้ใหญ่ - การคาดเดาคำ วลี หรือประโยค ที่มีโครงสร้างซ้ำๆ กัน จากนิทาน เพลง คำคล้องจอง - การเล่นเกมทางภาษา - การเห็นแบบอย่างของการเขียนที่ถูกต้อง - การเขียนร่วมกันตามโอกาสและการเขียนอิสระ - การเขียนคำที่มีความหมายกับตัวเอง/คำคุ้นเคย - การคิดสะกดคำและเขียนเพื่อสื่อความหมายด้วยตนเองอย่างอิสระ	เช่น ให้เด็กจำแนกเสียงสัตว์/เหตุการณ์/เครื่องดนตรีที่ได้ยิน ให้เด็กพูดแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ให้เด็กเล่น/ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้เด็กอธิบายสิ่งต่างๆ ที่ตนสนใจหรือสิ่งที่คิด ฟังนิทาน/เรื่องราวต่างๆ/คำคล้องจอง/คำกลอน เขียนภาพ เขียนชื่อตนเอง เขียนบัตรอวยพร เขียนภาพนิทาน/เรื่องนิทาน อ่านนิทาน อ่านป้ายและสัญลักษณ์ที่เด็กสนใจ อ่านนิทานให้เพื่อนฟัง ฯลฯ

ด้านสติปัญญา	ประสบการณ์สำคัญ	ตัวอย่างกิจกรรม
► การคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผล การตัดสินใจ และแก้ปัญหา	- การสังเกตลักษณะ ส่วนประกอบ การเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างเหมาะสม - การสังเกตสิ่งต่างๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่างกัน - การบอกและแสดงตำแหน่ง ทิศทาง และระยะทางของสิ่งต่างๆ ด้วยการกระทำ ภาพวาด และรูปภาพ - การเล่นกับสื่อต่างๆ เป็นทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก ทรงกระบอก กรวย - การคัดแยก การจัดกลุ่ม และการจำแนกสิ่งต่างๆ ตามลักษณะและรูปร่าง รูปทรง - การต่อของชิ้นเล็กเติมในชิ้นใหญ่ให้สมบูรณ์และการแยกชิ้นส่วน - การทำซ้ำ การต่อเติม การสร้างแบบรูป - การนับและแสดงจำนวนของสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน - การเปรียบเทียบและเรียงลำดับจำนวนของสิ่งต่างๆ - การรวมและแยกสิ่งต่างๆ - การบอกและแสดงอันดับที่ของสิ่งต่างๆ - การชั่ง ตวง วัดสิ่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมือและหน่วยที่ไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน - การจับคู่ การเปรียบเทียบ และการเรียงลำดับสิ่งต่างๆ ตามลักษณะความยาว/ความสูง น้ำหนัก ปริมาตร - การบอกและเรียงลำดับกิจกรรมหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน - การใช้ภาษาทางคณิตศาสตร์กับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน - การอธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำ - การคาดเดาหรือการคาดคะเนสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล - การมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นจากข้อมูลอย่างมีเหตุผล - การตัดสินใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหา	เช่น จิมน้ำผลไม้ สัมผัสผิววัตถุเรียบ-ขรุขระ เคลื่อนไหวเลียนแบบท่าทางสัตว์ชนิดต่างๆ บุคคลที่ชอบเลียนเสียงสัตว์ ใช้บล็อกก่อสร้างเป็นสวนสัตว์หลังจากไปทัศนศึกษาที่สวนสัตว์ ปั่นดินเป็นตัวสัตว์ต่างๆ เขียนภาพระบายสี ปั่นดิน สำรวจวัตถุสิ่งของต่างๆ และสนทนาเกี่ยวกับลักษณะของวัตถุสิ่งของนั้นๆ เก็บรวบรวมวัตถุสิ่งต่างๆ ที่สนใจและสนทนา ร่วมกันจับคู่ความเหมือนความต่างของสิ่งต่างๆ จำแนกชนิดของผัก/ผลไม้/เครื่องใช้ต่างๆ ใช้วัตถุของจริงเปรียบเทียบยาว-สั้น เรียงลำดับขนาดลูกบอล เรียงลำดับขนาดดินสอ คัดคะแนชื่อเรื่องนิทาน ตั้งสมมติฐานก่อนทดลอง จม-ลอย แม่เหล็กกับวัตถุต่างๆ หนัก-เบา การปลูกพืช ให้เด็กออกไปศึกษาออกสถานที่ สัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ให้เด็กสำรวจก้อนไม้ รูปทรงต่างๆ และนำมาก่อสร้างเป็นเก้าอี้ โต๊ะ โต๊ะศพหรือสิ่งต่างๆ จัดสื่อวัสดุของจริง ให้เด็กเปรียบเทียบจำนวนประกอบอาหาร ชั่ง ตวงส่วนผสม นับจาน/ชาม นับถ้วยน้ำ รวบรวมสิ่งต่างๆ และนับจำนวน จับคู่ถ้วยกับจานรอง ช้อนกับส้อม จัดสื่อ อุปกรณ์ให้เด็กเล่น นับจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลง เล่นทราย-น้ำ ก่อสร้างบล็อก ให้เด็กเล่นปั้น clay เครื่องเล่นสนาม ลอดอุโมงค์ และสนทนากับเด็กเกี่ยวกับพื้นที่/ระยะจากมุมมองต่างๆ สำรวจสิ่งต่างๆ ที่คุ้นเคยและอธิบายตำแหน่งที่อยู่ของสิ่งนั้นๆ เล่นสำรวจสถานที่ที่คุ้นเคยและอธิบายถึงทิศทาง ระยะทางของสถานที่นั้นๆ ให้เด็กเขียนภาพด้วย สีเทียน สีน้ำ ดูหนังสือภาพกับเด็ก เคลื่อนไหวเร็ว-ช้าและหยุดตามจังหวะสัญญาณทดลอง ชี้จักรยานสามล้อและหยุดตามสัญญาณ เชื่อมโยงระยะเวลากับการกระทำ และเหตุการณ์ต่างๆ ทบทวนกิจวัตรประจำวันที่ทำ (สังเกตอากาศแต่ละวัน สนทนาเกี่ยวกับสภาพอากาศ) ให้เด็กทำกิจกรรมประจำวันตามลำดับอย่างสม่ำเสมอทุกวัน เล่นเกม เรียงลำดับเหตุการณ์ ฯลฯ

ด้านสติปัญญา	ประสบการณ์สำคัญ	ตัวอย่างกิจกรรม
► จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์	- การรับรู้ และแสดงความคิดเห็นความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และชิ้นงาน - การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านภาษา ทำทาง การเคลื่อนไหว และศิลปะ - การสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้รูปร่างรูปทรงจากวัสดุที่หลากหลาย	เช่น เล่นมุมการเรียนรู้ต่างๆ เล่นบทบาทสมมติ ให้เด็กได้แสดงผลงานที่ทำทั้งของตนเองและของเพื่อน แสดงทำทางประกอบเพลง ทำงานศิลปะโดยให้อิสระเด็กในการทำงานและไม่ตัดสินผลงานของเด็ก ทำงานประดิษฐ์จากวัสดุที่หลากหลาย เล่นมุมบล็อก ฯลฯ
► เจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้	- การสำรวจสิ่งต่างๆ และแหล่งเรียนรู้รอบตัว - การตั้งคำถามในเรื่องที่สนใจ - การสืบเสาะหาความรู้เพื่อค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่างๆ - การมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลและนำเสนอข้อมูลจากการสืบเสาะหาความรู้ในรูปแบบต่างๆ และแผนภูมิอย่างง่าย	เช่น สำรวจรอบห้องเรียน รอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มชน ถามคำถามหลังจากฟังนิทาน กระตุ้น และเปิดโอกาสให้เด็กได้ถามคำถามตามหัวข้อหรือเรื่องทั่วไป ทำกิจกรรมรูปแบบโครงการต่างๆ ตั้งสมมติฐาน และให้เด็กหาคำตอบจากสิ่งรอบตัว ครูตั้งคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิด สงสัย และพยายามค้นหาคำตอบด้วยวิธีที่หลากหลาย จัดทำแผนภูมิ กราฟ จากความรู้ที่ได้รวบรวมไว้อย่างง่าย นำเสนอข้อมูลให้เพื่อนๆ รับรู้ ฯลฯ

2.2 สารที่ควรเรียนรู้

สาระในส่วนนี้กำหนดเฉพาะหัวข้อไม่มีรายละเอียด ทั้งนี้ เพื่อประสงค์จะให้ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการความสนใจของเด็ก อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้โดยคำนึงถึงประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก ผู้สอนสามารถนำสาระที่ควรเรียนรู้มาบูรณาการ จัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ง่ายต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ มิได้ประสงค์ให้เด็กท่องจำเนื้อหา แต่ต้องการให้เด็กเกิดแนวคิดหลังจากนำสาระการเรียนรู้นั้นๆ มาจัดประสบการณ์ให้เด็ก เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้สาระที่ควรเรียนรู้อย่างใช้เป็นแนวทางช่วยผู้สอนกำหนดรายละเอียดและความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก สาระที่ควรเรียนรู้ประกอบด้วย เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ดังนี้

2.2.1 สารที่ควรรู้สำหรับเด็กช่วงอายุ 2 – 3 ปี

1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อและเพศของตนเอง การเรียกชื่อส่วนต่างๆ ของใบหน้าและร่างกาย การดูแลตนเองเบื้องต้นโดยมีผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือ การล้างมือ การขับถ่าย การรับประทานอาหาร การถอดและใส่เสื้อผ้า การรักษาความปลอดภัย และการนอนหลับพักผ่อน

2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลภายในครอบครัวและบุคคลภายนอกครอบครัว การรู้จักชื่อเรียกหรือสรรพนามแทนตัวของญาติหรือผู้เลี้ยงดู วิถีปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม การทักทายด้วยการไหว้ การเล่นกับพี่น้องในบ้าน การไปเที่ยวตลาด และสถานที่ต่างๆ ในชุมชน การเล่นที่สนามเด็กเล่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

3) **ธรรมชาติรอบตัว** เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับการสำรวจสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติรอบตัว เช่น สัตว์ พืช ดอกไม้ ใบไม้ ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า การเล่นน้ำ เล่นทราย การเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ที่ไม่เป็นอันตราย

4) **สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก** เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อของเล่นของใช้ที่อยู่รอบตัว การเชื่อมโยงลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างง่าย ๆ ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เช่น สี รูปร่าง รูปทรง ขนาด ผิวสัมผัส

2.2.2 สารที่ควรรู้สำหรับเด็กช่วงอายุ 3 - 6 ปี

1) **เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก** เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตาของตน รู้จักอวัยวะต่างๆ และวิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี เรียนรู้ที่จะเล่นและทำ สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี ทั้งนี้ เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเองแล้ว เด็กควรเกิดแนวคิดดังนี้

- * ฉันมีชื่อตั้งแต่เกิด ฉันมีเสียง รูปร่างหน้าตาไม่เหมือนใคร ฉันภูมิใจที่เป็นตัวฉันเอง เป็นคนไทยที่ดี มีมารยาท มีวินัย รู้จักแบ่งปัน ทำ สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น แต่งตัวแปรงฟัน รับประทานอาหาร ฯลฯ

- * ฉันมีอวัยวะต่างๆ เช่น ตา หู จมูก ปาก ขา มือ ผม นิ้วมือ นิ้วเท้า ฯลฯ และ ฉันรู้จักวิธีรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขภาพดี

- * ฉันต้องรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกาย และพักผ่อน เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโต

- * ฉันเรียนรู้ข้อตกลงต่างๆ รู้จักระมัดระวังรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นเมื่อทำงาน เล่นคนเดียว และเล่นกับผู้อื่น

- * ฉันอาจรู้สึกดีใจ เสียใจ โกรธ เหนื่อย หรืออื่นๆ แต่ฉันเรียนรู้ที่จะแสดงความรู้สึกในทางที่ดี และเมื่อฉันแสดงความคิดเห็น หรือทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเองแสดงว่าฉันมีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดของฉันเป็นสิ่งสำคัญ แต่คนอื่นก็มีความคิดที่ดีเหมือนฉันเช่นกัน

2) **เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก** เด็กควรได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้แล้วเด็กควรเกิดแนวคิด ดังนี้

- * ทุกคนในครอบครัวของฉันเป็นบุคคลสำคัญ ต้องการที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า และ ยารักษาโรค รวมทั้งต้องการความรัก ความเอื้ออาทร ช่วยดูแลซึ่งกันและกัน ช่วยกันทำงานและปฏิบัติตามข้อตกลงภายในครอบครัว ฉันต้องเคารพ เชื่อฟังพ่อแม่และผู้ใหญ่ในครอบครัวปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ครอบครัวของฉันมีวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเกิดของบุคคลในครอบครัว วันทำบุญบ้าน ฯลฯ ฉันภูมิใจในครอบครัวของฉัน

- * สถานศึกษาของฉันมีชื่อ เป็นสถานที่ที่เด็กๆ มาทำกิจกรรมร่วมกันและทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย สถานศึกษาของฉันมีคนอยู่ร่วมกันหลายคน ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ช่วยกันรักษาความสะอาดและทรัพย์สินของสถานศึกษา ส่วนครูรักฉันและเอาใจใส่ดูแลเด็กทุกคน เวลาทำกิจกรรมฉันและเพื่อนจะช่วยกันคิด ช่วยกันทำ รับฟังความคิดเห็น และรับรู้ความรู้สึกซึ่งกันและกัน

- * ห้องถิ่นของฉันมีสถานที่ บุคคล แหล่งวิทยากร แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่สำคัญ คนในห้องถิ่นที่ฉันอาศัยอยู่มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น ครู แพทย์ ทหาร ตำรวจ ช่างนา ช่างสวน พ่อค้า แม่ค้า ฯลฯ ห้องถิ่นของฉันมีวันสำคัญของตนเอง ซึ่งจะมีการปฏิบัติกิจกรรมที่แตกต่างกันไป

* ฉันทเป็นคนไทย มีวันสำคัญแห่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีหลายอย่าง ฉันทและเพื่อนนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ศาสนาทุกศาสนา สอนให้ทุกคนเป็นคนดี ฉันทภูมิใจที่ฉันทเป็นคนไทย

3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งมีชีวิตที่เป็น ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลง ของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ แนวคิดที่ควรให้เกิดหลังจากเด็ก เรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว มีดังนี้

* ธรรมชาติรอบตัวฉันทมีทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิตต้องการอากาศ แสงแดด น้ำ และอาหารเพื่อเจริญเติบโต สิ่งมีชีวิตสามารถปรับตัวให้เข้ากับลักษณะอากาศ ฤดูกาล และยังต้องพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน สำหรับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น น้ำ หิน ดิน ทหาราย ฯลฯ มีรูปร่าง สี ประโยชน์ และโทษต่างกัน

* ลักษณะอากาศรอบตัวแต่ละวันอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ บางครั้งฉันททายลักษณะอากาศ ได้จากสิ่งต่างๆ รอบตัว เช่น เมฆ ท้องฟ้า ลม ฯลฯ ในเวลากลางวันเป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนดวงอาทิตย์ตก คนส่วนใหญ่จะตื่นและทำงาน ส่วนฉันทไปโรงเรียนหรือเล่น เวลากลางคืนเป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ตกจน ดวงอาทิตย์ขึ้น ฉันทและคนส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อนตอนกลางคืน

* สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติรอบตัวฉันท เช่น ต้นไม้ สัตว์ น้ำ หิน ดิน ทหาราย อากาศ ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตต้องได้รับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นรอบๆ ตัวฉันท เช่น บ้านอยู่อาศัย ถนนหนทาง สวนสาธารณะ สถานที่ต่างๆ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทุกคนรวมทั้งฉันทช่วยกันอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและรักษาสาธารณสุขสมบัติโดยไม่ทำลายและบำรุงรักษาให้ดีขึ้นได้

4) สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะและการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน วันของฉันท ทั้งนี้เมื่อเด็กมีโอกาสเรียนรู้แล้วเด็กควรเกิดแนวคิด ดังนี้

* สิ่งต่างๆ รอบตัวฉันทส่วนใหญ่มีสี ยกเว้นกระจกใส พลาสติกใส น้ำบริสุทธิ์ อากาศบริสุทธิ์ ฉันทเห็นสีต่างๆ ด้วยตา แสงสว่างช่วยให้ฉันทมองเห็นสี สีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่ฉันทสามารถมองเห็น ตามดอกไม้ เสื้อผ้า อาหาร รถยนต์ และอื่นๆ สีที่ฉันทเห็นมีชื่อเรียกต่างๆ กัน เช่น แดง เหลือง น้ำเงิน ฯลฯ สีแต่ละสีทำให้เกิด ความรู้สึกต่างกัน สีบางสีสามารถใช้เป็นสัญญาณ หรือสัญลักษณ์สื่อสารกันได้

* สิ่งต่างๆ รอบตัวฉันทมีชื่อ ลักษณะต่างๆ กัน สามารถแบ่งตามประเภทชนิด ขนาด สี รูปร่าง พื้นผิว วัสดุ รูปร่างชนิด ฯลฯ

* การนับสิ่งต่างๆ ทำให้ฉันทรู้จำนวนสิ่งของ และจำนวนนับนั้นเพิ่มหรือลดได้ ฉันทเปรียบเทียบ สิ่งของต่างๆ ตามขนาด จำนวน น้ำหนัก และจัดเรียงลำดับสิ่งของต่างๆ ตามขนาด ตำแหน่ง ลักษณะที่ตั้งได้

* คนเราใช้ตัวเลขในชีวิตประจำวัน เช่น เงิน โทรศัพท์ บ้านเลขที่ ฯลฯ ฉันทรวบรวมข้อมูล ง่ายๆ นำ มาถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ นำเสนอด้วยรูปภาพ แผนภูมิ แผนผัง แผนที่ ฯลฯ

* สิ่งที่จะช่วยฉันทในการชั่ง ตวง วัด มีหลายอย่าง เช่น เครื่องชั่ง ไม้บรรทัด สายวัด ถ้วยตวง ขอนตวง เชือก วัสดุสิ่งของอื่นๆ บางอย่างฉันทอาจใช้การคาดคะเนหรือกะประมาณ

* เครื่องมือเครื่องใช้มีหลายชนิดและหลายประเภท เช่น เครื่องใช้ในการทำสวน การก่อสร้าง เครื่องใช้ภายในบ้าน ฯลฯ คนเราใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงาน แต่ขณะเดียวกัน ต้องระมัดระวังในเวลาที่ใช้เพราะอาจเกิดอันตรายและเกิดความเสียหายได้ถ้าใช้ผิดวิธีหรือใช้ผิดประเภท เมื่อใช้แล้ว ควรทำความสะอาด และเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย

* ฉันทเดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งได้ด้วยการเดินหรือใช้ยานพาหนะ พาหนะบางอย่างที่ฉันทเห็นเคลื่อนที่ได้โดยการใช้เครื่องยนต์ ลม ไฟฟ้า หรือคนเป็นผู้ทำให้เคลื่อนที่ คนเราเดินทางหรือขนส่งได้ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ พาหนะที่ใช้เดินทาง เช่น รถยนต์ รถเมล์ รถไฟ เครื่องบิน เรือ ฯลฯ ผู้ขับซึ่งจะต้องได้รับใบอนุญาตขับซึ่งและทำ ตามกฎจราจรเพื่อความปลอดภัยของทุกคน และฉันทต้องเดินบนทางเท้า ข้ามถนนตรงทางม้าลาย สะพานลอย หรือตรงที่มีสัญญาณไฟ เพื่อความปลอดภัยและต้องระมัดระวังเวลาข้าม

* ฉันทติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ได้หลายวิธี เช่น โดยการไปมาหาสู่ โทรศัพท์ จดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ และฉันททราบข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ รอบตัวด้วยการสนทนา ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือ หนังสือเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกไปยังผู้อ่าน ถ้าฉันทชอบอ่านหนังสือ ฉันทก็จะมีความรู้ความคิดมากขึ้น ฉันทใช้ภาษาทั้ง ฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อการสื่อความหมายในชีวิตประจำวัน

3. โครงสร้างเวลาเรียน

การกำหนดเวลาเรียน คือ การกำหนดว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยอย่างไร ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องจัดเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วันทำการ (ภาคเรียนละไม่น้อยกว่า 100 วันทำการ) โดยแบ่งออกเป็น 2 ภาคเรียน ใน 1 ปีการศึกษา ในกรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดเวลาเรียน 245 วัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ค่าย Junior Scout, ค่ายภาษาอังกฤษ, โครงการวิทยาศาสตร์, ดนตรี, วาดรูป ฯลฯ

4. การจัดประสบการณ์

การกำหนดการจัดประสบการณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ การกำหนดรูปแบบและวิธีการที่จะจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาจระบุเป็นโครงสร้างการจัดประสบการณ์ในแต่ละสัปดาห์ โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมถึงความสนใจ ความสามารถ และสภาพแวดล้อมของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นหลัก ในการกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์

4.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529: 6-7) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้เด็กก่อนประถมศึกษาเพื่อพัฒนาให้ครบทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิใช่มุ่งเน้นอ่านออก เขียนได้ในระดับประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานความพร้อมให้เด็กโดยคำนึงถึงความสามารถของเด็กเป็นหลัก และเนื่องจากเด็กระดับก่อนประถมศึกษาต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ดังนั้นการจัดประสบการณ์ควรให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากประสาทสัมผัสทั้ง 5

สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2531: 6) ได้ให้ความหมายของการจัดประสบการณ์ไว้ว่าเป็นขอบข่ายที่ครูจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กพัฒนาตามวัยครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีใช้จะให้อ่านเขียนได้ดังในระดับประถมศึกษาแต่เป็นการปูพื้นฐานหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะในการสังเกตโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่เหมาะสมอันจะเป็นสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์และเกิดประสบการณ์ตามจุดมุ่งหมายของผู้จัดเตรียม

ราศี ทอสงสวัสดิ์ และคณะ (2529 : 2) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้กับเด็กปฐมวัย โดยให้ได้รับประสบการณ์จากการเล่น ลงมือ ปฏิบัติซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ และเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

พัฒนา ชัชพงศ์ (2530 : 24) กล่าวว่า การจัดการศึกษาให้เด็กระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อพัฒนา ให้ครบทุกด้านมีไข่มุกให้อ่านเขียนได้เหมือนเด็กประถมศึกษา แต่จะเป็นการปูพื้นฐานความพร้อมให้ โดยคำนึงถึงวัย และความสามารถของเด็ก ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์โดยกำหนดหัวเรื่อง เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ที่สามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. เด็กเป็นผู้กำหนด
2. ผู้สอนและเด็กกำหนดร่วมกัน
3. ผู้สอนเป็นผู้กำหนด

4.2 หลักการจัดประสบการณ์

ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 กล่าวถึงหลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุต่ำกว่า 3 ปี และ 3 – 6 ปี สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เป็นการอบรมเลี้ยงดูเด็กและการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สามารถจัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น การอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์ต่างๆ สำหรับ เด็กอายุ 3 – 6 ปี การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยนี้เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิด การพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา

4.3 การบูรณาการเพื่อสร้างหลักสูตร

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยไม่เน้นเพียงเรื่องความรู้หรือเนื้อหาวิชา แต่เน้นการเตรียม ความพร้อมเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเน้นการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง และ เกิดพัฒนาการ 4 ด้าน จึงเรียกว่า “การจัดประสบการณ์” ที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการอย่างเต็มรูปแบบ เพราะ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องความลุ่มลึกในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาต่างๆ ให้แก่เด็กเหมือนการสอนรายวิชา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกหัวข้อที่จะเรียน

ขั้นที่ 2 ระดมความคิดจากเด็กเพื่อสร้างหลักสูตร บูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม และพัฒนาการ 4 ด้าน

ขั้นที่ 3 วางแผนการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม และพัฒนาการ 4 ด้าน

ขั้นที่ 4 บูรณาการกิจกรรมและเนื้อหาตามพัฒนาการแต่ละด้าน

ขั้นที่ 5 จัดกิจกรรม เนื้อหาและพัฒนาการ 4 ด้านที่บูรณาการแล้ว เพื่อใช้ทำการสอน โดยมี กระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) **ขั้นประสบการณ์ (ทำกิจกรรม)** ให้นักเรียนทำกิจกรรม (ซึ่งอาจจะลองผิดลองถูก) เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงในเรื่องที่จะเรียน ด้วยความเชื่อที่ว่าวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการให้ผู้เรียนลงมือทำในสิ่งนั้น (Learning by Doing)

2) **ขั้นสะท้อนความคิด (สร้างความรู้)** ให้นักเรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ โดยคิดทบทวนว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรบ้างจากสิ่งที่ทำ

3) **ขั้นทฤษฎี (สรุปความรู้เป็นความคิดรวบยอด)** ให้นักเรียนสรุปความรู้ที่ค้นพบจากการทำกิจกรรม เป็นความคิดรวบยอด (Concept) เปรียบเทียบกับทฤษฎีในบทเรียน ให้นักเรียนสรุปทฤษฎีเองจากประสบการณ์

4) **ขั้นนำไปใช้** ให้นักเรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือในชีวิตจริง

4.4 แนวทางการจัดประสบการณ์

ควรกำหนดให้มีการจัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้ คำว่า "บูรณาการ" การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย จึงควรศึกษาก่อนว่าทักษะ สาระการเรียนรู้ หรือประสบการณ์สำคัญใดที่จะจัดให้กับเด็ก แล้วจึงวางแผนการจัดกิจกรรมต่อไป

การที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายช่วยให้เกิดการตกผลึกทางความคิด และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ที่ได้ไม่ลบเลือนไปโดยง่าย การนำสาระการเรียนรู้และทักษะต่างๆ ที่ต้องการให้เด็กฝึกฝนมาเชื่อมโยงไว้ในการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้รอบตัว สื่อมีความหลากหลายมีความเพียงพอกับความต้องการของเด็ก และการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับกลุ่มเด็กและสภาพแวดล้อมโดยมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่เด็กมากที่สุด (พัฒนา ชัยพงษ์, 2530 : 140 - 142)

➤ แนวทางการอบรมเลี้ยงดูและการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี

มีแนวทางดังนี้ (หลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2560)

- 1) ดูแลสุขภาพอนามัยและตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล
- 2) สร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ และความมั่นคงทางอารมณ์ให้กับเด็กในชีวิตประจำวัน
- 3) จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กได้เลือก ลงมือกระทำและเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าและการเคลื่อนไหวผ่านการเล่น
- 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อมและสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กอย่างหลากหลาย
- 5) จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้และของเล่นที่สะอาด หลากหลายปลอดภัย และเหมาะสมกับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กรอบด้าน รวมถึงมีพื้นที่ในการเล่นน้ำ เล่นทราย
- 6) จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่อธรรมชาติ เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของเด็ก สื่อที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ หลีกเลี่ยงการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นพี่เลี้ยงเด็ก
- 7) จัดรวบรวมข้อมูลและติดตามการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

8) จัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้พ่อแม่ ครอบครัว สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการเด็ก

➤ แนวทางการการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี มีแนวทางดังนี้

(หลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2560)

- 1) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและทำงานของสมอง ที่เหมาะสมกับอายุ ภูมิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 2) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของเด็ก เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 3) จัดประสบการณ์แบบบูรณาการ โดยบูรณาการทั้งกิจกรรม ทักษะ และสาระการเรียนรู้
- 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิด วางแผน ตัดสินใจลงมือกระทำและนำเสนอความคิด โดยผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
- 5) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ กัน
- 6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก สอดคล้องกับบริบท สังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก
- 7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และการมีวินัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 8) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้
- 9) จัดทำสารนิเทศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน
- 10) จัดประสบการณ์โดยให้พ่อแม่ ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมทั้งการวางแผนการสนับสนุนสื่อ แหล่งเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

4.5 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

- 1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน แต่ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น
 - วัย 3-4 ปี มีความสนใจประมาณ 8-12 นาที
 - วัย 4-5 ปี มีความสนใจประมาณ 12-15 นาที
 - วัย 5-6 ปี มีความสนใจประมาณ 15-20 นาที
- 2) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที
- 3) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักเลือกตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 50-60 นาที

4) กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอน หรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

4.6 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ดังต่อไปนี้

1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การทรงตัว การยืดหยุ่น ความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ และจังหวะการเคลื่อนไหว จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม ปีนป่ายอิสระ เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อมือ-นิ้วมือ การประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและระบบประสาทตาได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมการศึกษา ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน สั้ ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3) การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่น ให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม อย่างต่อเนื่อง

4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รับผิดชอบ รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นโดยรวม ทั้งระมัดระวังอันตรายจากคนแปลกหน้า จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ความคิดรวบยอด และคิดเชิงเหตุผลทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ศึกษานอกสถานที่ เล่นเกมการศึกษา ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกออกแบบและสร้างชิ้นงาน และทำกิจกรรมทั้งกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ และรายบุคคล

6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์โดยสามารถตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยใคร่รู้ จัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กได้กล้าแสดงออกในการฟัง พูด อ่าน เขียน มีนิสัยรักการอ่าน และบุคคลแวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

7) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก และเล่นก่อสร้าง

นอกจากนี้แนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ผู้สอนสามารถบูรณาการกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (ทวิศักดิ์ สิริรัตนเรา, 2547 : 128 - 132) มีดังนี้

กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม

กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นกับสื่อและเครื่องเล่นอย่างอิสระ ตามมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ โดยให้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ลักษณะของการเล่นของเด็กมีหลายลักษณะ เช่น การเล่นบทบาทสมมติและเล่นเลียนแบบ ในมุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมวัด มุมเสริมสวย ฯลฯ การอ่านหรือดูภาพในมุมหนังสือ การเล่นสร้างในมุมบล็อก การสังเกตและทดลองในมุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ การเล่นฝึกทักษะต่างๆ ในมุมเครื่องเล่นสัมผัสหรือมุมของเล่นหรือมุมเกมการศึกษา เป็นต้น

การจัดกิจกรรมเสรี หากครูจัดมุมเล่นโดยจัดวางวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมกับวัย ไม่ท้าทาย หรือไม่เคยเปลี่ยนแปลงอะไรเลยย่อมทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ เพราะสมองจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีสิ่งจูงใจที่ชักนำให้สมองสนใจผลิตความรู้ สมองจะมีกระบวนการเลือกคัดกรองเฉพาะสิ่งที่น่าสนใจเท่านั้นเข้าสู่การรับรู้ของสมอง ทั้งนี้ การจัดมุมเล่นที่ดีที่สามารถส่งเสริมจึงควรจัดสื่อที่ตรงกับความต้องการของเด็ก เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ จัดอุปกรณ์ให้เพียงพอกับเด็ก และจัดวางให้เด็กหยิบใช้และเก็บเองได้ จัดให้น่าสนใจ และดึงดูดให้เด็กเข้าไปเล่น โดยมีการเปลี่ยนแปลงสื่อที่จัดไว้อย่างสม่ำเสมอตามหัวข้อที่เด็กสนใจและกำลังเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อกระตุ้นให้เด็กต้องการเรียนรู้ ทั้งนี้ครูอาจให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่นด้วยก็ได้ สิ่งสำคัญคือต้องจัดเวลาให้เด็กมีโอกาสได้เล่นหรือจัดกระทำกับสื่อต่างๆ อย่างเพียงพอ

กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการโดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ ตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นๆ ที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ ได้รับรู้เกี่ยวกับความงาม และได้แสดงออกทางความรู้สึกและความสามารถของตนเอง การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3-5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรมตามความสนใจ

การจะพัฒนาด้านศิลปะและการสร้างสรรค์ให้เด็กต้องเข้าใจว่า ศิลปะคือกระบวนการที่สมองถอดความคิดออกมาเป็นภาพและชิ้นงานต่างๆ กระบวนการพัฒนาศิลปะและการสร้างสรรค์ของเด็กจึงเน้นให้เด็กคิดและลงมือทำออกมาเมื่อเด็กทำงานศิลปะเด็กจะเกิดการเชื่อมโยงในสมอง คิดจินตนาการ และผลโดยตรงที่เด็กได้รับ คือ ความรู้สึกพอใจ มีความสุข และได้สัมผัสสุนทรียะของโลกตั้งแต่วัยเยาว์ การแสดงออกทางศิลปะจึงเปรียบเสมือนการสร้างจินตนาการเป็นรูปร่างภายนอกแล้วป้อนกลับเข้าสู่สมอง เป็นการทำให้สมองได้จัดการ

กับจินตนาการต่างๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ยิ่งทำ ยิ่งจัดระบบความคิดได้ดีขึ้น ในการใช้กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสมอง ครูจึงควรให้เด็กมีเวลาเต็มที่ในการทำงานศิลปะ ให้เด็กมีประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส มีโอกาสทดลองใช้วัสดุ และเครื่องมือที่หลากหลาย ได้พูดคุยเกี่ยวกับงานของตนเองหรือให้เด็กได้จัดแสดงและนำเสนอผลงานศิลปะของเด็กไม่ควรเน้นการลอกเลียนแบบ หรือการทำให้เหมือนของจริง เนื่องจากสายตาและจินตนาการของเด็กวัยนี้ยังไม่ได้มุ่งไปสู่ความถูกต้องของสัดส่วน แสง หรือเงา

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ หรืออุปกรณ์อื่นๆ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนา การใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การทำกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะช่วยให้เด็กเรียนรู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

สมองส่วนที่รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการจัดสมดุลของร่างกาย คือ สมองเล็กหรือซีรีเบลลัม (Cerebellum) การกระตุ้นสมรรถนะของสมองส่วนนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมไปด้วยพร้อมๆ กัน ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาระบบความสัมพันธ์ของประสาทสัมผัส เด็กต้องพัฒนาความสามารถในการใช้ตา มือ เท้า และประสาทรับความรู้สึกต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน การเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กเป็นการเตรียมสมรรถนะของร่างกายทุกส่วนเพื่อใช้ประโยชน์ในการมีชีวิตอยู่ และพร้อมกันนั้นการเคลื่อนไหวร่างกายก็พัฒนาความสามารถของสมองอันเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ไปด้วย

กิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงาน และอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหา ใช้เหตุผล และฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย เล่านิทาน สาธิต ทดลอง ศึกษาออกสถานที่ เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง ประกอบอาหาร เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ฯลฯ

กระบวนการให้สมองเรียนรู้ที่จะให้ความหมายสิ่งที่เห็น สิ่งที่เผชิญ ตีความ และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่างๆ ที่รับรู้มา เป็นการพัฒนาระบบการคิดของเด็ก ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากการรับรู้ของสมองจำนวนมาก ถ้าไม่มีข้อมูลในความทรงจำ ก็ไม่สามารถคิดอะไรออกมาได้ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาการคิดของเด็กจึงต้องมุ่งเน้นให้เด็กได้มีประสบการณ์ที่ต้องใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า สิ่งที่อยู่รอบในการคิดของเด็กเริ่มต้นที่การจับต้อง สัมผัส และมีประสบการณ์โดยตรง สมองรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า แล้วก่อรูปเป็นวงจรแห่งการคิดขึ้นมาในสมอง ประสบการณ์ของเด็กผ่านการสัมผัส การชิม การดมกลิ่น การได้ยิน และการเห็น จึงเป็นพื้นฐานของการสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่างๆ ครูจึงควรออกแบบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำซึ่งจะทำให้เด็กมีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า รวมทั้งจัดให้เด็กมีประสบการณ์ในสถานการณ์จำลองทุกอย่างที่เป็นไปได้ เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดสิ่งที่ซับซ้อนขึ้นตามลำดับ เด็กจะได้เคยชินกับการใช้ความคิดและคิดเป็นในที่สุด

กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหว ร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนามที่เด็กได้ปีนป่าย โยกหรือไกว หมุน โยน เดินทรงตัว หรือเล่นเครื่องเล่นล้อเลื่อน การเล่นทราย การเล่นน้ำ การเล่นสมมติในบ้านจำลอง การเล่นในมุมช่างไม้ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา การเล่นเกมการละเล่น ฯลฯ

การพัฒนาด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย เป็นการพัฒนาโครงสร้างทั้งระบบของร่างกายที่ใช้ในการควบคุมสั่งการตัวเอง และการรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม กระบวนการพัฒนาร่างกายและการเคลื่อนไหวของเด็กจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นอย่างเต็มที่ เพื่อให้ร่างกายทุกส่วนทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเหล่านี้ต้องเน้นให้เด็กได้ใช้งานร่างกายให้ครบถ้วน และพัฒนาจนมีสมรรถนะดีเต็มตามศักยภาพของเด็ก นอกจากนี้การที่เด็กได้เล่น ไม่ว่าจะเป็นการหมุนตัว กระโดด คลาน กลิ้ง วิ่ง ใต้ ฯลฯ จะช่วยพัฒนาความสามารถในการรับรู้ระยะ มิติ มีการพัฒนาสมองให้สมดุลเป็นปกติ สิ่งที่เด็กเล่น เช่น การควบคุมท่าทางการเดิน การวิ่งแข่ง การเล่นกระเบทราย การเดินบนกระดานแผ่นเดียว ล้วนเป็นการทำซ้ำๆ ดัดแปลงท่าทางที่ไม่สมบูรณ์เพื่อสร้างสมองให้พร้อมสำหรับการใช้งานในวัยถัดไป

กิจกรรมเกมการศึกษา

กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่มก็ได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่/ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย เช่น เกมจับคู่ เกมแยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ฯลฯ

การให้เด็กเล่นเกมการศึกษาคือเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสมองด้านการคิด เมื่อเซลล์สมองถูกกระตุ้นด้วยสัญญาณต่างๆ เกิดเป็นข้อมูลจำนวนมาก การคิดจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลเหล่านั้นซึ่งจะกลายเป็นข้อมูลใหม่อีกชั้นหนึ่งซึ่งซับซ้อนขึ้น การที่เด็กเล่นเกมการศึกษาจึงเป็นการกระตุ้นให้สมองได้จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีอยู่เดิม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของข้อมูลแบบใหม่ เมื่อเกิดซ้ำๆ กัน ก็จะเกิดความคงตัวในวงจรแห่งของเซลล์สมองนั่นเอง

4.7 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดตารางกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน จึงขอเสนอแนะสัดส่วนเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน ดังนี้

รายการการพัฒนา	อายุ 2 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	อายุ 3 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	อายุ 4 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	อายุ 5 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)
1. ทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยตนเองในการแต่งกาย การรับประทานอาหาร สุขอนามัยและ การนอนพักผ่อน)	4	3	2 1/2	2 1/4
2. การเล่นเสรี	1	1	1	1
3. การคิดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	1/2	1	1	1
4. กิจกรรมด้านสังคม (การทำงานร่วมกับผู้อื่น)	1/2	1/2	3/4	1
5. กิจกรรมพัฒนาความสัมพันธ์	1/2	3/4	3/4	3/4
6. กิจกรรมที่มีการวางแผนโดยผู้สอน	1/2	1	1	1
เวลาโดยประมาณ	7	7	7	7

หมายเหตุ

1. สัดส่วนของเวลาในแต่ละวันที่เสนอไว้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับผู้สอนและสภาพการณ์ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมประจำวันประกอบ

2. ตัวอย่างของรายการการพัฒนาที่นำเสนอให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาขั้นแรกที่จะช่วยให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน ซึ่งช่วงเด็กอายุ 3 ปี ต้องให้เวลาในการทำ กิจวัตรประจำวันมาก และเมื่อเด็กอายุมากขึ้นเวลาที่ให้จะน้อยลงเพราะเด็กเกิดทักษะการช่วยเหลือตนเอง แต่กิจกรรมด้านสังคมเด็กที่อายุน้อยยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการให้เวลาในช่วงวัย 3 ขวบจึงให้เวลาน้อยและจะเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กอายุมากขึ้น เพราะเด็กต้องการเวลาในการเล่น ทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นมากขึ้น เป็นการฝึกให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. การเล่นเสรีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วยฝึกเด็กให้รู้จักเลือกตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ ในแต่ละวัน เด็กทุกวัยควรมีโอกาสเล่นเสรี 1 ชั่วโมง : วัน

4. กิจกรรมที่ต้องมีการวางแผนโดยผู้สอน จะช่วยให้เด็กเกิดทักษะหรือความคิดรวบยอดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่น ผู้สอนต้องการให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผลไม้ ซึ่งผู้สอนต้องวางแผนกิจกรรมล่วงหน้า เวลาที่ใช้ในแต่ละวันที่กำหนดไว้ 3/4 ชั่วโมง (45 นาที) ในเด็กอายุ 3 ขวบ มีได้หมายความว่าให้ผู้สอนสอนต่อเนื่อง 45 นาทีใน 1 กิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด ผู้สอนต้องพิจารณาว่าเด็กมีช่วงความสนใจสั้นจะต้องจัดแบ่งเวลาหลายช่วงให้เหมาะกับเด็กและเวลาที่เหลือ เด็กอาจถูกสอนความคิดรวบยอดเรื่องผลไม้ในกิจกรรมอื่น

ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

ต่อไปนี้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ได้หรือนำนวัตกรรมต่างๆ มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและสถานศึกษา

ตัวอย่างแบบที่ 1		ตัวอย่างแบบที่ 2	
8.00 - 8.30	รับเด็ก	8.30 - 9.00	รับเด็ก
8.30 - 8.45	เคารพธงชาติ สวดมนต์		เคารพธงชาติ สวดมนต์
8.45 - 9.00	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ	9.00 - 9.30	กิจกรรมดนตรีและจังหวะ
9.00 - 9.20	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	9.30 - 10.30	กิจกรรมเสรี
9.20 - 10.20	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม	10.30 - 10.40	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
10.20 - 10.30	พัก (ของว่างเช้า)	10.40 - 11.20	กิจกรรมกลางแจ้ง
10.30 - 10.45	กิจกรรมในวงกลม	11.20 - 11.30	พัก (ล้างมือ ล้างเท้า)
10.45 - 11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง	11.30 - 11.50	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
11.30 - 12.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)	11.50 - 13.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 - 14.00	นอนพักผ่อน	13.00 - 15.00	นอนพักผ่อน
14.00 - 14.20	เก็บที่นอน ล้างหน้า	15.00 - 15.10	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 - 14.30	พัก (ของว่างบ่าย)	15.10 - 15.30	พัก (รับประทานอาหารว่างบ่าย)
14.30 - 14.50	เกมการศึกษา	15.30 - 15.50	เล่นิทาน
14.50 - 15.00	เตรียมตัวกลับบ้าน	15.50 - 16.00	เตรียมตัวกลับบ้าน

ตัวอย่างรูปแบบนวัตกรรมการจัดประสบการณ์ที่เข้ามามีบทบาทในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อปท. ได้รวบรวมหลักการ/แนวคิด และ กระบวนการ/วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นำไปกำหนดสาระการเรียนรู้ และพัฒนาแนวทางการจัดประสบการณ์ เพื่อบรรจุลงในหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไป

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
1. การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี (Montessori)	1.1 หลักการ/แนวคิด แนวคิดของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญกับเด็ก โดยพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานปรัชญาหลักการของการที่ผู้ใหญ่ต้องให้กรยอมรับนับถือเด็กในสภาพความเป็นจริงของเด็ก จัดการศึกษาให้เด็กอย่างที่ได้ต้องการเรียนรู้ไม่ใช่ตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ จากจิตที่ซึ่มซาบได้ของเด็ก ให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาด้วยตนเองอย่างอิสระจากสิ่งแวดล้อมที่จัดไว้ให้อย่างมีจุดมุ่งหมาย วัสดุอุปกรณ์ทุกอย่างมีขนาดที่พอเหมาะกับวัยของเด็กและเป็นสิ่งที่เด็กต้องการศึกษา เมื่อเด็กทำงาน เด็กจะสงบ มีสมาธิมีความรับผิดชอบในการที่จะทำงานให้สำเร็จในระหว่างการทำงาน เด็กสามารถคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีใครชี้แนะ

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	1.2 กระบวนการ/รูปแบบการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรีเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่เน้นการสอนรายบุคคลในชั้นเรียน ที่คล้อยตามและคำนึงถึงเด็กเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน โดยมีระบบ การสอนที่ชัดเจน จัดการศึกษาให้แก่เด็กอย่าง ที่เด็กต้องการเรียนรู้ตามความสนใจ และความต้องการตามธรรมชาติ ของเด็ก เด็กมีโอกาสได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ ทั้งการทำงานตามลำพังและการทำงาน ร่วมกับเพื่อนในสภาพแวดล้อมที่จัดไว้ อย่างมีจุดมุ่งหมาย
2. Brain Based Learning (BBL)	2.1 หลักการ/แนวคิด องค์ประกอบของการส่งเสริมการคิดต่างๆ โดยองค์ประกอบการคิดประกอบด้วย สิ่งเร้า เป็นสื่อและองค์ประกอบแรกที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดการรับรู้ สิ่งเร้าทำให้เกิดปัญหา ความสงสัย ความขัดแย้ง และก่อให้เกิดการคิด การรับรู้ บุคคลสามารถรับรู้ด้วยประสาททั้ง 5 คือ หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง ระดับการรับรู้ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณภาพของสิ่งเร้า จุดมุ่งหมายในการคิด ผู้คิดจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการคิดแต่ละครั้งว่า มีเหตุผลเพื่ออะไร วิธีคิด การคิดแต่ละครั้งจะต้องเลือกวิธีคิดให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย เช่น คิดเพื่อตัดสินใจควรใช้ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหาควรใช้วิธีคิดแบบแก้ปัญหา ข้อมูลหรือเนื้อหา เป็นความรู้ ประสบการณ์ หรือข้อมูลความรู้ใหม่ที่ศึกษาค้นคว้า ผลของการคิด เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติงานทางสมองหรือกระบวนการคิดของสมอง 2.2 กระบวนการ/รูปแบบการจัดประสบการณ์ กระบวนการเบื้องต้นที่สำคัญของการสอนมี 3 ประการ (The Three Elements of Great Teaching) ได้แก่ 2.2.1 กระบวนการผ่อนคลาย (Relaxed Alertness) การสร้างอารมณ์ บรรยากาศ ในการเรียนรู้ให้ดีที่สุด มีลักษณะผ่อนคลาย ทำท่าย ให้ผู้เรียนมีความรู้สึกสามารถเรียนรู้ได้อย่าง มั่นใจ ที่อยากจะเรียน จัดสิ่งแวดล้อม โอกาสประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนร่วมได้และ เชื่อมโยงการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเป้าหมายของแต่ละคนที่สนใจ 2.2.2 กระบวนการสร้างความตระหนัก จดจ่อ (Orchestrated immersion) เป็นการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องสัมพันธ์กับความรู้สึก ตระหนัก จดจ่อที่จะเรียนของผู้เรียนโดยผ่าน การได้เห็น ได้ยิน ได้ดม สัมผัส ได้ชิมรส และได้เคลื่อนไหวร่างกาย ได้เชื่อมโยงความรู้เดิมมาใช้ กับการเรียนรู้สิ่งใหม่ มีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่เข้ามาเผชิญหน้าฝึกปฏิบัติค้นหาคำตอบ 2.2.3 หลักในการจัดประสบการณ์ที่เป็นกระบวนการอย่างกระตือรือร้น (Active Processing of Experience) เป็นการ จัดประสบการณ์ที่สร้างสรรค์นำไปสู่ความแข็งแกร่งในการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมที่มีความหมาย ครูใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนพิจารณา หรือค้นหาคำตอบ ข้อมูล สารสนเทศอย่างกระตือรือร้น และ feed back นักเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อต้องการกระตุ้นให้ ผู้เรียนได้คิด หาทางพิสูจน์หรือค้นหาคำตอบ วิเคราะห์สถานการณ์บนพื้นฐานของพวกเขาค้นหา ได้ฝึกทักษะการตัดสินใจในช่วงวิกฤติ และสื่อสารบนความเข้าใจของตนเอง

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
3. การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบวอลดอร์ฟ (Waldorf)	3.1 หลักการ/แนวคิด การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบวอลดอร์ฟ มีเป้าหมายการพัฒนามนุษย์ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยการพัฒนากาย จิต และจิตวิญญาณให้บรรลุความจริง ความงาม ความดี โดยจัดการศึกษาให้มีความสมดุลระหว่างเจตจำนงความมุ่งมั่น ผ่านการลงมือกระทำ (Will) ความรู้สึกผ่านศิลปะ (Feeling) และการตระหนักรู้ผ่านการคิด (Thinking) ทั้งสามองค์ประกอบช่วยให้มนุษย์บรรลุศักยภาพ สูงสุดที่มีอยู่ แต่ยังมีส่วนของกายวิญญานเป็นองค์ประกอบร่วมด้วย ประสานกัน 4 กาย แต่ละกายมีการกำเนิดและพัฒนาไปสู่ทุกๆ รอบ 7 ปี วัยเด็กจึงสมบูรณ์ทั้งกายและใจเมื่ออายุครบ 21 ปี 3.2 กระบวนการ/รูปแบบการจัดประสบการณ์ จุดเด่นของกิจกรรมการศึกษาวอลดอร์ฟ โรงเรียนคือบ้าน ครูคือแม่ นักเรียนคือลูก กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนคือ กิจกรรมงานบ้านในชีวิตประจำวัน การศึกษาของวอลดอร์ฟคำนึงถึงการเตรียมพร้อมและการเกิดของกายต่างๆ ตามลำดับ จึงได้จัดการศึกษาให้มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับความสามารถและอายุของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมให้มีความสมดุลระหว่างสมอง (Head) ความรู้สึก (Heart) และการลงมือกระทำ (Hands) อิทธิพลจากผู้คนและสิ่งรอบข้างมีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กวัยนี้อย่างมาก เพราะเด็กจะซึมซับทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว และเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ (Imitation) สิ่งสำคัญคือการเป็นแบบอย่างและการทำตามเนื่องจากเด็กวัยนี้มีจินตนาการ เป็นบ่อเกิดของความคิดที่อิสระแต่ยังไม่รวบยอดเป็นเหตุผลต่างๆ ได้อย่างผู้ใหญ่ การเรียนรู้ของเด็กต้องใช้กายเข้าไปคลุกเคล้าเรียนรู้ผ่านการเล่นอิสระ (Free Play) และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ลงมือกระทำ เช่น การอาสาช่วยงานบ้านต่างๆ ในห้องเรียนเด็กจะสนใจกับการเล่นสิ่งซ้ำๆ อย่างพอใจ จนหมดข้อสงสัย สภาพที่เอื้อต่อการจัดรูปแบบการศึกษาวอลดอร์ฟควรเป็น บ้าน มีใช้โรงเรียน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นและกิจวัตรประจำวันโดยคำนึงถึง 1. จังหวะ (Rhythm) จัดจังหวะเวลาของกิจกรรมให้สม่ำเสมอ คล้ายดังลมหายใจ เข้าและออก ทั้งครูและเด็กจะรู้สึกสบายไม่เร่งรัด เคร่งเครียด 2. การกระทำซ้ำ (Repetition) ช่วยให้เด็กเรียนรู้อย่างมั่นใจและมั่นคง 3. ความเคารพและสงบ (Reverence) ช่วยนำจิตสำนึกที่ดีต่อทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว การจัดการเรียนการสอน ช่วงเช้า การเล่นอิสระและงานบ้านต่างๆ (สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน) ทำกิจกรรมศิลปะประจำสัปดาห์ (สอดคล้องกับวิถีชีวิตท้องถิ่น) เช่น วันจันทร์ร้อยดอกไม้ วันอังคารทำสีน้ำ เป็นต้น ช่วงสาย ดื่มน้ำสมุนไพรและรับประทานผลไม้ กิจกรรมวงกลม เนื้อหาสอดคล้องกับฤดูกาล วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยครูถ่ายทอดบทเรียนด้วยศิลปะ บทเพลง บทกลอน เรื่องเล่า และเล่นกลางแจ้ง ช่วงเที่ยง รับประทานอาหารกลางวัน อาบน้ำ แปรงฟัน ฟังนิทานก่อนนอน (สอดคล้องกับวัยเด็กในระยะ 7 ปีแรกที่ต้องการแบบอย่างที่ดีในเชิงคุณธรรม)

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	ช่วงบ่าย นอนหลับยามบ่าย ตื่นขึ้นรวมกลุ่ม ออกลาครุและเพื่อน บรรยากาศต่างๆ ที่ครูจัดให้ ได้สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก ซึ่งต้องการพัฒนากาย จิต และจิตวิญญาณอย่างสมดุล สื่อการเรียนรู้มาจากวัสดุธรรมชาติที่ไม่สำเร็จรูป เช่น หิน หอย กิ่งไม้ หลีกเสี่ยงการใช้พลาสติก เนื่องจากวัสดุธรรมชาติทำให้เด็กเชื่อมโยงที่มาที่ไปในธรรมชาติ ได้มากกว่าของเล่นที่ไม่สำเร็จรูปทำให้เด็กสนุกกับการใช้จินตนาการแปรเปลี่ยนวัสดุเหล่านั้น นักเรียนออกลดอร์จะเป็นนักเรียนที่มีความพร้อมทุกด้าน ทั้งจิตใจ ร่างกาย และ ความคิดสร้างสรรค์ที่สำคัญพวกเขาเติบโตขึ้นอย่างคนที่เข้าใจการเอื้ออาศัยซึ่งกันและกันของสรรพชีวิตในโลก ชอบลงมือทำงานด้วยตนเอง และเข้าสังคมได้เป็นอย่างดี
4. การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบไฮสโคป (HIGHSCOPE)	4.1 หลักการ/แนวคิด แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (HighScope) เน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (ผ่านมุมเล่นที่หลากหลาย ด้วยสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก) มีเป้าหมายในการพัฒนาเด็กทุกคนให้บรรลุศักยภาพสูงสุดของตนให้ได้ โดยมุ่งเน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Active Learning) คำนี้ถึงความสนใจของเด็กเป็นหลัก สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน การจัดสื่อการเรียนการสอนต่างๆ เอื้อต่อการเรียนรู้และการแก้ปัญหาของเด็ก ตลอดจนเสริมสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ภายในให้เกิดมากที่สุด 1) ไฮสโคปจะไม่มีการตั้งบทเรียนเป็นหน่วยการเรียนรู้ (Unit) แต่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เด็กจะเผชิญในชีวิตประจำวันอย่างเป็นธรรมชาติ เพราะเป็นกุญแจที่จำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ของเด็ก ทำให้ผู้ใหญ่เข้าใจการเรียนรู้ของเด็ก สามารถวางแผนการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมและประเมินพัฒนาการของเด็ก อย่างเหมาะสม ในปี พ.ศ. 2551 ไฮสโคปมีประสบการณ์สำคัญ (Key Experiences) 10 ประเภท ได้แก่ การนำเสนออย่างสร้างสรรค์ ภาษาและการรู้หนังสือ การริเริ่มและความสัมพันธ์ทางสังคม การเคลื่อนไหว ดนตรี การจำแนก การเรียงลำดับ จำนวนพื้นที่ เวลา แต่ไฮสโคปได้นำประสบการณ์สำคัญมาปรับเปลี่ยนโดยใช้ชื่อว่า “ตัวบ่งชี้พัฒนาการ” (Development Indicators) แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การเข้าถึงการเรียนรู้ของเด็ก ภาษา การรู้หนังสือและการสื่อสาร พัฒนาการด้านสังคม อารมณ์ พัฒนาการด้านร่างกาย สุขภาพและความสมบูรณ์ และศิลปะและวิทยาศาสตร์ 2) ในวงล้อการเรียนรู้ของไฮสโคป (Wheel of Learning) มีการเพิ่มการทำงานกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง (Parent Involvement) เข้าไปด้วย เพราะการประสานสัมพันธ์กับครอบครัวเด็ก มีผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทุกด้าน ซึ่งการกำหนดบทบาทผู้ปกครองเป็นหุ้นส่วนการเรียนรู้ (Co-Learner) คือ หัวใจของการทำงานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ประสบผลสำเร็จ 3) ไฮสโคปให้ความสำคัญกับการสอนกลุ่มย่อย วันละ 10-15 นาที โดยถือว่าเป็นโอกาสที่จะสร้างจุดเด่นของเด็กแต่ละคน โอกาสที่ครูสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กคนอื่นๆ ครูควรเตรียมวางแผนกิจกรรมไว้ล่วงหน้าใช้สื่ออุปกรณ์ใหม่ๆ กระตุ้นให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น และลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	4) กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน (Plan Do Review) เปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มและตัดสินใจโดยการสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับแผนงานของเด็ก สนับสนุนให้เด็กได้เล่นอย่างมีจุดหมายและช่วงของการทบทวนเด็กจะได้สะท้อน พูดคุย และนำเสนอสิ่งที่ได้ทำทำให้เขาได้พิจารณา ตั้งแต่อดีตซึ่งเป็นตัวชี้ในปัจจุบัน และอนาคต ทั้งครูควรใช้คำถามอย่างรอบคอบ สนับสนุนการบรรยายร่วมกัน และมุมมองที่ขัดแย้งกัน 5) หลักการของไฮสโคป และทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดนี้เป็นการผสมผสานของหลายๆ ทฤษฎี ทั้งของพือาเจท์ อิริกสัน และไวท์ฮีดสกี โดยสามารถกล่าวได้ว่าหลักการพื้นฐานของไฮสโคปมีจุดเด่น คือ เข้าใจ เป็นรูปธรรมและไม่ยุ่งยากในการนำไปประยุกต์ใช้ แต่ผู้ใช้ต้องมีการตรวจสอบความเชื่อของตนเองเป็นระยะเพื่อเชื่อมโยงกับหลักการและแนวปฏิบัติ 4.2 กระบวนการ/รูปแบบการจัดประสบการณ์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอนควรคำนึงเพื่อให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด 4 ประการ คือ หลักการเรียนรู้ (Principles of Learning) บทบาทของครู (Teacher Role) บทบาทเด็ก (Student Role) และการจัดสภาพการเรียนรู้ (Learning Environment) ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ 1) มีความเชื่อว่า เด็กทุกคนมีศักยภาพในการสร้างองค์ความรู้โดยอาศัยสภาพจริงที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของเด็ก 2) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก (Developmentally Appropriate Curriculum) 3) บูรณาการเนื้อหา กิจกรรมและทักษะการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก และขยายความคิดอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป มีความหมายและมีความสัมพันธ์กัน (Integration) 4) ให้โอกาสเด็กสัมผัส ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง (Manipulation) 5) ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูโดยทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด และได้ปรับตัวทางสังคม (Interaction and Communication) 6) ให้เด็กมีโอกาสเลือก คิด ตัดสินใจในการทำกิจกรรม โดยมีผู้ใหญ่ให้กำลังใจสนับสนุน (Adult support) 7) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เด็กมีความคิดอิสระ และสนับสนุนความคิดริเริ่ม (Child Initiated Atmosphere) 8) สร้างเสริมความรู้สึกภูมิใจในการทำกิจกรรม และความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self-esteem) 9) ติดตามสังเกตเด็ก สะท้อนข้อมูลจากการสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) 10) รับเปลี่ยนบทบาทครูในฐานะผู้สอนมาเป็นผู้สังเกต (Observer) ผู้เรียนรู้ (Learner) และผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) 11) ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับบทบาทของพ่อแม่และสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก (Parents as Teachers and Partners)

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
5. การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach)	5.1 หลักการ/แนวคิด การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) ได้แนวความคิดมาจาก จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (Katz and Chard, 2000) ภายใต้ความเชื่อที่ว่า “เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ” การเรียนการสอนแบบโครงการเป็นผสมผสานรูปแบบการเรียนการสอนต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โครงการเป็นการศึกษาในทางลึกในหัวข้อหรือหน่วยการเรียนรู้ที่เด็กให้ความสนใจ การศึกษาอาจทำโดยเด็กทุกคนในชั้นเรียนหรือโดยเด็กคนใด คนหนึ่งก็ได้ หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับหัวข้อหรือหน่วยการเรียนรู้มากกว่าการพยายามตอบคำถามของครู ด้วยเหตุนี้ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้แบบโครงการคือ การเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกเรียนหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อที่ตนสนใจ กำหนดคำถามที่ตนอยากรู้เพื่อค้นหาคำตอบ เปิดใจกว้างต่อสิ่งที่ตนค้นพบรวม ตลอดจนความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย 5.2 กระบวนการ/รูปแบบการจัดประสบการณ์ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเป็นการบูรณาการความรู้สาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา วรรณกรรม และศิลปะ เป็นต้น กิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ในโครงการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงการสังเกต การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้เกี่ยวข้อง การทดลอง และการสะสมเก็บวัตถุต่างๆ สำหรับเวลาที่ใช้ขึ้นอยู่กับหัวข้อเรื่อง บางโครงการอาจใช้เวลาเป็นสัปดาห์หรือหลายสัปดาห์ แอบรัมสัน โรบินสัน และแอนเคนแมน (Abramson, Robinson and ANKENMAN) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการดังนี้ 1. ครูมีบทบาทเป็นทั้งผู้อำนวยความสะดวก และผู้เรียนรู้ควบคู่ไปกับเด็ก การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กไม่ใช่การสอนโดยการบอกเล่าโดยตรงจากครู แต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ 2. หัวข้อในการทำโครงการมาจากประสบการณ์และความสนใจของเด็ก ในการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการนั้นหลักสูตรที่ใช้จะไม่ใช่นโยบายที่แน่นอนชัดเจนดังปรากฏในโรงเรียนทั่วไป แต่จะพัฒนามาจากความสนใจของเด็กในขณะนั้น ทั้งนี้เพราะนักการศึกษาที่สนับสนุนแนวคิดนี้เชื่อว่า พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กจะเกิดผลอย่างเต็มที่เมื่อเด็กมีโอกาสค้นหาคำตอบต่อคำถามที่ตนสนใจ 3. เป็นความร่วมมือระหว่างครู เด็ก และผู้ปกครอง 4. เนื้อหาของโครงการพัฒนามาจากความเข้าใจของเด็ก ไม่ได้เกิดจากบทเรียนสำเร็จรูป 5. การทำโครงการจะทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ มากกว่ากลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน ทั้งนี้เพราะการจัดเป็นกลุ่มเล็กจะช่วยให้ครู เด็กและผู้ปกครองพูดคุยกันอย่างทั่วถึง รวมตลอดถึงได้ร่วมกันแก้ปัญหาอันเกิดขึ้นระหว่างการทำโครงการ

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	6. การนำเสนอความคิดของเด็กแต่ละคนจะนำเสนอผ่านสื่อหรือรูปแบบที่หลากหลาย นักการศึกษาที่สนับสนุนแนวคิดแบบโครงการมีความเชื่อว่าเด็กมีความสามารถในการนำเสนอความคิดของตนผ่านสื่อที่หลากหลาย ซึ่งมาลากุซซี่ เรียกว่า “ร้อยภาษาของเด็ก” (Hundred Languages of Children) ของนักการศึกษา โยเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ที่กล่าวถึงความฉลาดหรือความถนัด 8 ด้านของเด็ก อันได้แก่ ความฉลาดด้านภาษา ด้านตรรกศาสตร์ ด้านมีปฏิสัมพันธ์ ด้านการใช้ร่างกายหรือส่วนต่างๆ ของร่างกายด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการรู้จักตนเอง และด้านสิ่งแวดล้อม วิธีการซึ่งตระหนักถึงการแสดงออกหรือนำความคิดโดยผ่านสื่อที่หลากหลายนั้นจะได้ผลดีมากกับเด็กซึ่งไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนแบบเดิมๆ ขั้นตอนในการทำโครงการ หลักการที่ครูและเด็กเลือกหัวข้อในการทำโครงการเรียบร้อยแล้ว ครูและเด็กต้องช่วยเหลือกันกำหนดหัวข้อย่อยที่ต้องการศึกษา วางแผนการทำงานและการรายงานผล โดยทั่วไปประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (Katz and Chard, 2000: 186-188) ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ระยะเริ่มต้นโครงการ ครูส่งเสริมให้เด็กแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนในหัวข้อที่จะจัดทำโครงการโดยใช้วิธีการเล่าเรื่อง วาดรูปหรือแสดงบทบาทสมมติ ครูเปิดโอกาสให้เด็กถามคำถามคำถามเดียวกับหัวข้อที่ต้องการศึกษา คำถามที่เด็กถามจะช่วยให้ครูทราบถึงประสบการณ์เดิม รวมตลอดถึงความรู้ ความเข้าใจของเด็ก ซึ่งจะเป็พื้นฐานที่จะช่วยให้ครูวางแผนในระยะต่อไป ขั้นตอนที่ 2 ระยะดำเนินการโครงการ ถือเป็นหัวใจของการเรียนการสอนแบบโครงการ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กจะได้รับรู้ข้อมูลใหม่โดยผ่านประสบการณ์ตรง ผลงานที่ได้มาอาจเก็บรวบรวมเป็นแฟ้มผลงาน ขั้นตอนที่ 3 การสรุปโครงการ การสรุปและทบทวนสิ่งที่เด็กเรียนมาทั้งหมด ขั้นสรุปมักอยู่ในรูปของการเล่นบทบาทสมมติ ในขั้นนี้อาจรวมถึงการเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมเยี่ยมชมผลงานการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจถึงความสนใจและพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้เด็กได้มา โอกาสนำทักษะที่มีอยู่ออกมาใช้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การตัดสินใจด้วยตนเอง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ และจัดสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก
6. การจัดการเรียนรู้แบบเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia Approach)	6.1 หลักการ/แนวคิด การจัดการเรียนรู้ทางการศึกษาปฐมวัยเรกจิโอ เอมีเลีย (Reggio Emilia Approach) มีต้นกำเนิดจากเมือง Reggio Emilia ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือประเทศอิตาลี เกิดขึ้นภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้การนำของลอริส มาลากุซซี่ (Loris Malaguzzi) ซึ่งกำลังเป็นที่แพร่หลายไปทั่วโลกในปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเฉพาะการพัฒนาเด็กปฐมวัยครอบคลุมตั้งแต่วัยทารก เตาะแตะ และอนุบาล มีแนวคิดและความเชื่อว่า เด็กทุกคนมีศักยภาพและ

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	ความสามารถภายในตัวเองตั้งแต่เกิด อีกทั้งเด็กมีความสามารถที่จะแสดงออกถึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในตัวให้ออกมาอย่างเต็มที่ ผ่านการปฏิบัติจริงและกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ โดยอาศัยความร่วมมือของครูและผู้ปกครอง เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก นอกเหนือจากนั้นการศึกษาในแบบเรกจิโอ เอมิเลีย ยังมีหัวใจอยู่ที่ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัว อาทิเช่น เพื่อน ครอบครัว ครู ชุมชน อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมนั้น จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก 6.2 กระบวนการ/รูปแบบการจัดประสบการณ์ • การจัดสภาพแวดล้อม เนื่องจากการเรียนการสอนแบบเรกจิโอ เอมิเลีย ให้ความสำคัญในการที่เด็กได้แสดงความคิด ได้ลงมือทำโครงการ งานศิลปะ และการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัว ดังนั้นสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ต้องเอื้ออำนวยต่อความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ค่อนข้างมาก ห้องเรียนที่ถูกจัดอย่างสวยงาม รวมถึงอุปกรณ์การเรียนการสอนที่พร้อมเพื่อให้เด็กได้นำมาใช้ได้อย่างเต็มที่ เช่น อุปกรณ์สำหรับงานศิลปะ สีประเภทต่างๆ เครื่องมือตัดเย็บ เทปกาว กระดาษต่างๆ กระดาษสี เป็นต้น รวมถึงต้องมีพื้นที่สำหรับเด็กได้สร้างผลงานได้แบบไม่จำกัด เช่น โต๊ะขนาดใหญ่ ห้องทดลอง สนามหญ้า เป็นต้น • การจัดการเรียนการสอน โรงเรียนในแบบเรกจิโอ จะไม่มีหลักสูตรที่ตายตัว เพราะเด็กจะเป็นผู้กำหนดบทเรียนตามความสนใจ ดังนั้นการเรียนการสอนในรูปแบบเรกจิโอ เอมิเลีย สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กในขณะนั้นได้อยู่เสมอ มีการเรียนรู้เชิงลึกผ่านการทำโครงการต่างๆ ที่อาศัยระยะเวลาในการ ค้นคว้าข้อมูล ทำการทดลอง ลงมือปฏิบัติจริง บันทึกผล และประเมินผลจากสิ่งที่เรียนรู้ อีกทั้งสนับสนุนให้เด็กมีประสบการณ์จากของจริงและสถานที่จริง ซึ่งจะมีครูเป็นผู้แนะนำจัดหาสื่อและสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กมีโอกาสในการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ • บทบาทของครู ครูในการศึกษาแบบเรกจิโอนั้นเปรียบเสมือนแหล่งเรียนรู้และผู้แนะแนวอยู่บนพื้นฐานของการฟังอย่างละเอียด การสังเกต การบันทึกข้อมูลและการสะท้อนความคิดจากผู้ใหญ่ท่านอื่นในห้องเรียนหนึ่งจะประกอบด้วยครู 2 คน ทำงานร่วมกันในบทบาทที่เท่าเทียมกัน หน้าที่หลักของครูคือการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก จัดสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยโอกาสและสิ่งเร้าที่เชิญชวนให้เด็กพยายามสำรวจแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กบรรลุการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล โดยจะเน้นการประสานงาน ส่งเสริม ให้ข้อเสนอแนะและความช่วยเหลือในกรณีที่เด็กเจออุปสรรคต่างๆ อีกประการหนึ่งคือการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กทุกคนซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่ครูในแบบเรกจิโอ เอมิเลียทุกคนต้องปฏิบัติ ครูจะใช้เครื่องมือต่างๆ ในการช่วยบันทึกเรื่องราวของเด็กแต่ละคน เช่น สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง เครื่องอัดวิดีโอ และกล้องถ่ายรูป นอกเหนือจากนั้น ยังมีครูพิเศษที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านศิลปะ จะทำงานร่วมกับครูในห้องเรียนและเด็กเพื่อส่งเสริมการแสดงออกผ่านสื่อที่หลากหลาย

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	• ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัว ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก มีส่วนช่วยในการออกแบบการเรียนรู้ร่วมรับรู้อะไรที่เด็กกำลังเรียนรู้ เช่น การเข้าร่วมประชุมต่างๆ การเข้าร่วมการทำโครงการของเด็กๆ รวมถึงชุมชนที่จะต้องมีส่วนร่วมกับโรงเรียน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้นอกสถานที่ของเด็ก การให้ข้อมูลสำหรับเด็กเพื่อการค้นคว้า รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้
7. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม ระดับการศึกษาปฐมวัย (Science, Technology, Engineering and Mathematics : STEM Education)	7.1 หลักการ/แนวคิด การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็ม (STEM) เริ่มต้นตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยเมื่อพิจารณาจากประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องสาขาวิชา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ ดังนี้ วิทยาศาสตร์ เด็กปฐมวัยให้ความสนใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ โดยธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเป็นนักสำรวจ สนใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบๆ ตัว สังเกตและตั้งคำถาม อะไรทำไม อย่างไรเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์กายภาพ อาทิ ลักษณะของวัตถุที่มีน้ำหนัก รูปร่าง ขนาด พื้นผิว สี รูปทรง อุณหภูมิโดยใช้ประสาทสัมผัส การเคลื่อนที่และแรงจากการผลัก การเป่าและการยก เด็กปฐมวัยเรียนรู้ชีวิตของพืชและสัตว์ในสภาพแวดล้อม นอกจากนี้เด็กปฐมวัยยังสนใจเกี่ยวกับโลกรอบตัว เช่น หิน ดิน เปลือกหอย อากาศ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ อวกาศ เช่น ดวงจันทร์ ดวงดาว ดวงอาทิตย์ เป็นต้น ประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีผ่านการปรุงอาหารของคุณแม่ เช่น เครื่องคั้นน้ำผลไม้ เครื่องผสมอาหาร เครื่องตีไข่ เครื่องปั่น หม้อหุงข้าว ตู้เย็น กาต้มน้ำไฟฟ้า เตาไรต์ผ้า เตาอบ เตาปิ้ง มิด จักรเย็บผ้า สำหรับการเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียน และจากอุปกรณ์ประกอบการทดลองง่ายๆ ได้แก่ แวนชวยาย กล้องจุลทรรศน์ กล้องสลับลาย กล้องส่องทางไกลเพื่อใช้ดูนก แมลง หลอดหยด เข็มทิศ ลูกตุ้มนาฬิกาสำหรับวาดภาพ กังหันลม รอก สบู่ อุปกรณ์จับเวลา เครื่องมือวัดต่างๆ เช่น ไม้บรรทัด สายวัด ตลับเมตร เครื่องชั่ง เครื่องตวง ฯลฯ เด็กปฐมวัยในชนบทอาจมีประสบการณ์กับเครื่องสีข้าว เครื่องจักรในนา ในฟาร์ม ในไร่ เป็นต้น คณิตศาสตร์ สำหรับความสนใจด้านคณิตศาสตร์ในเด็กปฐมวัยเกี่ยวข้องกับเรื่อง การจำแนก รูปร่างรูปทรง (พื้นฐานเรขาคณิต) การเปรียบเทียบ และการวัด การจัดลำดับ การนับจำนวนและการใช้ตัวเลข การรวมเข้าด้วยกัน การหยิบออก และการแบ่งสิ่งของให้เพื่อน การเรียนรู้คณิตศาสตร์ส่วนใหญ่เรียนรู้ผ่านการเล่น สำหรับพิชคณิตในระดับปฐมวัยเรียนรู้จากการจำแนก และการแบ่งประเภทหรือเรียกว่าการจัดหมวดหมู่ของวัตถุ ส่วนเรื่องเรขาคณิตนั้น เด็กปฐมวัยเรียนรู้เกี่ยวกับ มิติ ตำแหน่ง ผ่านการเล่นบล็อก และการเล่นอื่นๆ นอกจากนี้เด็กปฐมวัยเรียนรู้การวัดจากลักษณะของวัตถุที่สามารถวัดได้ การกำหนดหน่วยการวัดที่เหมาะสมตามวัยของเด็กปฐมวัย การระบุจำนวนจากการวัด และการเปรียบเทียบจำนวน และเด็กปฐมวัยมีความสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามวัยเช่น การรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประสาทสัมผัสจากการสังเกต การบันทึกข้อมูลโดยการวาดภาพ การถ่ายภาพ การกำหนดหมวดหมู่ การแจกแจงข้อมูลตามหมวดหมู่ การจัดลำดับและการเปรียบเทียบ

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	เทคโนโลยี เด็กปฐมวัยเรียนรู้ผ่านเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและของเล่นต่างๆ ที่เป็นเทคโนโลยีซึ่งเด็กการเรียนรู้ผ่านการเล่น เช่น รถยนต์ เครื่องบิน เรือยนต์ต่างๆ การมีประสบการณ์จากสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นเทคโนโลยีในบ้าน เช่น การถ่ายภาพ การดูบันทึกภาพด้วยวิดีโอ การดูโทรทัศน์ การใช้คอมพิวเตอร์ การใช้โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟน วิศวกรรมศาสตร์ เด็กปฐมวัยมีประสบการณ์ผ่านงานทางวิศวกรรมศาสตร์ในชีวิตประจำวันจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น การสร้างสะพาน การทำพื้นให้เอียงแบบสะพาน การทำถนนที่ส่งผลต่อความเร็วของรถ ทำถนนที่มีความโค้ง ลาดชัน ถนนที่มีลูกระนาด การสร้างลิฟต์หรือบันไดเลื่อน การสร้างรถที่มีล้อและเพลลา สร้างเครื่องบรรทุกสิ่งของต่างๆ ที่ใช้ล้อและเพลลา การทำบันจันง่าย ๆ ดินหินแร่ที่ใช้ในการก่อสร้าง การพัฒนาโครงสร้างต่างๆ เช่น การสร้างรถ การต่อเรือ การขุดเจาะ การทดลองความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของแรง และแรงต้าน พลังงาน รอกถูกนำมาใช้ในงานวิศวกรรมการก่อสร้าง เครื่องกลและเครื่องจักรในโรงงาน วิศวกรรม การเกษตรเช่น การทำให้ดินชุ่ม การฉีดน้ำรดต้นไม้ ความสมดุลและความมั่นคงของอาคาร การสร้างบ้าน และโรงเรือนต่างๆ การติดตั้งท่อน้ำในอาคาร รางน้ำฝนนอกอาคาร เทคนิคการวาดภาพของวิศวกรจากลูกตุ้มนาฬิกา และจากเครื่องเล่น ของเล่นต่างๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านการเล่น เช่น การก่อสร้างด้วยบล็อก พลาสติกตัวต่อรูปร่างต่างๆ รถยนต์ เครื่องบิน เรือยนต์ต่างๆ การสร้างแบบและการออกแบบอาคารจำลอง เครื่องผ่าแอปเปิ้ลโดยใช้หลักการของลิ่ม เส้นขนานในงานก่อสร้าง นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มระดับการศึกษาปฐมวัยไม่ได้จำกัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การงานอาชีพและเทคโนโลยี แต่สามารถนำความรู้ในวิชาอื่น เช่น ศิลปะ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา พลศึกษา เป็นต้น มาบูรณาการได้อีกด้วย กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มระดับการศึกษาปฐมวัย กระบวนการจัดการเรียนรู้มีหลากหลายแบบ/รูปแบบ สามารถจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเกี่ยวข้องกับสาขาวิชา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ ครูปฐมวัยสามารถเลือกนำมาใช้ได้ให้เหมาะสมกับหัวข้อเรื่องที่เด็กสนใจ ระดับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ความพร้อมของครู และบริบทของโรงเรียน ดังนี้ 1. กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based) 2. กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (Project Based) 3. กระบวนการเรียนรู้เชิงวิศวกรรม 4. การสำรวจแบบสะเต็ม 5. การจัดการเรียนรู้ที่สนศึกษาแบบสะเต็ม 6. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มกลางแจ้ง 7. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มอย่างง่าย 8. การจัดศูนย์การเรียนรู้แบบสะเต็ม 9. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มในกิจกรรมทานอาหาร 10. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มในการเล่นต่อบล็อก 11. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มในกิจกรรมศิลปะ 12. การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มในกิจกรรมดนตรี

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
8. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 43 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของนักเรียนในทุกระดับชั้นให้ครอบคลุมตั้งแต่ระดับ ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับสังคม ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาการของนักเรียนเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ 1. ความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและ ไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ 2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ 3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล บนเงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และเงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน) โดยนำไปบูรณาการกับกิจกรรมการจัดประสบการณ์ในแต่ละวัน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
9. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ก้าวสู่แนวคิดไทยแลนด์ 4.0 และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	 คุณลักษณะเด็กไทย ในโลกศตวรรษที่ 21 (ความต้องการกำลังคนยุค 4.0) 3Rs x 8Cs 3Rs Reading Writing Arithmetic 8Cs - Critical Thinking and Solving Problem - Creativity and Innovation - Collaboration Teamwork and Leadership - Cross Cultural Understanding - Communication, Information and Media Literacy - Computing and Media Literacy - Career and Learning Self-reliance - Compassion เด็กไทยในฝัน โดยสทศการศึกษา

แนวคิด/วิธีการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย	การปฏิบัติสู่การพัฒนาเด็ก
	คุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 ความต้องการกำลังคนยุค 4.0 หลัก 3Rs x 8Cs เด็กไทยในฝัน โดยสภาการศึกษา การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและพัฒนาแรงงานดังกล่าว การเรียนการสอนทั่วโลกจึงมุ่งเน้นจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง อันประกอบด้วย 3Rs = การอ่านออก (Reading) / การเขียนได้ (Writing) / การคิดเลขเป็น (Arithmetic) 8Cs = ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Solving problem) - ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creative and Innovation) - ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) - ทักษะด้านความเข้าใจความต่างของวัฒนธรรม กระบวบทศน์ (Cross Cultural Understanding) - ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและการสื่อสาร (Communication Information and Media Literacy) - ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and Media Literacy) - ทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and Learning Self-reliance) - ความมีเมตตา วินัย คุณธรรมและจริยธรรม (Compassion)
10. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม	หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย โดย ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2554) เช่น 1) การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย : จากอดีตสู่ปัจจุบัน 2) การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย : จากปัจจุบันสู่อนาคต 3) แนวคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาเด็กไทย 4) แนวคิดและหลักการทางวัฒนธรรมไทยเพื่อการพัฒนาเด็กไทย 5) แนวคิดและหลักการทางการศึกษาปฐมวัยเพื่อการพัฒนาเด็กไทย 6) ความต้องการ ปัญหา และแนวโน้มของสังคมไทยและเด็กไทย 7) เป้าหมายและหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย 8) รูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย - รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทยโดยครอบครัว - รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย 9) การเลี้ยงลูกให้ดี ตามวิถีชีวิตไทย

หมายเหตุ : กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน

5. การสร้างบรรยากาศเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม สนามเด็กเล่น ฯลฯ
5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น
6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่างๆ

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

1. พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและผู้สอน

- 1.1 ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
- 1.2 ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก อาจจัดทำ เป็นกล่องหรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล
- 1.3 ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำ เป็นช่องตามจำนวนเด็ก
- 1.4 ที่เก็บเครื่องใช้ของผู้สอน เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวผู้สอน ฯลฯ
- 1.5 ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

2. พื้นที่ปฏิบัติการและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3. พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมเล่นอย่างเสรีมักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมเล่นต่างๆ ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 3.1 ในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย 3 – 5 มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง
- 3.2 ควรได้มีการผลัดเปลี่ยนสื่อกับการเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก
- 3.3 ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมเล่น เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ผู้สอนอาจจัดให้มีการเลี้ยงหนอน หรือมีผีเสื้อตัวไฟสีล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ
- 3.4 ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่น ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้เด็กทั้งนี้เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น
- 3.5 ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน

สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบๆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งจัดสนามเด็กเล่น พร้อมเครื่องเล่นสนาม จัดระวางรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และบริเวณรอบนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดูแลรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่นรอบๆ บริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

บริเวณสนามเด็กเล่น

ต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้

สนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ทราย หินปูน พื้นสำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทราย พร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรงปลอดภัยอยู่เสมอและหมั่นดูแลเรื่องความสะอาด

ที่นั่งเล่นพักผ่อน จัดที่นั่งไว้ได้ต้นไม้ร่มเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อยๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็กและผู้ปกครอง

บริเวณธรรมชาติ ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว หากบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีไม่มากนัก อาจปลูกพืชในกระถางหรือกระถาง

6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เรียนนามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง

สื่อประกอบการจัดกิจกรรม

สื่อประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ควรมีสื่อทั้งที่เป็นประเภท 2 มิติ และ/หรือ 3 มิติ ที่เป็นสื่อของจริง สื่อธรรมชาติ สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก สื่อสะท้อน

วัฒนธรรม สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก สื่อเพื่อพัฒนา เด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้าน สื่อที่เอื้อให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยการจัดการใช้สื่อเริ่มต้นจาก สื่อของจริง ภาพถ่าย ภาพโครงร่าง และ สัญลักษณ์ ทั้งนี้การใช้สื่อต้องเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจและความต้องการของเด็กที่หลากหลาย ตัวอย่างสื่อประกอบการจัดกิจกรรม มีดังนี้

กิจกรรมเสรี /การเล่นตามมุม

1. มุมบทบาทสมมติ อาจจัดเป็นมุมเล่น ดังนี้

1.1 มุมบ้าน

- ของเล่นเครื่องใช้ในครัวขนาดเล็ก หรือของจำลอง เช่น เตา กะทะ ครก กาน้ำ เขียง มีดพลาสติก หม้อ จาน ช้อน ถ้วยชาม กะละมัง ฯลฯ
- เครื่องเล่นตุ๊กตา เสื้อผ้าตุ๊กตา เตียง เปลเด็ก ตุ๊กตา
- เครื่องแต่งบ้านจำลอง เช่น ชุดรับแขก โต๊ะเครื่องแป้ง หมอนอิง กระจกขนาดเห็นเต็มตัว หวี ตลับแป้ง ฯลฯ
- เครื่องแต่งกายบุคคลอาชีพต่างๆ ที่ใช้แล้ว เช่น ชุดเครื่องแบบทหาร ตำรวจ ชุดเสื้อผ้าผู้ใหญ่ ชายและหญิง รองเท้า กระเป๋าถือที่ไม่ใช้แล้ว ฯลฯ
- โทรศัพท์ เตารีดจำลอง ที่รีดผ้าจำลอง
- ภาพถ่ายและรายการอาหาร

1.2 มุมหมอ

- เครื่องเล่นจำลองแบบเครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์การรักษาผู้ป่วย เช่น นูฟิง เสื้อคลุมหมอ ฯลฯ
- อุปกรณ์สำหรับเลียนแบบการบันทึกข้อมูลผู้ป่วย เช่น กระดาษ ดินสอ ฯลฯ

1.3 มุมร้านค้า

- กล่องและขวดผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ใช้แล้ว
- อุปกรณ์ประกอบการเล่น เช่น เครื่องคิดเลข ลูกคิด ธนบัตรจำลอง ฯลฯ

2. มุมบล็อก

- ไม้บล็อกหรือแท่งไม้ที่มีขนาดและรูปทรงต่างๆ กัน จำนวนตั้งแต่ 50 ชิ้นขึ้นไป
- ของเล่นจำลอง เช่น รถยนต์ เครื่องบิน รถไฟ คน สัตว์ ต้นไม้ ฯลฯ
- ภาพถ่ายต่างๆ
- ที่จัดเก็บไม้บล็อกหรือแท่งไม้อาจเป็นชั้น ลังไม้หรือพลาสติก แยกตามรูปทรง ขนาด

3. มุมหนังสือ

- หนังสือภาพนิทาน สมุดภาพ หนังสือภาพที่มีคำ และประโยคสั้นๆ พร้อมภาพ
- ชั้นหรือที่วางหนังสือ
- อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสร้างบรรยากาศการอ่าน เช่น เสื้อ พรม หมอน ฯลฯ
- สมุดเขียนยืมหนังสือกลับบ้าน
- อุปกรณ์สำหรับการเขียน
- อุปกรณ์เสริม เช่น เครื่องเล่นเทป ตลับเทปนิทานพร้อมหนังสือนิทาน นูฟิง ฯลฯ

4. มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา

- วัสดุต่างๆ จากธรรมชาติ เช่น เมล็ดพืชต่างๆ เปลือกหอย ดิน หิน แร่ ฯลฯ
- เครื่องมือเครื่องใช้ในการสำรวจ สังเกต ทดลอง เช่น แว่นขยาย แม่เหล็ก เข็มทิศ เครื่องชั่ง ฯลฯ

กิจกรรมสร้างสรรค์ ควรมีวัสดุ อุปกรณ์ ดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี

- สีเทียนแท่งใหญ่ สีไม้ สีชอล์ก สีน้ำ
- พู่กันขนาดใหญ่ (ประมาณเบอร์ 12)
- กระดาษ
- เสื้อคลุม หรือผ้ากันเปื้อน

2. การเล่นกับสี

- การเป่าสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ สีน้ำ
- การหยดสี มี กระดาษ หลอดกาแฟ พู่กัน สีน้ำ
- การพับสี มี กระดาษ สีน้ำ พู่กัน
- การเทสี มี กระดาษ สีน้ำ
- การละเลงสี มี กระดาษ สีน้ำ แป้งเปียก

3. การพิมพ์ภาพ

- แม่พิมพ์ต่างๆ จากของจริง เช่น นิ้วมือ ใบไม้ ก้านกล้วย ฯลฯ
- แม่พิมพ์จากวัสดุอื่นๆ เช่น เชือก เส้นด้าย ทราย ฯลฯ
- กระดาษ ผ้าเช็ดมือ สีโปสเตอร์ (สีน้ำ สีฝุ่น ฯลฯ)

4. การปั้น เช่น ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งโดว์ แผ่นรองปั้น แม่พิมพ์รูปต่างๆ ไม้กวาดแปรง ฯลฯ

5. การพับ ฉีก ตัดปะ เช่น กระดาษ หรือวัสดุอื่นๆ ที่จะใช้พับ ฉีก ตัด ปะกรรไกรขนาดเล็กปลายมน กาวน้ำหรือแป้งเปียก ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ

6. การประดิษฐ์เศษวัสดุ เช่น เศษวัสดุต่างๆ มิกล่องกระดาษ แกนกระดาษ เศษผ้า เศษไหม กาว กรรไกร สี ผ้าเช็ดมือ ฯลฯ

7. การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ

8. การสาน เช่น กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว ฯลฯ

9. การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ พลาสติกชิ้นเล็กๆ รูปทรงต่างๆ ผู้เล่นสามารถนำมาต่อเป็นรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการ

เกมการศึกษา ตัวอย่างสื่อประเภทเกมการศึกษามีดังนี้

1. เกมจับคู่

- จับคู่รูปร่างที่เหมือนกัน
- จับคู่ภาพเงา
- จับคู่ภาพที่ซ่อนอยู่ในภาพหลัก

- จับคู่สิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน สิ่งที่ใช้คู่กัน
- จับคู่ภาพส่วนเต็มกับส่วนย่อย
- จับคู่ภาพกับโครงร่าง
- จับคู่ภาพชิ้นส่วนที่หายไป
- จับคู่ภาพที่เป็นประเภทเดียวกัน
- จับคู่ภาพที่ซ้อนกัน
- จับคู่ภาพสัมพันธ์แบบตรงกันข้าม
- จับคู่ภาพที่สมมาตรกัน
- จับคู่แบบอุปมาอุปไมย
- จับคู่แบบอนุกรม

2. เกมภาพตัดต่อ

- ภาพตัดต่อที่สัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ผลไม้ ผัก ฯลฯ

3. เกมจัดหมวดหมู่

- ภาพสิ่งต่างๆ ที่นำมาจัดเป็นพวกๆ
- ภาพเกี่ยวกับประเภทของใช้ในชีวิตประจำวัน
- ภาพจัดหมวดหมู่ตามรูปร่าง สี ขนาด รูปทรงเรขาคณิต

4. เกมวางภาพต่อปลาย (โดมิโน)

- โดมิโนภาพเหมือน
- โดมิโนภาพสัมพันธ์

5. เกมเรียงลำดับ

- เรียงลำดับภาพเหตุการณ์ต่อเนื่อง
- เรียงลำดับขนาด

6. เกมศึกษารายละเอียดของภาพ (ลอตโต)

7. เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์ (เมตริกเกม)

8. เกมพื้นฐานการบวก

กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

1. สื่อของจริงที่อยู่ใกล้ตัวและสื่อจากธรรมชาติหรือวัสดุท้องถิ่น เช่น ต้นไม้ ใบไม้ เปลือกหอย เสื้อผ้า ฯลฯ
2. สื่อที่จำลองขึ้น เช่น ลูกโลก ตุ๊กตาสัตว์ ฯลฯ
3. สื่อประเภทภาพ เช่น ภาพพลิก ภาพโปสเตอร์ หนังสือภาพ ฯลฯ
4. สื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง โทรศัพท์ ฯลฯ

กิจกรรมกลางแจ้ง ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

1. เครื่องเล่นสนาม เช่น เครื่องเล่นสำหรับปีนป่าย เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน ฯลฯ
2. ที่เล่นทราย มีทรายละเอียด เครื่องเล่นทราย เครื่องตวง ฯลฯ

3. ที่เล่นน้ำ มีภาชนะใส่น้ำหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มั่นคง ความสูงพอที่เด็กจะยืนได้พอดี เสื้อคลุมหรือผ้ากันเปื้อนพลาสติก อุปกรณ์เล่นน้ำ เช่น ถ้วยตวง ขวดต่างๆ สายยาง กรวยกรอกน้ำ ตุ๊กตาทายาง ฯลฯ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ตัวอย่างสื่อมีดังนี้

1. เครื่องเคาะจังหวะ เช่น ฉิ่ง เหล็กสามเหลี่ยม กรับ รำมะนา กลอง ฯลฯ
2. อุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว เช่น หนังสือพิมพ์ รัปบัน แดบผ้า ห่วง หวาย ถูทราย ฯลฯ

การเลือกสื่อ มีวิธีการเลือกสื่อ ดังนี้

1. เลือกให้ตรงกับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
2. เลือกให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก
3. เลือกให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เด็กอยู่หรือสถานภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. มีวิธีการใช้ง่าย และนำไปใช้ได้หลายกิจกรรม
5. มีความถูกต้องตามเนื้อหาและทันสมัย
6. มีคุณภาพดี เช่น ภาพชัดเจน ขนาดเหมาะสม ไม่ใช้สีสะท้อนแสง
7. เลือกสื่อที่เด็กเข้าใจง่ายในเวลาสั้นๆ ไม่ซับซ้อน
8. เลือกสื่อที่สามารถสัมผัสได้
9. เลือกสื่อเพื่อใช้ฝึก และส่งเสริมการคิดเป็น ทำเป็น และกล้าแสดงความคิดเห็นด้วยความมั่นใจ

การจัดหาสื่อ สามารถจัดหาได้หลายวิธี คือ

1. จัดหาโดยการขอยืมจากแหล่งต่างๆ เช่น ศูนย์สื่อของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของรัฐบาล หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเอกชน ฯลฯ
2. จัดซื้อสื่อและเครื่องเล่นโดยวางแผนการจัดซื้อตามลำดับความจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถจัดสรรให้และสอดคล้องกับแผนการจัดประสบการณ์
3. ผลิตสื่อและเครื่องเล่นขึ้นใช้เองโดยใช้วัสดุที่ปลอดภัยและหาง่ายเป็นเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น กระดาษแข็งจากลังกระดาษ รูปภาพจากแผ่นป้ายโฆษณา รูปภาพจากหนังสือนิตยสารต่างๆ เป็นต้น

ขั้นตอนการดำเนินการผลิตสื่อสำหรับเด็ก มีดังนี้

1. สำรวจความต้องการของการใช้สื่อให้ตรงกับจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้และกิจกรรมที่จัด
2. วางแผนการผลิต โดยกำหนดจุดมุ่งหมายและรูปแบบของสื่อให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก สื่อนั้นจะต้องมีความคงทนแข็งแรง ประณีตและสะดวกต่อการใช้
3. ผลิตสื่อตามรูปแบบที่เตรียมไว้
4. นำสื่อไปทดลองใช้หลายๆ ครั้งเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
5. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริง

การใช้สื่อ ดำเนินการดังนี้

1. การเตรียมพร้อมก่อนใช้สื่อ มีขั้นตอน คือ

1.1 เตรียมตัวผู้สอน

- ผู้สอนจะต้องศึกษาจุดมุ่งหมายและวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมอะไรบ้าง
- เตรียมจัดหาสื่อและศึกษาวิธีการใช้สื่อ
- จัดเตรียมสื่อและวัสดุอื่นๆ ที่จะต้องใช้ร่วมกัน
- ทดลองใช้สื่อก่อนนำไปใช้จริง

1.2 เตรียมตัวเด็ก

- ศึกษาความรู้พื้นฐานเดิมของเด็กให้สัมพันธ์กับเรื่องที่จะสอน
- เร้าความสนใจเด็กโดยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน
- ให้เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำลาย เล่นแล้วเก็บให้ถูกที่

1.3 เตรียมสื่อให้พร้อมก่อนนำไปใช้

- จัดลำดับการใช้สื่อว่าจะใช้อะไรก่อนหรือหลัง เพื่อความสะดวกในการสอน
- ตรวจสอบและเตรียมเครื่องมือให้พร้อมที่จะใช้ได้ทันที
- เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับสื่อ

2. การนำเสนอสื่อ เพื่อให้บรรลุผลโดยเฉพาะในกิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมวงกลม/กิจกรรมกลุ่มย่อย ควรปฏิบัติ ดังนี้

2.1 สร้างความพร้อมและเร้าความสนใจให้เด็กก่อนจัดกิจกรรมทุกครั้ง

2.2 ใช้สื่อตามลำดับขั้นของแผนการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้

2.3 ไม่ควร让孩子เห็นสื่อหลายๆ ชนิดพร้อมๆ กัน เพราะจะทำให้เด็กไม่สนใจกิจกรรมที่สอน

2.4 ผู้สอนควรยืนอยู่ด้านข้างหรือด้านหลังของสื่อที่ใช้กับเด็ก ผู้สอนไม่ควรยืนหันหลังให้เด็กจะต้องพูดคุยกับเด็กและสังเกตความสนใจของเด็ก พร้อมทั้งสำรวจขอบพรางของสื่อที่ใช้ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2.5 เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมใช้สื่อ

ข้อควรระวังในการใช้สื่อการเรียนการสอน การใช้สื่อในระดับปฐมวัยควรระวังในเรื่องต่อไปนี้

1. วัสดุที่ใช้ ต้องไม่มีพิษ ไม่หัก และแตกง่าย มีพื้นผิวเรียบ ไม่เป็นเสี้ยน

2. ขนาด ไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป เพราะยากต่อการหยิบยก อาจจะตกลงมาเสียหาย แตกเป็นอันตรายต่อเด็กหรือใช้ไม่สะดวก เช่น กรรไกรขนาดใหญ่ โต๊ะ เก้าอี้ที่ใหญ่และสูงเกินไป และไม่ควรมีขนาดเล็กเกินไป เด็กอาจจะนำไปอมหรือกลืนทำให้ติดคอหรือไหลลงท้องได้ เช่น ลูกปัดเล็ก ลูกแก้วเล็ก ฯลฯ

3. รูปทรง ไม่เป็นรูปทรงแหลม รูปทรงเหลี่ยม เป็นสัน

4. น้ำหนัก ไม่ควรมีน้ำหนักมาก เพราะเด็กยกหรือหยิบไม่ไหว อาจจะตกลงมาเป็นอันตรายต่อตัวเด็ก

5. สื่อ หลีกเลียงสื่อที่เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก เช่น สารเคมี วัตถุไวไฟ ฯลฯ

6. สี หลีกเลียงสีที่เป็นอันตรายต่อสายตา เช่น สีสะท้อนแสง ฯลฯ

การประเมินการใช้สื่อ

ควรพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ผู้สอน เด็ก และสื่อ เพื่อจะได้ทราบว่าสื่อนั้นช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด จะได้นำมาปรับปรุงการผลิตและการใช้สื่อให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้วิธีสังเกต ดังนี้

1. สื่อนั้นช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพียงใด
2. เด็กชอบสื่อนั้นเพียงใด
3. สื่อนั้นช่วยให้การสอนตรงกับจุดประสงค์หรือไม่ ถูกต้องตามสาระการเรียนรู้และทันสมัยหรือไม่
4. สื่อนั้นช่วยให้เด็กสนใจมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

การเก็บรักษา และซ่อมแซมสื่อ

การจัดเก็บสื่อเป็นการส่งเสริมให้เด็กฝึกการสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดกลุ่มส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้สอนไม่ควรใช้การเก็บสื่อเป็นการลงโทษเด็ก โดยดำเนินการดังนี้

1. เก็บสื่อให้เป็นระเบียบและเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะ ประเภทของสื่อ สื่อที่เหมือนกันจัดเก็บหรือจัดวางไว้ด้วยกัน
2. วางสื่อในระดับสายตาของเด็ก เพื่อให้เด็กหยิบใช้ จัดเก็บได้ด้วยตนเอง
3. ภาชนะที่จัดเก็บสื่อควรโปร่งใส เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายในได้ง่ายและควรมีมือจับเพื่อให้สะดวกในการขนย้าย
4. ฝึกให้เด็กรู้ความหมายของรูปภาพหรือสีที่เป็นสัญลักษณ์แทนหมวดหมู่ ประเภทสื่อเพื่อเด็กจะได้เก็บเข้าที่ได้ถูกต้อง การใช้สัญลักษณ์ควรมีความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็กสัญลักษณ์ควรใช้สื่อของจริง ภาพถ่าย หรือสำเนา ภาพวาด ภาพโครงร่างหรือภาพประจุด หรือบัตรคำ ติดคู่กับสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง
5. ตรวจสอบสื่อหลังจากที่ใช้แล้วทุกครั้งว่ามีสภาพสมบูรณ์ จำนวนครบถ้วนหรือไม่
6. ซ่อมแซมสื่อชำรุด และทำเต็มส่วนที่ขาดหายไปให้ครบชุด

การพัฒนาสื่อ

การพัฒนาสื่อเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมในระดับปฐมวัยนั้น ก่อนอื่นควรได้สำรวจข้อมูล สภาพปัญหาต่างๆ ของสื่อทุกประเภทที่ใช้อยู่ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการแนวทางการพัฒนาสื่อ ควรมีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

1. ปรับปรุงสื่อให้ทันสมัยเข้ากับเหตุการณ์ ใช้ได้สะดวก ไม่ซับซ้อนเกินไป เหมาะสมกับวัยของเด็ก
2. รักษาความสะอาดของสื่อ ถ้าเป็นวัสดุที่ล้างน้ำได้ เมื่อใช้แล้วควรได้ล้างเช็ด หรือบิดฟู่ให้สะอาด เก็บไว้เป็นหมวดหมู่ วางเป็นระเบียบหยิบใช้ง่าย
3. ถ้าเป็นสื่อที่ผู้สอนผลิตขึ้นมาใช้เองและผ่านการทดลองใช้มาแล้ว ควรเขียนคู่มือประกอบการใช้สื่อนั้น โดยบอกชื่อสื่อ ประโยชน์และวิธีใช้สื่อ รวมทั้งจำนวนชิ้นส่วนของสื่อในชุดนั้นและเก็บคู่มือไว้ในช่องหรือถุงพร้อมสื่อที่ผลิต
4. พัฒนาสื่อที่สร้างสรรค์ ใช้ได้เอนกประสงค์ คือ เป็นได้ทั้งสื่อเสริมพัฒนาการและเป็นของเล่นสนุกสนานเพลิดเพลิน

7. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการ หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะทำกิจกรรม แล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้งเป็นข้อมูลในการพัฒนาการให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวันและครอบคลุมพัฒนาการของเด็กทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ พัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละคนด้วยเหตุนี้ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ประเมินพัฒนาการเด็กจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในพัฒนาการเด็กวัย 3-6 ปี เป็นอย่างดี และต้องเข้าใจโครงสร้างของการประเมินอย่างละเอียดว่าจะประเมินเมื่อไรและอย่างไร ต้องมีความสามารถในการเลือกเครื่องมือ และวิธีการที่จะใช้ได้อย่างถูกต้องจึงจะทำให้ผลของการประเมินนั้นเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ การประเมินพัฒนาการอาจทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่ง่ายต่อการปฏิบัติและนิยมใช้กันมากคือ การสังเกต ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างสม่ำเสมอ อาจกล่าวได้ว่าผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต้องคำนึงถึงเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

หลักการประเมินพัฒนาการของเด็ก

1. วางแผนการประเมินพัฒนาการอย่างเป็นระบบ
2. ประเมินพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน
3. ประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
4. ประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงจากกิจกรรมประจำวันด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ควรใช้แบบทดสอบ
5. สรุปผลการประเมิน จัดทำข้อมูลและนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาเด็ก

ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย จะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังปรากฏในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 อย่างละเอียด จึงจะทำให้ดำเนินการประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง

2. วางแผนเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึกและประเมินพัฒนาการ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรมเหมาะที่จะใช้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก การบันทึกรายวันเหมาะกับการบันทึกกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน การบันทึกการเลือกของเด็กที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึกลักษณะเฉพาะหรือปฏิกิริยาที่เด็กมีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวเป็น ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะเลือกใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการให้เหมาะสมเพื่อจะได้ผลของพัฒนาการที่ถูกต้องตามต้องการ

3. ดำเนินการประเมินและบันทึกพัฒนาการ หลังจากที่ได้วางแผนและเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมินและบันทึกพัฒนาการแล้ว ก่อนจะลงมือประเมินและบันทึกจะต้องอ่านคู่มือหรือคำอธิบายวิธีการใช้เครื่องมืออย่างละเอียด แล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนที่ปรากฏในคู่มือและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป

4. ประเมินและสรุป การประเมินและสรุปนั้นต้องดูจากผลการประเมินหลายๆ ครั้งมีใช้เพียงครั้งเดียว หรือนำเอาผลจากการประเมินเพียงครั้งเดียวมาสรุป อาจทำให้เกิดพลาดได้ผลการประเมินดูได้จากผลที่ปรากฏ ในเครื่องมือประเมินและบันทึกพัฒนาการ เช่น ประเมินการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กอายุ 3 ปี ปรากฏว่าย่างเดิน ขึ้นบันไดสลับเท้าไม่ได้ ก็ต้องมาตีความหมายว่ากำลังขาของเด็กยังมีไม่พอที่จะเดินสลับเท้าขึ้นบันได อาจสรุปได้ว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ยังไม่แข็งแรงเหมาะสมกับวัยต้องจัดกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ส่วนขาต่อไป

5. รายงานผล เมื่อได้ผลจากการประเมินและสรุปพัฒนาการของเด็กแล้ว ผู้สอนจะต้องตัดสินใจว่าจะรายงานข้อมูลไปยังผู้ใด เพื่อจุดประสงค์อะไร และจะต้องใช้รูปแบบใดสำหรับรายงาน เช่น ต้องรายงานผู้บริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดให้เด็กนั้น ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแต่ละคนอย่างไร เป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้วางแผนช่วยเหลือเด็กได้ ตรงตามความต้องการต่อไป โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีสมุดรายงานประจำตัวเด็ก ผู้สอนใช้สมุดรายงานนั้นเป็น เครื่องมือหรือแบบรายงานผู้ปกครองได้ และถ้าผู้สอนมีข้อเสนอแนะหรือจะขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กก็อาจจะเขียนเพิ่มเติมลงไปในสมุดรายงาน และต้องคำนึงไว้เสมอไม่ว่าจะใช้แบบ รายงานใด ข้อมูลควรจะมีความหมายเกิดประโยชน์แก่เด็กเป็นสำคัญการบันทึกข้อความลงในสมุดรายงานประจำ ตัวเด็ก ผู้สอนควรใช้ภาษาในทางสร้างสรรค์มากกว่าในทางลบ

6. การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน ผู้สอนต้องตระหนักว่าการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้สอนควรยกย่องผู้ปกครองที่พยายามมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ผู้สอนจะต้องต้อนรับผู้ปกครองที่มาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขอบคุนสำหรับความร่วมมือ เขียนจดหมายถึงผู้ปกครอง เพื่อรายงานเรื่องเด็ก พูดคุยด้วยตนเองหรือทางโทรศัพท์ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกถึงความสำคัญของ ตนเองและต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับผู้สอนในการพัฒนาเด็กของตน

การติดต่อสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองควรจะเป็นการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง คือ จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไปสู่บ้านและจากบ้านมายังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กระตุ้นให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการ จัด ประสบการณ์ให้แก่เด็กเพราะผู้ปกครองจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวเด็ก ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐาน ในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเด็กทุกคนได้เป็นอย่างดี สำหรับการติดต่อกับผู้ปกครองอาจทำได้หลายวิธี เช่น การติดต่อด้วยวาจา ได้แก่ การสนทนาด้วยตนเอง ทางโทรศัพท์ การเยี่ยมบ้าน การประชุมผู้ปกครอง การติดต่อด้วยวิธีอื่น เช่น ป้ายติดประกาศ วารสาร ข่าวสาร ผู้รับฟังความคิดเห็น เป็นต้น นอกจากนี้อาจให้ ผู้ปกครองอาสาสมัครมาช่วยงานผู้สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น เล่านิทาน ร้องเพลงและอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ช่วยในเวลาเด็กทำกิจกรรมเสรี ช่วยสังเกตเด็ก บันทึกพัฒนาการและอื่นๆ อีกมากมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่เด็ก ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก

ในการสรุปผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยแต่ละครั้ง ควรใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด วิธีการที่เหมาะสมและนิยมใช้ในการประเมินเด็กปฐมวัย มีด้วยกันหลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตและการบันทึก การสังเกตมีอยู่ 2 แบบ คือ การสังเกตอย่างมีระบบได้แก่ การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนตามแผนที่วางไว้ และอีกแบบหนึ่งคือการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวันและเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นและผู้นสอนจดบันทึกไว้ การสังเกตเป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการศึกษาพัฒนาการของเด็ก เมื่อมีการสังเกตก็ต้องมีการบันทึก ผู้สอนควรทราบว่า จะบันทึกอะไร การบันทึกพฤติกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเด็กเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงต้องนำ มาบันทึกเป็นหลักฐานไว้อย่างชัดเจน การสังเกตและการบันทึกพัฒนาการเด็กสามารถใช้แบบง่ายๆ คือ

1.1 แบบบันทึกพฤติกรรม ใช้บันทึกเหตุการณ์เฉพาะอย่างโดยบรรยายพฤติกรรมเด็กผู้บันทึกต้องบันทึกวัน เดือน ปีเกิดของเด็ก และวัน เดือน ปีที่ทำการบันทึกแต่ละครั้ง

ตัวอย่างแบบบันทึกพฤติกรรมเด็ก ตามหัวข้อประสบการณ์สำคัญ					
ชื่อ ด.ญ. ไก่ สมบูรณ์ดี เกิดวันที่ 16 พฤษภาคม 2540 ชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 ชื่อผู้สังเกต อาจารย์ร่วมใจ พัฒนาชาติ					
การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่	การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก	การรักษาสุขภาพ	การรักษาวามปลอดภัย	ดนตรี	สุนทรีย์ภาพ
4/6/2546 น้องไก่ ทำท่าทางวิ่งเป็นกระต่ายวิ่งแข่งกับเต่าและหยุดได้ทันทีเมื่อได้ยินสัญญาณหยุด	6/6/46 น้องไก่ปั้นดินน้ำมันเป็นตัวหนอน	2/6/46 น้องไกล้างมือหลังจากออกจากห้องน้ำพุตกกับเพื่อนว่า “ต้องล้างมือให้สะอาดก่อน”	4/8/46 น้องไก่อยิบผ้าซีริวมาเช็ดน้ำที่ท่า หกบนพื้นห้องจนแห้ง	21/5/2546 น้องไก่อเดินเข้ามาที่มุมดนตรี นั่งลงหยิบไม้ตีสระนาตีสั่งไปมา	15/7/2546 น้องไก่อใช้ภาพในหนังสือนิทานแล้วหัวเราะ พูดว่า “ตกลงจัง”
การเล่น	คุณธรรม จริยธรรม	การเรียนรู้ทางสังคม	การคิด	การใช้ภาษา	การสังเกต การจำแนก การเปรียบเทียบ
15/7/46 น้องไก่อเล่นรีรีข้าวสารกับเพื่อน	16/6/46 น้องไก่อแบ่ง ของเล่นให้เพื่อนที่มุมบล็อก	18/8/46 กิจกรรมในวงกลม น้องไก่อยกมือถาม “ทำไมกระต่ายวิ่งแพ้เต่า”	14/8/46 น้องไก่อ หยิบส้อมขึ้นมาแล้วพูดว่า “เหมือนที่หวิมมเลย”	15/7/46 น้องไก่อ พูดให้เพื่อนฟังว่า “เมื่อคืนดูช้างเพื่อนแก้ว น้องไก่อเคยเห็นช้างที่เขาเดิน”	14/5/46 น้องไก่อยืนกับเพื่อนแล้วพูดว่า “เธอตัวสูงกว่าเรา”
จำนวน	มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ)	เวลา			
18/9/46 น้องไก่อนำ จานมาวางเท่ากับจำนวนผลไม้	20/8/46 น้องไก่อนำ ตัวหนังสือไปส่องกระจกแล้วบอกว่าตัวหนังสือหัวกลับ	30/9/46 น้องไก่อเล่าเรื่องแดรด กล่าวว่า “เมื่อก่อนเขาเคยเป็นคนแล้วกลายเป็นผีดูดเลือด”			

1.2 การบันทึกประจำวัน เป็นการบันทึกเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกวัน ถ้าหากบันทึกในรูปแบบของการบรรยายก็มักจะเน้นเฉพาะเด็กรายที่ต้องการศึกษา ข้อดีของการบันทึกประจำวันคือ การชี้ให้เห็นความสามารถเฉพาะอย่างของเด็กจะช่วยกระตุ้นให้ผู้สอนได้พิจารณาปัญหาของเด็กเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลมากขึ้นสำหรับวินิจฉัยเด็กว่า สมควรจะได้รับคำปรึกษาเพื่อลดปัญหาและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังช่วยชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างแบบบันทึกประจำวัน

ชื่อ ด.ญ. ไก่ สมบูรณ์ดี เกิดวันที่ 16 พฤษภาคม 2539 ชั้นอนุบาลปีที่ 2/1

ชื่อผู้สังเกต : อาจารย์ร่วมใจ พัฒนาชาติ วันที่บันทึก 10 มิถุนายน 2546 เวลา 10.00 น.

สถานที่ : มุมบ้าน

พฤติกรรม : น้องไก่เล่นทำอาหารกับน้องนกอยู่ในมุมบ้าน น้องไก่อ่าน แก้วออกมาเรียงกันบนโต๊ะที่สมมติเป็นโต๊ะอาหารจำนวน 2 ชุด หยิบผลไม้พลาสติกมาวางบนจานตรงกลาง แล้วหยิบขนมปังของเล่นจำนวน 4 ชิ้น แบ่งใส่จานๆ ละ 2 ชิ้น เด็กๆคุยและหัวเราะกัน ทำท่าทางรับประทาน ผลไม้ขนมปัง แล้วช่วยกันเก็บจาน ขนมปังของเล่น ผลไม้พลาสติกเก็บไว้ที่เดิมบนชั้นของเล่น

ความคิดเห็นของผู้สอน : จากการเล่น น้องไก่เรียนรู้การเชื่อมโยงสิ่งของกับของจริง การเล่นบทบาทสมมติ (การคิด) ภาษาจากการสนทนา (การใช้ภาษา) มีประสบการณ์การเล่นกับผู้อื่น (การเรียนรู้ทางสังคม) เรียนรู้เรื่องจำนวนจากการแบ่งผลไม้ การจัดจานเท่าจำนวนคน (จำนวน)

1.3 แบบสำรวจรายการ ช่วยให้ผู้สามารถวิเคราะห์เด็กแต่ละคนได้ค่อนข้างละเอียด เหมาะสมกับเด็ก ระดับปฐมวัย

ตัวอย่างแบบสำรวจรายการ

ชื่อ ด.ช./ ด.ญ..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง แบบสำรวจรายการ โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตรงกับพฤติกรรมของเด็ก

พัฒนาการ	พฤติกรรมเด็ก	ครั้งที่	ยังไม่พบ	พบเป็น บางครั้ง	พบบ่อย	หมายเหตุ
ด้านร่างกาย	เดินขึ้นและลงบันไดสลับเท้าได้	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
	ติดกระดุมและรูดชิปได้	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
	ฯลฯ	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
ด้านอารมณ์ และ จิตใจ	ภูมิใจในการพูดว่า “ฉันทำ ทั้งหมดนี้ ด้วยตนเอง”	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
	ฯลฯ	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
ด้านสังคม	ทิ้งขยะเป็นที่ที่เป็นทาง	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
	ฯลฯ	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
ด้านสติปัญญา	แยกสิ่งที่ไม่เข้าพวกออกจากกลุ่มได้	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	
	ฯลฯ	1	☐	☐	☐	
		2	☐	☐	☐	

หมายเหตุ : ในช่องพฤติกรรมผู้สอนสามารถกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการประเมินได้ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์
และคุณลักษณะตามวัย

2. การสนทนา สามารถใช้การสนทนาได้ทั้งเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล เพื่อประเมินความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กและบันทึกผลการสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรมหรือบันทึกประจำวัน

ตัวอย่างแบบบันทึกคำพูดเด็ก

ชื่อ ด.ญ.ไก่อ่ สมบูรณ์ดี ชั้น อนุบาล 2/1 อายุ 5/5 ปี

วัน เดือน ปี	รายการ	หมายเหตุ
12 มิ.ย. 46	ตอนวันหยุดหนูช่วยคุณแม่ซักผ้า เวลาคุณแม่ล้างจานเสร็จ หนูก็เอามาไปเก็บ	
13 ก.ค. 46	คุณยายหนูเป็นคุณครูคะ คุณแม่หนูก็เป็นคุณครูเหมือนกันคะ	
26 ก.ค. 46	หนูเคยนั่งรถไฟไปหาคุณยาย หนูเคยนั่งรถทัวร์ แล้วหนูก็เห็นนาเกลือ	
10 ส.ค. 46	หนูเคยไปเที่ยวทะเลที่สวนสยาม หนูก็ไปถ่ายรูปกับพี่หมี พี่กระต่าย	
13 ก.ย. 46	วันเสาร์หนูไปเที่ยวทะเล เก็บเปลือกหอยที่บางแสน หนูไปกับคุณแม่ กับพี่ต๋อง	
26 ก.ย. 46	ตอนเย็นคุณยายมารับ คุณยายอยู่บ้านเดียวกับหนู คุณแม่ไปทำงาน	

3. การสัมภาษณ์ ด้วยวิธีพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคลและควรจัดในสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความเครียดและวิตกกังวล ผู้สอนควรใช้คำถามที่เหมาะสมเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตอบอย่างอิสระ จะทำให้ผู้สอนสามารถประเมินความสามารถทางสติปัญญาของเด็กและค้นพบศักยภาพในตัวเด็กได้โดยบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

4. การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio) ซึ่งเป็นวิธีรวบรวมและจัดระบบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวเด็กโดยใช้เครื่องมือต่างๆ รวบรวมเอาไว้อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนแสดงการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการแต่ละด้าน นอกจากนี้ยังรวมเครื่องมืออื่นๆ เช่นแบบสอบถามผู้ปกครอง แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสุขภาพอนามัย ฯลฯ เอาไว้ในแฟ้มผลงาน เพื่อผู้สอนจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กอย่างชัดเจนและถูกต้อง การเก็บผลงานของเด็กจะไม่ถือว่าเป็นการประเมินผล ถ้างานแต่ละชิ้นถูกรวบรวมไว้โดยไม่ได้รับการประเมินจากผู้สอน และไม่มีการนำผลมาปรับปรุงพัฒนาเด็กหรือปรับปรุงการสอนของผู้สอน ดังนั้นจึงเป็นแค่การเก็บสะสมผลงานเท่านั้น เช่น แฟ้มผลงานขีดเขียนงานศิลปะ จะเป็นเพียงแค่แฟ้มผลงานเด็กถ้าไม่มีการประเมิน แฟ้มผลงานนี้จะเป็นเครื่องมือการประเมินต่อเมื่องานที่สะสมแต่ละชิ้นถูกใช้ในการบ่งบอกความก้าวหน้า ความต้องการของเด็ก และเป็นการเก็บสะสมอย่างต่อเนื่องที่สร้างสรรค์โดยผู้สอนและเด็ก

ผู้สอนสามารถใช้แฟ้มผลงานอย่างมีคุณค่าสื่อสารกับผู้ปกครองเพราะการเก็บผลงานเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในแฟ้มผลงานเป็นข้อมูลให้ผู้ปกครองสามารถเปรียบเทียบความก้าวหน้าที่สูงของเขามีเพิ่มขึ้นจากผลงานชิ้นแรกกับชิ้นต่อไป มา ข้อมูลในแฟ้มผลงานประกอบด้วย ตัวอย่างผลงานการขีดเขียน การอ่าน และข้อมูลบางประการของเด็กที่ผู้สอนเป็นผู้บันทึกเช่น จำนวนเล่มของหนังสือที่เด็กอ่าน ความถี่ของการเลือกอ่านที่มุมหนังสือในช่วงเวลาเลือกเสรี การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ ทัศนคติ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนภาพของความงอกงาม

ในเด็กแต่ละคนได้ชัดเจนกว่าการประเมินโดยใช้การให้เกรด ผู้สอนจะต้องชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงที่มาของการเลือกชิ้นงานแต่ละชิ้นที่สะสมในแฟ้มผลงาน เช่น เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุดในช่วงระยะเวลาที่เลือกชิ้นงานนั้น เป็นชิ้นงานที่แสดงความต่อเนื่องของงานโครงการ ฯลฯ ผู้สอนควรเชิญผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการคัดสรรชิ้นงานที่บรรจุในแฟ้มผลงานของเด็ก

ข้อควรพิจารณาในการเลือกเก็บข้อมูลไว้ในแฟ้มผลงาน มีดังนี้ คือ

4.1 ข้อมูลที่แสดงถึงระดับพัฒนาการและความสำเร็จเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้กระทำ ซึ่งได้มาจากเครื่องมือการประเมิน

4.2 ข้อมูลที่รวบรวมจากผลงานต่างๆ ของเด็ก อาจให้เด็กช่วยเลือกเก็บด้วยตัวเด็กเอง หรือผู้สอนกับเด็กร่วมกันเลือก

4.3 ข้อมูลของเด็กที่ได้จากผู้ปกครอง

5. การประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ตัวชี้ของการเจริญเติบโตในเด็กที่ใช้ทั่วไป ได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะ ฟัน และการเจริญเติบโตของกระดูก แนวทางประเมินการเจริญเติบโต มีดังนี้

5.1 การประเมินการเจริญเติบโต โดยการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงเด็กแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ ในกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์อายุของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งใช้สำหรับติดตามการเจริญเติบโตโดยรวม วิธีการใช้กราฟมีขั้นตอนดังนี้

เมื่อชั่งน้ำหนักเด็กแล้ว นำน้ำหนักมาจุดเครื่องหมายากบาทลงบนกราฟและอ่านการเจริญเติบโตของเด็ก โดยดูเครื่องหมายากบาทว่าอยู่ในแถบสีใด อ่านข้อความที่อยู่บนแถบสีนั้น ซึ่งแบ่งภาวะโภชนาการเป็น 3 กลุ่ม คือ น้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ น้ำหนักมากเกินไปเกินเกณฑ์ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ข้อควรระวังสำหรับผู้ปกครองและผู้สอนคือ ควรดูแลน้ำหนักเด็ก อย่าให้เบี่ยงเบนออกจากเส้นประ มิเช่นนั้นเด็กมีโอกาสน้ำหนักมากเกินไปหรือน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ได้

**** ข้อควรคำนึงในการประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก**

- เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านการเจริญเติบโต บางคนรูปร่างอ้วน บางคนผอม บางคนรูปร่างใหญ่ บางคนรูปร่างเล็ก

- ภาวะโภชนาการเป็นตัวสำคัญที่เกี่ยวข้องกับขนาดของรูปร่าง แต่ไม่ใช่สาเหตุเดียว

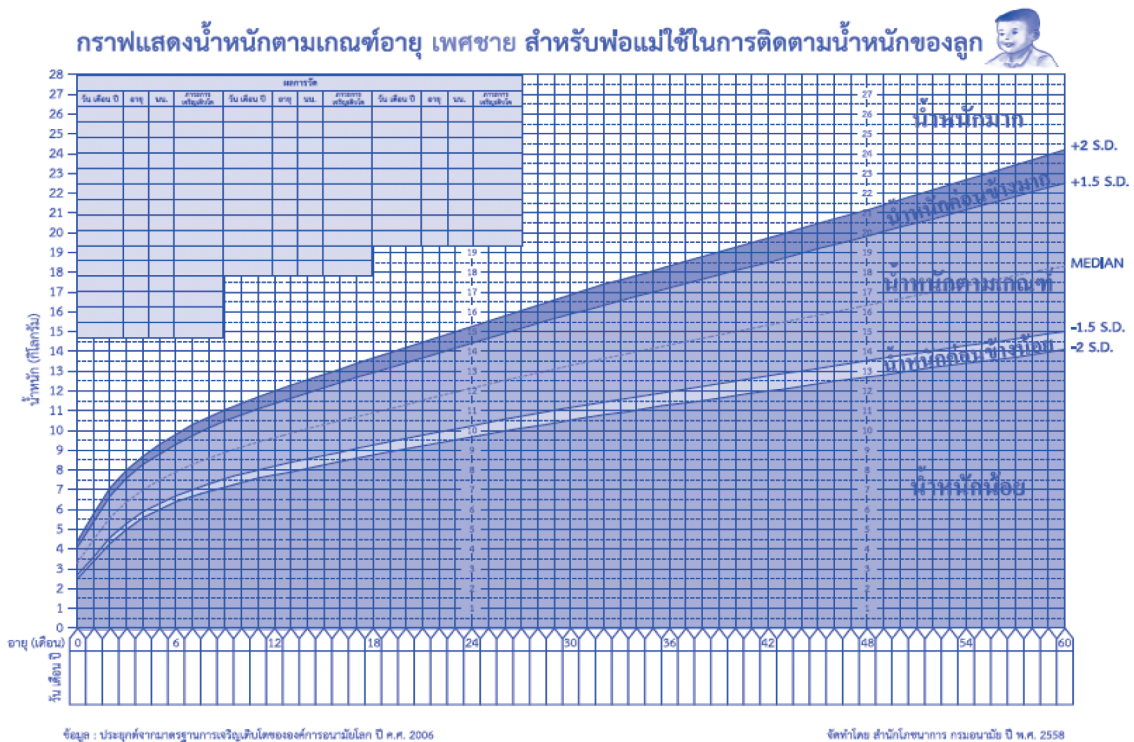
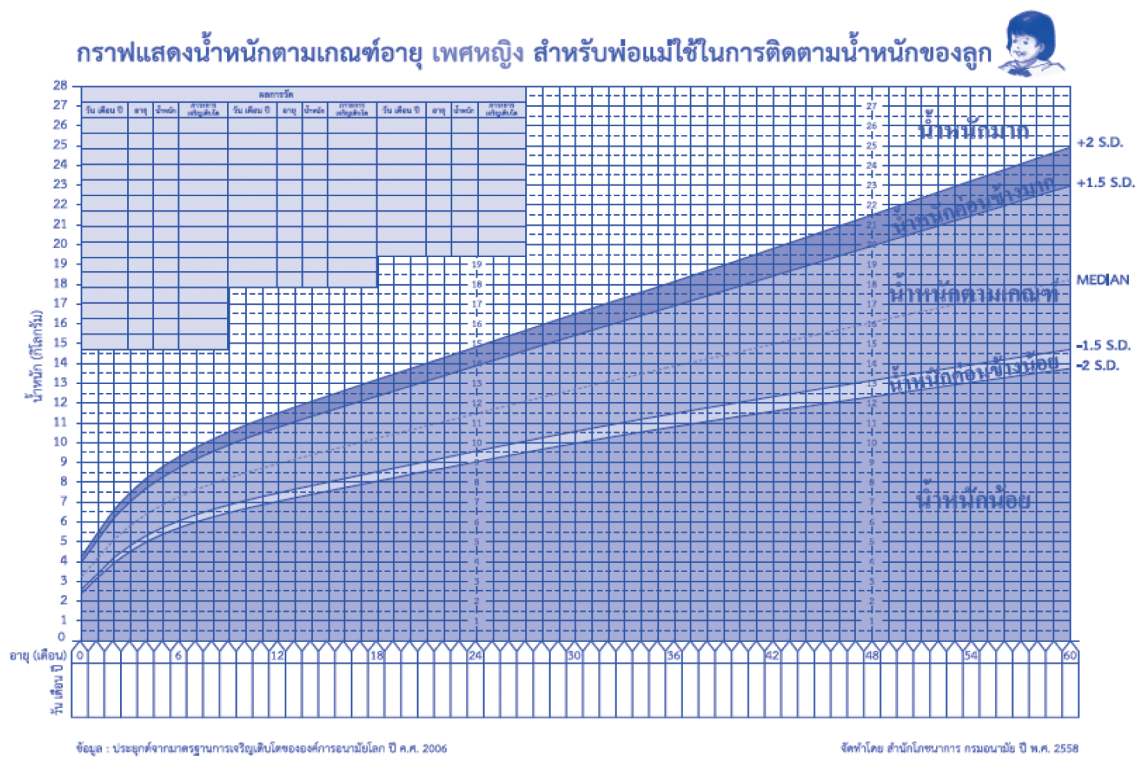
- กรรมพันธุ์ เด็กอาจมีรูปร่างเหมือนพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่ง ถ้าพ่อหรือแม่เตี้ย ลูกอาจเตี้ยและพวกนี้อาจมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยได้และมักจะเป็นเด็กที่ทานอาหารได้น้อย

- ช่วงครึ่งหลังของขวบปีแรก น้ำหนักเด็กจะขึ้นช้า เนื่องจากหิวเล่นมากขึ้นและความอยากอาหารลดลง

***สาธารณสุข,กระทรวง สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก 2545**

**** อนามัยกรม กระทรวงสาธารณสุข การดูแลสุขภาพเด็กแรกเกิด - 6 ปีสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2537**

กราฟแสดงน้ำหนักส่วนสูง ชาย หญิง

* กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข สำนักโภชนาการ กราฟมาตรฐานการเจริญเติบโต 2558

จัดทำโดย สำนักโภชนาการ กรมอนามัย ปี พ.ศ. 2558

จัดทำโดย สำนักโชนกการ กรมอนามัย ปี พ.ศ. 2558

*** 5.2 การวัดเส้นรอบศีรษะ** มีความสำคัญในการติดตามการเจริญเติบโตของสมอง ในเด็กที่มีเส้นรอบศีรษะเล็กกว่าปกติเมื่อเปรียบเทียบกับวัยอาจแสดงถึงความผิดปกติของสมอง เช่น สมองเล็กกว่าปกติหรือกระโหลกศีรษะเชื่อมเร็วกว่าปกติ ซึ่งหากวินิจฉัยได้เร็วและส่งต่อเด็กไปรับการรักษาทันเวลาที่ อาจช่วยแก้ไขความพิการนี้ได้ ในทำนองเดียวกันถ้าเส้นรอบศีรษะวัดได้มากกว่าปกติเมื่อเปรียบเทียบกับวัยเด็ก ซึ่งแสดงถึงเด็กมีหัวโตผิดปกติอาจเกิดจากมีน้ำในสมองมากกว่าปกติ โรคนี้หากวินิจฉัยได้เร็วและเด็กได้รับการรักษาทันเวลาที่ ก็จะช่วยแก้ไขเป็นปกติได้เช่นกัน จึงควรวัดเส้นรอบศีรษะในเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี ทุกครั้งที่รับบริการการตรวจสุขภาพ

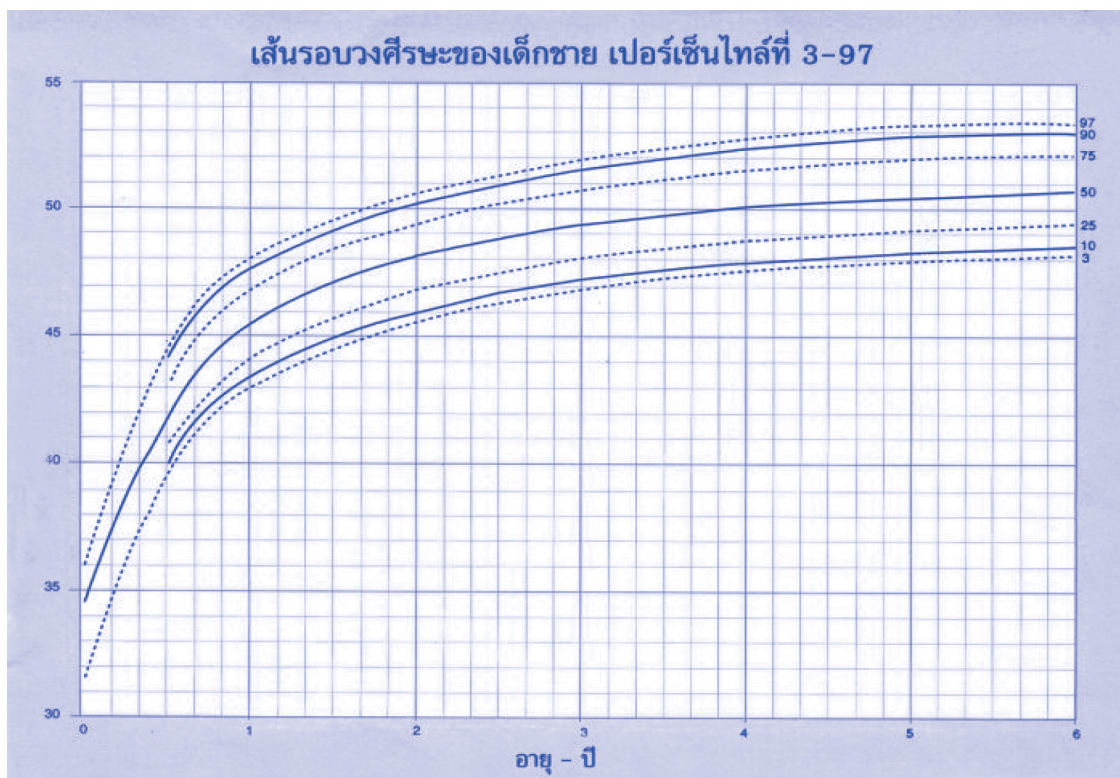
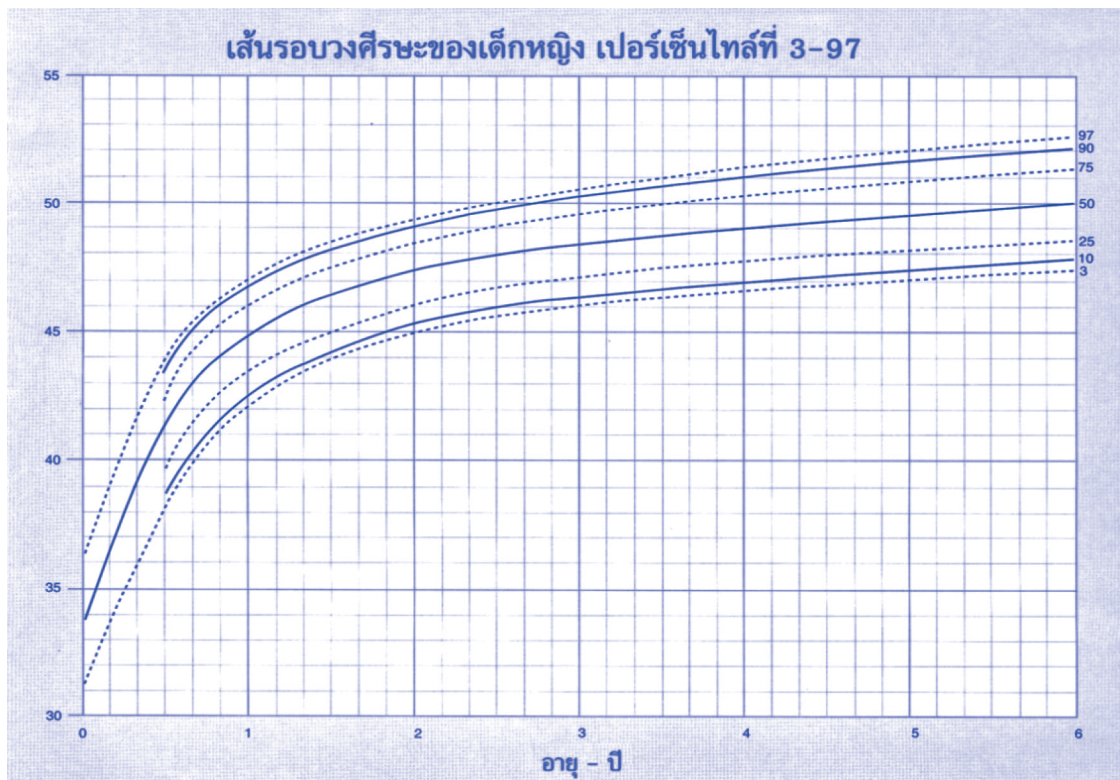
ขนาดรอบศีรษะในเด็กอายุต่างๆ

ทารกแรกเกิด – 7 วัน	เส้นรอบศีรษะปกติของเด็กแรกเกิดประมาณ 35 เซนติเมตร
ทารกอายุ 4 – 5 เดือน	กระหม่อมหลังปิดอย่างช้าไม่เกินอายุ 4 เดือน
เด็กอายุ 1 เดือน	เส้นรอบศีรษะเพิ่มขึ้นอีกปีละ 1 เซนติเมตร
เด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน	กระหม่อมหลังปิดอย่างช้าไม่เกินอายุ 1 ปี 6 เดือน
เด็กอายุ 4 – 5 เดือน	กระหม่อมหลังปิดอย่างช้าไม่เกินอายุ 4 เดือน
เด็กอายุ 2 – 5 เดือน	เส้นรอบศีรษะเพิ่มขึ้นอีกปีละ 1 เซนติเมตร

วิธีวัด ใช้เทปวัดตัววัดโดยให้ด้านหน้าผ่านบริเวณคิ้ว ด้านหลังผ่านบริเวณท้ายทอยส่วนที่โหนกที่สุด

*** อนามัย, กรม กระทรวงสาธารณสุข การดูแลสุขภาพเด็กแรกเกิด - 6 ปีสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข**
โรงพยาบาลวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2537

กราฟแสดงเส้นรอบศีรษะ (ชาย-หญิง)

5.3 การตรวจสอบสุขภาพปากและฟัน คือการตรวจสอบและรักษาสังเกตผิดปกติของฟันและปาก การรักษาให้ฟันและปากสะอาดและมีสุขภาพดีอยู่เสมอ ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้ปกครองพาเด็กไปให้ทันตแพทย์ตรวจอย่างสม่ำเสมอปีละ 1-2 ครั้ง นอกจากนี้ผู้สอนควรเข้าใจวิธีการดูแลฟัน ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้พิมพ์เผยแพร่เพื่อแนะนำเด็กและผู้ปกครอง เพื่อดูแลรักษาฟันเด็กให้ดีอยู่เสมอ เช่น การแปรงฟันได้แนะนำให้วางแปรงตั้งฉากกับตัวฟัน ถูแปรงไปมาสั้นๆ ในแนวนอนให้ทั่วถึงฟันทุกซี่ในปากทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ควรแปรงฟันทุกครั้งหลังกินขนมหวานหรือหลังมื้ออาหาร

5.4 การได้รับวัคซีนป้องกันโรคขั้นพื้นฐาน การให้ภูมิคุ้มกันโรคต่างๆ แก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะจะทำให้เด็กไม่เป็นโรคต่างๆ เช่น โรคตับอักเสบบี โรคโปลิโอ บาดทะยัก ไอกรน และอื่นๆ ซึ่งอาจจะทำให้เด็กพิการหรือถึงแก่ชีวิตได้ กำหนดเวลาการให้ภูมิคุ้มกันโรคที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก พ.ศ. 2545 มีดังต่อไปนี้ คือ

ตารางบันทึกการฉีดวัคซีน

วัคซีน	อายุที่ควรได้รับ	วัน เดือน ปี/สถานที่ได้รับวัคซีน				
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
วัคซีนป้องกันวัณโรค	☐ แรกเกิด *					
	☐ 6 ปี					
ฉีดวัคซีนป้องกันโรคตับอักเสบบี	☐ แรกเกิด					
	☐ 2 เดือน					
	☐ 6 เดือน					
- กินวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอ 4 เดือน	☐ 2 เดือน					
- ฉีดวัคซีนรวมป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก ไอกรน	☐ 4 เดือน					
	☐ 6 เดือน					
	☐ หนึ่งปีครึ่ง					
	☐ 4 ปี					
ฉีดวัคซีนป้องกันโรคหัด หรือ 9-12 เดือน	☐ 9-12 เดือน					
ฉีดวัคซีนรวมป้องกันโรคหัด คางทูม หัดเยอรมัน	☐ 6 ปี **					
ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไขสมอง	☐ หนึ่งปีครึ่ง (ฉีด 2 เข็ม					
อักเสบบี เจอี	ห่างกัน 1-2 สัปดาห์)					
	☐ สองปีครึ่ง					
วัคซีนอื่นๆ.....						

หมายเหตุ : * กรณีเด็กไม่มีผลเป็นจากการฉีดวัคซีนป้องกันวัณโรค บางรายอาจไม่มีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้น เด็กจะได้รับการฉีดวัคซีนอีก 1 ครั้งเมื่อเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

** ตามแผนงานของกระทรวงสาธารณสุข ให้บริการแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

8. การบริหารจัดการหลักสูตร

บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร

การนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพตามจุดหมายของหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรในระบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้สอน พ่อแม่หรือผู้ปกครอง และชุมชน มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก

1. บทบาทผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยในระบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีบทบาท ดังนี้

1.1 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและมีวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.2 คัดเลือกบุคลากรที่ทำงานกับเด็ก เช่น ผู้สอน พี่เลี้ยง อย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงคุณสมบัติหลักของบุคลากร ดังนี้

1.2.1 มีวุฒิทางการศึกษาด้านการอนุบาลศึกษา การศึกษาปฐมวัยหรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.2.2 มีความรักเด็ก จิตใจดี มีอารมณ์ขันและใจเย็น ให้ความเป็นกันเองกับเด็กอย่างเสมอภาค

1.2.3 มีบุคลิกของความเป็นผู้สอน เข้าใจและยอมรับธรรมชาติของเด็กตามวัย

1.2.4 พุดจาสุภาพเรียบร้อย ชัดเจนเป็นแบบอย่างได้

1.2.5 มีความเป็นระเบียบ สะอาด และรู้จักประหยัด

1.2.6 มีความอดทน ขยัน ซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานในหน้าที่และการปฏิบัติต่อเด็ก

1.2.7 มีอารมณ์ร่วมกับเด็ก รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวปัญหาต่างๆ ของเด็กและตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผลด้วยความเป็นธรรม

1.2.8 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์

1.3 ส่งเสริมการจัดบริการทางการศึกษาให้เด็กได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึงและเสมอภาคและปฏิบัติการรับเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนด

1.7 ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้ปฏิบัติงานกับเด็กพัฒนาตนเองมีความรู้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

1.5 เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวมให้ความเห็นชอบ กำหนดวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กทุกช่วงอายุ

1.6 สร้างความร่วมมือและประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายในการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.7 จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับตัวเด็ก งานวิชาการหลักสูตร อย่างเป็นระบบและมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.8 สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมตลอดจนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

1.9 นิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร โดยจัดให้มีระบบนิเทศภายในอย่างมีระบบ

1.10 กำกับติดตามให้มีการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและนำผลจากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็ก

1.11 กำกับ ติดตาม ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสาระของหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กบริบทสังคมและให้มีความทันสมัย

2. บทบาทผู้สอนระดับปฐมวัย

การพัฒนาคุณภาพเด็กโดยถือว่าเด็กมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงควรมีบทบาท/หน้าที่ ดังนี้

2.1 บทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างการเรียนรู้

2.1.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เด็กกำหนดขึ้นด้วยตัวเด็กเอง และผู้สอนกับเด็กร่วมกันกำหนด โดยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน

2.1.2 ส่งเสริมให้เด็กใช้ข้อมูลแวดล้อม ศักยภาพของตัวเด็ก และหลักทางวิชาการในการผลิตกระทำหรือหาคำตอบในสิ่งที่เด็กเรียนรู้อย่างมีเหตุผล

2.1.3 กระตุ้นให้เด็กร่วมคิด แก้ปัญหา ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ด้วยวิธีการศึกษาที่นำไปสู่การใฝ่รู้ และพัฒนาตนเอง

2.1.4 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างเสริมให้เด็กทำกิจกรรมได้เต็มศักยภาพและความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล

2.1.5 สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

2.1.6 ใช้กิจกรรมการเล่นเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.7 ใช้ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและเด็กในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

2.1.8 จัดการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพเด็กเต็มศักยภาพ

2.2 บทบาทในฐานะผู้ดูแลเด็ก

2.2.1 สังเกตและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา

2.2.2 ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

2.2.3 ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่น มีความภูมิใจในตนเองและกล้าแสดงออก

2.2.4 ฝึกการเรียนรู้หน้าที่ ความมีวินัย และการมีนิสัยที่ดี

2.2.5 จำแนกพฤติกรรมเด็กและสร้างเสริมลักษณะนิสัยและแก้ปัญหาเฉพาะบุคคล

2.2.6 ประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บ้าน และชุมชน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.3 บทบาทในฐานะนักพัฒนาเทคโนโลยีการสอน

2.3.1 นำนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการสอนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

2.3.2 ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

2.3.3 จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร/กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

2.3.4 พัฒนาค้นคว้าให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้มีวิสัยทัศน์และทันสมัยทันเหตุการณ์ในยุคของข้อมูลข่าวสาร

2.4 บทบาทในฐานะผู้บริหารหลักสูตร

2.4.1 ทำหน้าที่วางแผนกำหนดหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้

2.4.2 จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ทั้งกายและใจ เปิดโอกาสให้เด็กเล่น/ทำงานและเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2.4.3 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

3. บทบาทของพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

การศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กที่ผู้สอนและพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องสื่อสารกันตลอดเวลา เพื่อความเข้าใจตรงกันและพร้อมร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับเด็กดั่งนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

3.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและให้ความเห็นชอบ กำหนดแผนการเรียนรู้ของเด็กร่วมกับผู้สอนและเด็ก

3.2 ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กตามศักยภาพ

3.3 เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ จัดบรรยากาศภายในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3.4 สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น

3.5 อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก

3.6 ป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตลอดจนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยประสานความร่วมมือกับผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.7 เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีคุณธรรมนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้

3.8 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กและในการประเมินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. บทบาทของชุมชน

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังนั้น ชุมชนจึงมีบทบาทในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

4.1 มีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สมาคม/ชมรมผู้ปกครอง

4.2 มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.3 เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง

4.4 ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.5 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

4.6 ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

4.7 มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำหน้าที่เสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

9. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

เด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หมายถึง เด็กปฐมวัยที่มีสภาพร่างกาย สติปัญญา อารมณ์หรือจิตใจที่แตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป หรือมีประสบการณ์สำคัญในชีวิตที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงจนทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตและพัฒนาได้ตามศักยภาพที่แท้จริงของตนได้ หากไม่ได้รับการปรับแนวทางการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของเด็ก ความแตกต่างดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่อยู่ในครรภ์หรือเมื่อแรกเกิด เมื่อเด็กเข้าสู่วัยทารก วัยเตาะแตะ หรือเมื่อเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้วและความแตกต่างนี้ก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ถาวร เด็กปฐมวัยจำนวนมากหากได้รับการจัดการศึกษาที่ปรับให้เหมาะสมควบคู่กับการบำบัดที่จำเป็นต่างๆ ตั้งแต่เนิ่นๆ ก็สามารถพัฒนาจนใกล้เคียงเด็กปกติสามารถรับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไปได้เมื่อโตขึ้น ส่วนเด็กบางคนซึ่งมีความบกพร่องรุนแรง หรือประสบการณ์ที่ร้ายแรงจนต้องได้รับการศึกษาพิเศษไปตลอดก็ยังมีโอกาสพัฒนาตามศักยภาพของตนให้มีชีวิตที่คุณภาพได้ ในทางตรงกันข้ามหากถูกละเลยในช่วงต้นของชีวิต เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตเป็นผู้ใหญ่อาจมีความพิการขั้นรุนแรงหรือก่อปัญหาแก่ตนเองและสังคมได้มากมาย

เด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะหมายรวมถึงเด็กต่างๆ ดังนี้ คือ

- เด็กพิการ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและ/หรือการเรียนรู้ทางการได้ยินทางการเห็นและทางอารมณ์ จิตใจ สังคม เด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง
- เด็กที่มีความสามารถพิเศษ
- เด็กด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เด็กเร่ร่อน
- เด็กที่ถูกละเมิดทางร่างกาย จิตใจ รวมทั้งการละเมิดทางเพศ

เด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษเหล่านี้ ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกับเด็กทั่วไปในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาและเติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม การให้การศึกษที่เหมาะสมแก่เด็กเหล่านี้ นอกจากจะเป็นการตอบสนองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้สอนแล้ว ยังเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคมอันอาจจะเกิดขึ้นมากมายหากเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับความช่วยเหลือในระยะแรกเริ่มตั้งแต่วัยปฐมวัยด้วย

แม้จะจัดรวมอยู่ในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งมีความต้องการพิเศษ โดยมีปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาร่วมกัน แต่รายละเอียดของวิธีการและเทคนิคในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กแต่ละกลุ่มนั้นต่างกันไป นอกจากนี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในกลุ่มเดียวกัน เช่น เด็กเจ็บป่วยเรื้อรังแต่ละคนยังมีความแตกต่างกันไปเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไป ซึ่งมีอัตราพัฒนาการในแต่ละด้านแตกต่างกันไป ผู้ให้การศึกษาแก่เด็กแต่ละประเภทจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจและดำเนินการให้เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละประเภทและแต่ละคน

9.1 การป้องกัน การดูแลความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาตามสมควรแก่ศักยภาพของตน เป็นการป้องกันเด็กปฐมวัยจากภาวะเสี่ยงต่อการมีปัญหาความบกพร่องใดๆ ที่จะกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาการของตนในอนาคต ผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญแก่การตรวจสอบความปลอดภัยของสิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์เครื่องเล่น และส่วนต่างๆ ของอาคารสถานที่ที่เด็กเข้าไปใช้ รวมทั้ง

ความสะอาดของอาหาร เครื่องใช้ และที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยนี้ ครอบคลุมถึงความปลอดภัยจากการข่มเหง รังแก หรือล่วงละเมิดจากคนในสถานศึกษาและคนแปลกหน้าด้วย

9.2 การเฝ้าระวัง นอกจากการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้แล้ว เนื่องจากปัญหาบางอย่างเกินวิสัย ที่ผู้สอนจะป้องกันได้ จึงต้องดำเนินการเฝ้าระวังเพื่อช่วยเหลือเด็กในความดูแลของตนด้วย ดังนี้คือ

- **การเฝ้าระวังการล่วงละเมิดทางร่างกาย จิตใจ และ/หรือทางเพศ** ผู้สอนควรสังเกต ร่องรอยบนร่างกายและพฤติกรรมต่างๆ ของเด็กว่าอาจจะสะท้อนถึงการถูกล่วงละเมิดหรือไม่เช่น เด็กมีอาการ ซึมเศร้า หวาดกลัวหรือหวาดระแวงหรือไม่ เด็กมีรอยขีด รอยไหม้หรือบาดแผลใหม่ๆ บนแขนขา เนื้อตัว โดยที่ เด็กไม่กล้าบอกสาเหตุหรือไม่ เป็นต้น

- **การเฝ้าระวังความพิการ** ผู้สอนควรบันทึกน้ำหนัก ส่วนสูง และเส้นรอบศีรษะของเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจได้ว่าเด็กมีการเจริญเติบโตเป็นปกติ นอกจากนี้ยังควรเทียบพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งทาง กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก ภาษา สติปัญญา ตลอดจนทางอารมณ์และสังคมของเด็กว่าล่าช้ากว่าพัฒนาการ ของเด็กปกติทั่วไปหรือไม่ หากพบว่าพัฒนาการหยุดชะงักหรือถดถอยลง หรือมีการพัฒนาที่ล่าช้าห่างจากวัยมาก ก็ถือว่าเป็นสัญญาณเตือนถึงความบกพร่องพิการที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น อายุ 3 ขวบแล้ว ยังพูดเป็นคำๆ ได้เพียง 4-5 คำเท่านั้น หรืออายุ 5 ขวบแล้วยังกระโดดไม่เป็น เป็นต้น

- **การใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual : DSPM)** ผู้สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรศึกษาการใช้คู่มือ DSPM เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม สนับสนุนการคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย และจัดทำทะเบียนรายชื่อ เด็กที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขคัดกรองแล้วพบสงสัยพัฒนาการล่าช้า เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านที่พบปัญหา และติดตามเด็กดังกล่าว มารับการตรวจประเมินซ้ำ

- **การคัดแยกการมองเห็นและการได้ยินอย่างง่าย**

ในเด็กทุกคน ทุก 1 - 2 ปี ก็เป็นวิธีการเฝ้าระวังความพิการที่ไม่ต้องลงทุนลงแรงมาก แต่สามารถป้องกันหรือ ลดปัญหาได้มาก

9.3 การค้นพบ การส่งต่อ และการให้ความช่วยเหลือ การเฝ้าระวังอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ผู้สอน ค้นพบเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือการส่งเสริมเป็นพิเศษได้แต่เนิ่นๆ เมื่อค้นพบเด็กแล้ว ควรมีการส่งต่อ ให้แก่นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบอย่างละเอียดอีกครั้ง เช่น เมื่อสงสัยว่าเด็กอาจมีปัญหาการได้ยิน ผู้สอนอาจแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปตรวจการได้ยินที่โรงพยาบาล หรือเมื่อสงสัยว่าเด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา ล่าช้า เนื่องจากเด็กไม่สามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ในชั้นเรียนและไม่สามารถพูดสื่อสารกับเพื่อนและผู้สอนได้ ผู้สอน อาจแนะนำให้ผู้ปกครองพาไปตรวจระดับสติปัญญาที่โรงพยาบาล หรือเมื่อสงสัยว่าเด็กถูกคนในบ้านทำร้ายร่างกาย ผู้สอนอาจพาเด็กติดต่อนักสังคมสงเคราะห์ให้ดำเนินการพาเด็กไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาล เป็นต้น

หลังจากพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของเด็กแล้ว ทางสถานศึกษา ทางบ้านและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เช่น ทางโรงพยาบาลหรือกรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น ควรประสานงานกันเพื่อวางแผนร่วมกัน ในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามสมควรต่อไป

ในกรณีที่ไม่มีหน่วยงานให้ความช่วยเหลือในท้องถิ่น ผู้สอนควรปรึกษานักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องหรือขอให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาหรือทางการแพทย์ในระดับอำเภอช่วยประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด เพื่อหาทางให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไปในกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งไม่มีหน่วยงานในท้องถิ่นรองรับ อาจติดต่อขอคำแนะนำจากคณะหรือภาควิชาการศึกษาปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพิจารณาว่าจะสามารถส่งเสริมเด็กได้อย่างไรบ้าง

9.4 การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของเด็ก ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่าเด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กกลุ่มเป้าหมายเฉพาะหรือไม่ ล้วนมีความต้องการพื้นฐานเหมือนกันทั้งสิ้น นั่นคือเด็กจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทุกด้านเป็นองค์รวม และการพัฒนาเด็กนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของระดับพัฒนาการในปัจจุบันของเด็กเป็นสำคัญ เด็กที่มีพัฒนาการสูงบางด้าน ไม่จำเป็นต้องมีพัฒนาการสูงระดับเดียวกันในด้านอื่นๆ เสมอไป เช่น เด็กที่มีความเฉลียวฉลาดทางคณิตศาสตร์ อาจมีความสามารถปานกลางในด้านภาษา และเด็กที่มีสติปัญญาสูง อ่าน เขียนคิดเลขเก่งมาก อาจขาดทักษะทางสังคม ไม่รู้วิธีเล่นร่วมกับเด็กคนอื่นก็ได้ ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องพิจารณาพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กของตนว่าอยู่ในขั้นใด และวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพจริงของเด็ก

ผู้สอนซึ่งสอนเด็กกลุ่มเป้าหมายเฉพาะต้องมีความละเอียดอ่อนและไวต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กและให้ความสำคัญแก่สิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกต่อตนเองและต่อโลกของเด็กมากเป็นพิเศษ เช่น เด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรังมักมีความหวาดกลัว กังวลในความเจ็บป่วยของตนจึงควรได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคที่ตนเป็น การรักษา และบุคคลที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง เช่น หมอและพยาบาล ขณะที่เด็กซึ่งถูกพ่อแม่ทุบตีจนต้องไปอยู่กับพ่อแม่บุญธรรม ย่อมมีความหวาดกลัวผู้คนและรู้สึกว่าตนมีชีวิตที่ด้อยกว่าเด็กอื่น จึงควรได้เรียนรู้ว่าในโลกนี้คนอีกมากมายที่ยังรักเรา และคนเราสามารถมีชีวิตที่ดีได้แม้จะไม่ได้อยู่กับพ่อแม่แท้ๆ ของตน เป็นต้น การให้การศึกษาแก่เด็กที่มีประสบการณ์ร้ายแรงในชีวิตจะต้องทำควบคู่กับการบำบัด โดยผู้สอนควรเรียนรู้เทคนิควิธีในการพูดคุย ปลอบโยนและสร้างความมั่นใจให้แก่เด็กจากนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ในทำนองเดียวกันผู้สอนที่สอนเด็กพิการ เช่น เด็กตาบอด เด็กแขนขาพิการ ก็ควรเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของเด็กเฉพาะประเภท และเทคนิควิธีจากผู้สอนการศึกษาพิเศษ เพื่อให้สามารถส่งเสริมเด็กเหล่านี้ได้เต็มที่

9.5 การจัดการเรียนรวม การจัดให้เด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะซึ่งมีความต้องการพิเศษเรียนรวมในชั้นเรียนปกติต้องประกอบด้วย การเตรียมการอย่างระมัดระวัง ทั้งการเตรียมตัวผู้สอน ตัวเด็กที่จะเข้าร่วมเรียน เพื่อนๆ เด็กปกติในชั้นเรียน ผู้ปกครองเด็กพิเศษและผู้ปกครองเด็กปกติ ตลอดจนบุคคลต่างๆ ในสถานศึกษาและในชุมชน ผู้บริหารจะต้องดูแลให้การเรียนรวมเป็นเรื่องของชุมชน ไม่ใช่เฉพาะผู้สอนเรียนรวม และเด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่านั้น

การจัดการเรียนรวมที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบและระมัดระวังจะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นประโยชน์แก่ทั้งตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กอื่นๆ ผู้สอน ผู้ปกครองบุคคลต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและในชุมชน

10. การเชื่อมต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการสร้างรอยเชื่อมต่อการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษา

การเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ 1

การเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ 1 มีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคลากรทุกฝ่ายจะต้องให้ความสนใจต่อการช่วยลดช่องว่างของความไม่เข้าใจ ในการจัดการศึกษาทั้งสองระดับ ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตัวเด็กปฐมวัย ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งระบบ การเชื่อมต่อของการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จะประสบผลสำเร็จได้ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรอยเชื่อมต่อการศึกษาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ 1

1.1 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทเป็นผู้นำในการเชื่อมต่อโดยเฉพาะระหว่างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในช่วงอายุ 3-5 ปีกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยต้องศึกษาหลักสูตรทั้งสองระดับ เพื่อทำความเข้าใจ จัดระบบการบริหารงานด้านวิชาการที่จะเอื้อต่อการเชื่อมโยงการศึกษาโดยการจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมต่อการศึกษา ดังตัวอย่างกิจกรรมต่อไปนี้

- 1) จัดประชุมครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูระดับประถมศึกษาร่วมกัน สร้างรอยเชื่อมต่อการของหลักสูตรทั้งสองระดับให้เป็นแนวปฏิบัติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อครูทั้งสองระดับจะได้เตรียมการสอนให้สอดคล้องกับเด็กวัยนี้
- 2) จัดหาเอกสารด้านหลักสูตรและเอกสารทางวิชาการของทั้งสองระดับมาไว้ให้ครูและบุคลากรอื่นๆ ได้ศึกษาทำความเข้าใจ อย่างสะดวกและเพียงพอ
- 3) จัดกิจกรรมให้ครูทั้งสองระดับมีโอกาสแลกเปลี่ยนเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับจากการอบรมดูงาน ซึ่งไม่ควรจัดให้เฉพาะครูในระดับเดียวกันเท่านั้น
- 4) จัดเอกสารเผยแพร่ตลอดจนกิจกรรมสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
- 5) จัดให้มีการพบปะ หรือการทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ในระหว่างที่เด็กอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อพ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้สร้างความเข้าใจและสนับสนุนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของบุตรหลานตนได้อย่างถูกต้อง
- 6) จัดกิจกรรมให้ครูทั้งสองระดับได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและเด็กในบางโอกาส
- 7) จัดกิจกรรมปฐมนิเทศพ่อแม่ ผู้ปกครองอย่างน้อย 2 ครั้ง คือ ก่อนเด็กเข้าเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และก่อนเด็กจะเลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้าใจการศึกษาทั้งสองระดับและให้ความร่วมมือในการช่วยเด็กให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดีขึ้น

ตัวอย่างหัวข้อการปฐมนิเทศ เช่น

- การอ่านเขียนในระดับปฐมวัยเป็นอย่างไร
- เมื่อไรเด็กจึงพร้อมที่จะเขียนหนังสือ
- งานวิจัยเกี่ยวกับผลของการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เกิดผลดีอย่างไร

1.2 ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากจะต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กของตนแล้ว ควรศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และสร้างความเข้าใจให้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคลากรอื่นๆ รวมทั้งช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวก่อนเลื่อนขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยครูอาจจัดกิจกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 1) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อส่งต่อครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งจะทำให้ครูระดับประถมศึกษาสามารถใช้ข้อมูลนั้นช่วยเหลือเด็กในการปรับตัวเข้ากับการเรียนรู้ใหม่ต่อไป
- 2) พูดคุยกับเด็กถึงประสบการณ์ที่ดีๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้
- 3) จัดให้เด็กได้มีโอกาสทำความรู้จักกับครูตลอดจนสภาพแวดล้อม บรรยากาศของห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.3 ครูระดับประถมศึกษา

ครูระดับประถมศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในพัฒนาการเด็กปฐมวัยและมีเจตคติที่ดีต่อการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของตนให้ต่อเนื่องกับการพัฒนาเด็กในระดับปฐมวัย ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

- 1) จัดกิจกรรมให้เด็ก พ่อแม่ และผู้ปกครอง มีโอกาสได้ทำความรู้จักคุ้นเคยกับครูและห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเปิดภาคเรียน
- 2) จัดสภาพห้องเรียนให้ใกล้เคียงกับห้องเรียนระดับปฐมวัย โดยจัดให้มีมุมประสบการณ์ภายในห้อง เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมได้อย่างอิสระเช่น มุมหนังสือ มุมของเล่น มุมเกมการศึกษา เพื่อช่วยให้เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ปรับตัวและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
- 3) จัดกิจกรรมร่วมกันกับเด็กในการสร้างข้อตกลงเกี่ยวกับการปฏิบัติตน
- 4) เผยแพร่ข่าวสารด้านการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน

1.4 พ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษา

พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาต้องทำความเข้าใจหลักสูตรของการศึกษาทั้งสองระดับ และเข้าใจว่าถึงแม้เด็กจะอยู่ในระดับประถมศึกษาแล้วแต่เด็กยังต้องการความรัก ความเอาใจใส่ การดูแลและการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ได้แตกต่างไปจากระดับปฐมวัย และควรให้ความร่วมมือกับครูและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการช่วยเตรียมตัวเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวได้เร็วยิ่งขึ้น

2. ตัวอย่างการเชื่อมต่อสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัย (อายุ 3-4 ปี) กับระดับประถมศึกษาปีที่ 1

สาระการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (ประสบการณ์สำคัญ)	สาระการเรียนรู้รายปีกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
♦ การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด ♦ การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ♦ การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์และความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ♦ การฟังเรื่องราว นิทาน คำคล้องจอง คำกลอน ♦ การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง ♦ การอ่านในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ	1. การอ่าน 1) การอ่านคำพื้นฐานซึ่งเป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ประมาณ 600 คำ รวมทั้งคำที่ใช้เรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น 2) การอ่านแจกลูกและสะกดคำในมาตราตัวสะกดต่างๆ และคำในชีวิตประจำวัน ที่สะกดไม่ตรงตามมาตรา คำที่มีตัวการันต์ อักษรควบ อักษรนำ 3) การผันวรรณยุกต์คำที่มีพยัญชนะต้น เป็นอักษรกลาง อักษรต่ำ อักษรสูง 4) การอ่านและเข้าใจความหมายของคำ ในประโยค และข้อความสั้นๆ 5) การอ่านในใจ การจับใจความของเรื่องที่อ่าน โดยหาคำสำคัญ ตั้งคำถาม คาดคะเนเหตุการณ์ ใช้แผนภาพโครงเรื่องหรือแผนภาพความคิด 6) การแสดงความรู้และความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 7) การนำความรู้และข้อคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวัน 8) การอ่านออกเสียงร้อยแก้วและร้อยกรองถูกต้องตามอักขรวิธีและลักษณะคำประพันธ์ และการอ่านทำนองเสนาะ 9) การท่องจำบทอาขยานและบทประพันธ์ที่ประทับใจ 10) การเลือกอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ ทั้งประเภทความรู้และความบันเทิง 11) มารยาทการอ่านหนังสือ การถนอมรักษาหนังสือทั้งส่วนตนและส่วนรวม 12) การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและมีสุขลักษณะในการอ่านหนังสือ
	2. การเขียน 1) การเขียนคำในมาตราตัวสะกดต่างๆ คำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และคำที่สะกดไม่ตรงตามมาตรา 2) การคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด และการเขียนตามคำบอก 3) การเลือกใช้คำเขียนเป็นประโยคตรงตามความหมาย และเรียบเรียงเป็นเรื่องสั้นๆ ที่แสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และประสบการณ์ 4) การเขียนคำคล้องจอง 5) การตรวจทานและแก้ไขงานเขียน 6) การใช้เลขไทย 7) มารยาทการเขียน การเขียนอย่างเป็นระเบียบสะอาด ลายมือสวยงาม อ่านง่าย และไม่ขีดเขียนในที่ที่ไม่สมควร 8) การปลูกฝังนิสัยรักการเขียน ด้วยการจดบันทึกความรู้อย่างสม่ำเสมอ
	3. การฟัง การดู และการพูด 1) การเลือกฟัง เลือกดูสิ่งที่เป็นความรู้และความบันเทิง 2) การเข้าใจเนื้อเรื่อง การจับใจความจากถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางของผู้พูด การดูสิ่งที่เป็นความรู้ความบันเทิง 3) การพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ฟัง สิ่งที่ดู

สาระการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (ประสบการณ์สำคัญ)	สาระการเรียนรู้รายปีกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
	4) การพูดทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ การยอมรับ การปฏิเสธ โดยใช้ภาษาที่สุภาพ 5) การตั้งคำถามและการตอบคำถาม 6) การเล่าเรื่องถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความรู้สึก 7) การพูดออกเสียงชัดเจน ใช้ถ้อยคำเหมาะสมแก่เรื่อง ใช้ภาษาที่สุภาพเหมาะสมแก่บุคคลและโอกาส 8) มารยาทการฟังและการดู การฟังและดูอย่างตั้งใจโดยไม่รบกวนผู้อื่น
	4. หลักการใช้ภาษา 1) พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และการประสมคำ 2) หลักการอ่าน และเขียนสะกดคำ 3) ความหมายของคำ การเลือกใช้คำ และการเรียงลำดับคำในประโยคได้ถูกต้อง 4) การเรียบเรียงประโยคเป็นข้อความสั้นๆ 5) การรู้จักภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาถิ่น 6) หลักการแต่งคำคล้องจอง 7) การใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียน การแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น 8) การใช้ทักษะทางภาษาและเทคโนโลยีการสื่อสาร ด้านวิทยุ โทรทัศน์ วิดิทัศน์ ในการพัฒนาการเรียน
	5. วรรณคดีและวรรณกรรม 1) นิทาน เรื่องสั้นง่ายๆ สารคดีสั้นๆ สำหรับเด็ก ปริศนาคำทาย บทร้องเล่นในท้องถิ่น และบทร่ายกรองประเภทให้ความรู้และความบันเทิงต่างๆ ที่เหมาะสมวัยของเด็ก 2) การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล 3) การนำข้อคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตจริง
♦ การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่างๆ ♦ การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม ♦ การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/สั้น ขรุขระ/เรียบ ฯลฯ ♦ การเรียงลำดับสิ่งต่างๆ ♦ การคาดคะเนสิ่งต่างๆ ♦ การสืบค้นข้อมูล ♦ การใช้หรืออธิบายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ♦ การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน ♦ การนับสิ่งต่างๆ	1. การบอกจำนวน การอ่านและการเขียนตัวหนังสือ ตัวเลขอินดูอารบิก ตัวเลขไทย แทนจำนวน 2. การเขียนในรูปกระจาย หลักหน่วย หลักสิบ หลักร้อย ค่าของตัวเลขในแต่ละหลัก และการใช้ 0 เพื่อยึดตำแหน่งของหลัก 3. การเปรียบเทียบจำนวนและการใช้เครื่องหมาย $=$ $\neq$ $>$ $<$ 4. การเรียงลำดับจำนวน 5. การนับเพิ่มทีละ 1 และทีละ 2 การนับลดทีละ 1 6. การบวกจำนวนที่มีผลบวกไม่เกิน 100 7. โจทย์ปัญหาการบวก 8. การลบจำนวนที่มีตัวตั้งไม่เกิน 100 9. โจทย์ปัญหาการลบ 10. การบวก ลบระคน 11. โจทย์ปัญหาการบวก ลบระคน

สาระการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (ประสบการณ์สำคัญ)	สาระการเรียนรู้รายปีกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
♦ การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง ♦ การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ ♦ การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก ♦ การสังเกตสิ่งต่างๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่างๆ กัน ♦ การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน ♦ การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่างๆ ♦ การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ ♦ การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ ♦ การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ ฯลฯ ♦ การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ♦ การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู	การวัดความยาว 1. การวัดความยาวโดยใช้เครื่องวัดที่มีหน่วยไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน การวัดน้ำหนัก (การชั่ง) 1. การชั่งโดยใช้เครื่องชั่งที่มีหน่วยไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน การวัดปริมาตร (การตวง) 1. การตวงโดยใช้เครื่องตวงที่มีหน่วยไม่ใช่หน่วยมาตรฐาน เวลา 1. ช่วงเวลาในแต่ละวัน (กลางวัน กลางคืน เช้า สาย เย็น บ่าย เย็น) 2. จำนวนวันในหนึ่งสัปดาห์ ชื่อวันในสัปดาห์ ชื่อเดือนในหนึ่งปี และจำนวนวันในแต่ละเดือน เรขาคณิต 1. การจัดกลุ่มรูปเรขาคณิต พีชคณิต 1. แบบรูปของจำนวนที่เพิ่มขึ้นทีละ 1 และทีละ 2 2. แบบรูปของจำนวนที่ลดลงทีละ 1 3. แบบรูปของรูปเรขาคณิตและรูปอื่นๆ ที่สัมพันธ์กันในลักษณะของรูปร่างหรือขนาดหรือสี กิจกรรมเสริมทักษะ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ผ่านสาระการเรียนรู้ จำนวนและการดำเนินการ การวัด เรขาคณิต พีชคณิต

บทที่ 3

การประเมินผลการใช้หลักสูตร
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 3

การประเมินผลการใช้หลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การประเมินผลการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับบทที่ 3 การประเมินผลการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในบทนี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถใช้ขั้นตอนการประเมินเพื่อติดตามผลของการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กว่าเป็นอย่างไร มีข้อบกพร่อง ปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้างที่เกิดจากการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาตลอดทั้งปีการศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจดำเนินการเป็นระยะๆ ระหว่างการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเมื่อใช้หลักสูตรดังกล่าวเสร็จสิ้นหรือครบวงจรแล้วต้องมีการประเมินรอบยอดอีกครั้ง โดยดำเนินการปีการศึกษาละ 1 ครั้ง และนำผลการประเมินนั้นมาวางแผนพัฒนาหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปีการศึกษาต่อไป โดยเนื้อหาสาระในบทนี้จะประกอบไปด้วยความหมายและความสำคัญของการประเมินผลการใช้หลักสูตร แนวทาง หลักเกณฑ์ และขั้นตอนในการประเมินผล ตลอดจนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการประเมินผล

1. ความหมายและความสำคัญของการประเมินผลการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประเมินผลการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง กระบวนการการเก็บรวบรวมข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลเพื่อนำมาตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร รวมถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้นในอนาคต เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงไร โดยพิจารณาว่าผลของการใช้หลักสูตรเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

เมื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำหลักสูตรไปใช้จริงอาจจะพบปัญหา ข้อบกพร่อง และอุปสรรค จะต้องหาว่ามีสาเหตุมาจากอะไร เพื่อหาทางแก้ไขปัญหานั้น ปรับปรุงและพัฒนาให้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดียิ่งขึ้น ดังนั้น การประเมินการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

2. แนวทางการประเมินผลการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คณะผู้จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเก็บรวบรวมข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลต่างๆ ตลอดปีการศึกษาเพื่อนำมาตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนแนวโน้มของสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อ (นิรมล ศตวุฒิ, 2543, น. 105 – 106)

1) **หาคุณค่าของหลักสูตร** : หลักสูตรนั้นสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ และสนองความต้องการของท้องถิ่นเพียงใด

2) **ตัดสินเกี่ยวกับรูปแบบ การสอน และการบริหารหลักสูตร** : การวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร การสอนตามหลักสูตร และการบริหารงานเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่

3) **วัดคุณภาพผลผลิต** : ผู้ที่เรียนจบตามหลักสูตรมีคุณภาพเพียงใด

4) **ปรับปรุงหลักสูตร** : หลักสูตรมีข้อบกพร่องทั้งหมดอะไรบ้าง และระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร มีปัญหาอุปสรรคในแต่ละส่วนของหลักสูตรอะไรบ้าง นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หรือพิจารณาว่าควรจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไปอีกหรือไม่

3. ขอบเขตของการประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในการประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องประเมินให้ครบทั้งระบบของหลักสูตร ซึ่งจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ (นิรมล ศตวุฒิ, 2543, น. 106 – 107)

1) **การประเมินเอกสารหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก** : ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย/จุดหมาย เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ สารการเรียนรู้รายปี การจัดประสบการณ์ การประเมินพัฒนาการ และองค์ประกอบอื่นๆ ของหลักสูตร ตรวจสอบการใช้ภาษาในเอกสารหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ว่าสื่อสารได้ตรงกันหรือไม่ ข้อกำหนด รายละเอียดต่างๆ ของหลักสูตรต้องมีความชัดเจน ถูกต้อง การวางแผนการจัดการศึกษาเหมาะสมกลุ่มเป้าหมายคือเด็กปฐมวัยแต่ละช่วงวัย (2 – 5 ปี) เพียงใด

2) **การประเมินระบบของหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก** :

- ประเมินจุดมุ่งหมายในระดับต่างๆ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ว่ามีความเหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพแวดล้อม

- ประเมินการจัดเนื้อหาหลักสูตร คือ ความเหมาะสมของสัดส่วนเนื้อหาความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ ความเหมาะสมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์

- ประเมินการสอนของผู้สอน คือ ความสามารถและความถูกต้องในการปรับหลักสูตรมาใช้ในห้องเรียน ความรู้ความสามารถในเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ที่สอน การเตรียมการสอน การใช้สื่อและเทคนิคในการวัดผลและประเมินผล สอนตามแนวทางของหลักสูตรหรือไม่ ความสัมพันธ์กับผู้เรียนและการสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเป็นอย่างไร ความรับผิดชอบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

- ประเมินระบบการบริหารและการจัดการหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ประเมินความพร้อมในการใช้หลักสูตร โครงสร้างและระบบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ งบประมาณ หน่วยบริการการศึกษา

- ประเมินโปรแกรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน คือ ความสอดคล้องของวิธีการประเมิน พัฒนาการและผลการเรียนรู้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความเหมาะสมของระยะเวลาการประเมิน ความถูกต้องตามหลักวิชาการในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

3) การประเมินผลผลิต : ติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเรื่องทักษะ ความสามารถ พัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมถึงความพร้อมด้านการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

4. หลักเกณฑ์การประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 1) มีจุดประสงค์ในการประเมินที่แน่นอน การประเมินผลหลักสูตรจะต้องกำหนดลงไปให้แน่นอนชัดเจนว่าประเมินอะไร
- 2) มีการวัดที่เชื่อถือได้ โดยมีเครื่องมือและเกณฑ์การวัดซึ่งเป็นที่ยอมรับ
- 3) ข้อมูลเป็นจริงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการประเมินผล ดังนั้น ข้อมูลจะต้องได้มาอย่างถูกต้องเชื่อถือได้ และมากพอที่จะใช้เป็นตัวประเมินค่าหลักสูตรได้
- 4) มีขอบเขตที่แน่นอนชัดเจนว่าเราต้องการประเมินในเรื่องใดแค่นั้น
- 5) ประเด็นของเรื่องที่จะประเมินอยู่ในช่วงเวลาของความสนใจ
- 6) การรวบรวมข้อมูลมาเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ และกำหนดเครื่องมือในการประเมินผล จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ
- 7) การวิเคราะห์ผลการประเมินต้องทำอย่างระมัดระวังรอบคอบ และให้มีความเที่ยงตรงในการพิจารณา
- 8) การประเมินผลหลักสูตรควรใช้วิธีการหลายๆ วิธี
- 9) มีเอกภาพในการตัดสินผลการประเมิน
- 10) ผลต่างๆ ที่ได้จากการประเมินควรนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรทั้งในด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในโอกาสต่อไป เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีและมีคุณค่าสูงสุดตามที่ต้องการ

5. กระบวนการในการประเมินหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีกระบวนการและขั้นตอนที่แตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาต่างๆ คู่มือเล่มนี้จึงขอเรียบเรียงและสรุปรวมขั้นตอนต่างๆ เป็นข้อตามลำดับ ดังนี้

1) **วางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์** เป็นขั้นตอนในการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบใด ประเมินภาพรวมทั้งหมด หรือประเมินเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ใครเป็นผู้ประเมิน และจะประเมินเรื่องอะไรบ้าง เช่น ประเมินทั้งระบบของหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือประเมินเฉพาะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น แล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมิน โดยผู้ประเมินต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนว่าจะประเมินอะไร จะทำให้เราสามารถกำหนดแผนการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล ระยะเวลาการเก็บข้อมูล และเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล

2) **เก็บรวบรวมข้อมูล** เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประเมินต้องเก็บรวบรวมข้อมูลตามขอบเขตและระยะเวลาที่กำหนดไว้ จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่และเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีส่วนช่วยให้ข้อมูลที่รวบรวมได้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ

3) **วิเคราะห์ข้อมูล** เป็นขั้นตอนที่ผู้ประเมินจะต้องกำหนดวิธีการจัดระบบข้อมูล พิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม แล้วจึงวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

4) **สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการประเมิน** เป็นขั้นตอนที่ผู้ประเมินจะสรุปและรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้น ผู้ประเมินจะต้องพิจารณารูปแบบของการรายงานผลว่าควรจะเป็นรูปแบบใด และการรายงานผลจะมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีคุณภาพหรือไม่ เพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรแก้ไขปรับปรุงหรือยกเลิก

6. ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1) ทำให้ทราบถึงจุดดีหรือจุดเสียของหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงได้ถูกต้อง ทำให้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพดีขึ้น

2) สร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และค่านิยมที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

3) ช่วยในการบริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารจะรู้ว่าควรจะตัดสินใจและสนับสนุนช่วยเหลือ หรือบริหารทางด้านใดบ้าง

4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา

5) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ผลดี ด้วยความร่วมมือกันทั้งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและที่บ้าน

6) ให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7) ช่วยให้การประเมินผลเป็นระบบระเบียบ เพราะมีเครื่องมือ และหลักเกณฑ์ทำให้เป็นเหตุผลในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น

8) ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของหลักสูตร

9) ช่วยให้สามารถวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในอนาคตได้ เพราะข้อมูลของการประเมินผลหลักสูตร ทำให้ทราบเป้าหมายแนวทางและขอบเขตในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาคผนวก

- ตัวอย่างประกาศใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ตัวอย่างหนังสือความเห็นชอบของกรรมการ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ตัวอย่างโครงการ
- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
- ตัวอย่างแบบประเมินหลักสูตร

(-ตัวอย่าง-)

ประกาศ (เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล)

เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี/อายุ 3-5 ปี) ปีการศึกษา.....

ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช.....

การจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....ดำเนินการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี/อายุ 3-5 ปี) ปีการศึกษา..... โดยมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 และสภาพบริบททางวัฒนธรรม วิถีชีวิต สังคม ชุมชน และท้องถิ่นของเด็กปฐมวัย

ทั้งนี้ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....ได้ใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี/อายุ 3-5 ปี) ปีการศึกษา..... เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัยตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และสร้างรากฐานชีวิตให้พัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....สังกัด.....ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการกิจดังกล่าว จึงให้ใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี/อายุ 3-5 ปี) ปีการศึกษา..... ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....คราวประชุมครั้งที่.....เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....จึงให้ใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..... (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี/อายุ 3-5 ปี) ปีการศึกษา.....ตั้งแต่วันที่.....เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

(.....)

นายก (เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล)

(-ตัวอย่าง-)

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการ ผู้ปกครอง

คณะกรรมการสถานศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว ได้พิจารณาหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเจดีย์แม่ครัว ฉบับนี้แล้วเห็นว่ามีความสมบูรณ์สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัยแกนกลาง หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ และครูผู้ดูแลเด็ก ยังได้คิดริเริ่มจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับบริบทของท้องถิ่น และให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จึงเห็นชอบ หลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2555 (สำหรับเด็ก อายุ 3-5 ปี) ฉบับนี้

1. นายก /รองนายก
2. ผู้นำชุมชน
3. ผอ.รพ.
4. ผอ.ร.ร.
5. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
6. ผู้ปกครอง

ทั้งนี้ให้ใช้หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (หลักสูตรสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ขวบ/หลักสูตรเด็กอายุ 3-5 ปี) ในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา..... เป็นต้นไป

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

(-ตัวอย่าง-)

โครงการลูกเสือจูเนียร์ (Junior Scont)

1. หลักการและเหตุผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เห็นความสำคัญในการจัดให้มีโครงการลูกเสือจูเนียร์ขึ้น เพราะอยู่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ช่วยเหลือตนเองฝึกความอดทน ความมั่นใจ การกล้าแสดงออก ความมีระเบียบวินัย และความรู้จักรักษาความสะอาดร่างกายจากการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จะส่งผลให้นักเรียนได้รับรู้และเกิดทักษะ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้รู้จักการแก้ปัญหาและการอยู่ร่วมกัน
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ
3. เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษา
4. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา

3. เป้าหมาย

3.1 ด้านปริมาณ

-

3.2 ด้านคุณภาพ

-

4. วิธีดำเนินการ

1. ประชุมวางแผนการดำเนินงาน
2. ดำเนินงานตามโครงการ
3. สรุปรายงานผลการดำเนินงาน

5. ระยะเวลาดำเนินการ

-

6. สถานที่ดำเนินการ

-

7. งบประมาณ

-

8. การประเมินผล

ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีการประเมิน	เครื่องมือที่ใช้
ผลผลิต (Outputs) 1. ลูกเสือจูเนียร์ มีระเบียบวินัย มีความสามัคคี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ 2. ลูกเสือจูเนียร์ มีพัฒนาการ และความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญา	- สังเกต - แบบประเมิน - สังเกต - ชักถาม	- แบบประเมิน
ผลลัพธ์ (Outcomes) 1. ลูกเสือจูเนียร์ทุกคน รู้จักช่วยเหลือตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน กล้าแสดงออก	- สังเกต - ชักถาม	- แบบสอบถาม

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการ
()

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ
()

(-ตัวอย่าง-)

รายงานสรุปโครงการ/กิจกรรมโครงการลูกเสือจูเนียร์ (Junior Scout)

ประจำปีการศึกษา.....

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....

1. หลักการและเหตุผล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เห็นความสำคัญในการจัดให้มีโครงการลูกเสือจูเนียร์ขึ้น เพราะอยู่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ช่วยเหลือตนเอง ฝึกความอดทน ความมั่นใจ การกล้าแสดงออก ความมีระเบียบวินัย และการรู้จักรักษาความสะอาดร่างกาย จากการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม จะส่งผลให้นักเรียนได้รับรู้และเกิดทักษะ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้รู้จักการแก้ปัญหาและการอยู่ร่วมกัน
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ
3. เพื่อส่งเสริมทักษะด้านภาษา
4. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา

P – วางแผน

1. ประชุมวางแผนโครงการ
2. พิจารณากิจกรรมที่เข้าร่วมในโครงการและแต่งตั้งหน้าที่

D – การปฏิบัติ

1. ประชุมคณะครูเพื่อวางแผนการดำเนินงาน ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ
2. ประชุมเกี่ยวกับการดำเนินโครงการปฏิบัติ
3. ติดตามผลการปฏิบัติงาน ประเมินผล
4. สรุป รายงานผลของโครงการ

C – ตรวจสอบ

- ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ดูแลเด็กให้ความร่วมมือ ผู้ปกครอง

A – การปรับปรุงแก้ไข

- ประชุมวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาส่งเสริมให้การช่วยเหลือนักเรียนและเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สรุปผลการดำเนินงาน

ปีการศึกษา..... เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการส่งเสริมให้มีความสามารถในการสุนนัย
แสดงออก การมีวินัย มีความอดทน การมีมารยาท รู้จักบำเพ็ญตนช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเจริญเติบโต
ที่ดีและเหมาะสมกับวัย

ปัญหาและอุปสรรค

-

ข้อเสนอแนะจากผลการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุง

ลงชื่อ.....ผู้รายงานโครงการ
()

ลงชื่อ.....ผู้ตรวจโครงการ
()

กิจกรรมลูกเสือ Junior scout

กิจกรรมเข้าแถวเปิด ทุกวันพฤหัสบดี

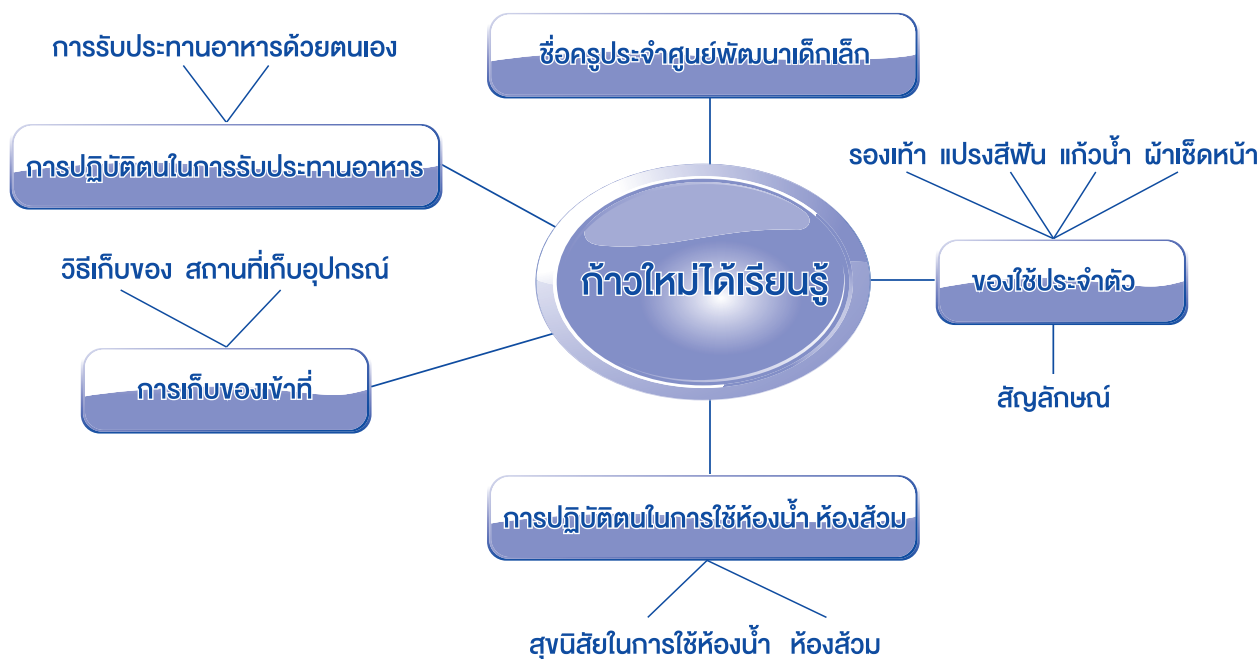

เข้ากิจกรรมเป็นฐาน
(ปฐมพยาบาลเบื้องต้น)

(-ตัวอย่าง-)

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (อายุ ๓ ปี)
สัปดาห์ที่ 1 สาระการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
หน่วยการจัดประสบการณ์ ก้าวใหม่ได้เรียนรู้

สิ่งที่ได้รู้แล้ว	สิ่งที่เด็กต้องการรู้	สิ่งที่เด็กควรรู้
1. ชื่อตัวเด็ก 2. 3. 4.	1. ชื่อครูประจำชั้น 2. ชื่อครูพี่เลี้ยง 3. ชื่อเล่น 4.	1. ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, ชั้นเรียน, ครูพี่เลี้ยง 2. ของใช้ประจำตัวเด็ก 3. การปฏิบัติตนในการใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม 4. การเก็บของเข้าที่ 5. การปฏิบัติตนในการรับประทานอาหาร

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (อายุ 3 ปี)
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 1 สาระการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
หน่วยการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ก้าวใหม่ได้เรียนรู้
สาระการเรียนรู้ย่อย ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้นเรียน ครูพีเลียง

1. ชื่อกิจกรรม การเคลื่อนไหวและจังหวะ
2. การเตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - 1) เทปเพลง ก. ไก่สอนน้อง
 - 2) เครื่องเคาะจังหวะ
3. สาระการเรียนรู้
 - 1) สาระที่ควรเรียนรู้
 - 1.1 การฟังและปฏิบัติตามสัญญาณเคลื่อนไหวร่างกายประกอบจังหวะ
 - 2) ประสบการณ์สำคัญ
 - 2.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
4. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม
 - 1) เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายประกอบเพลง ก.ไก่สอนน้องได้
 - 2) ฟังและปฏิบัติตามสัญญาณได้
5. วิธีการจัดกิจกรรม
 - 1) เด็กเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระตามเครื่องเคาะจังหวะดังนี้ ถ้าครูเคาะจังหวะเร็วให้เคลื่อนไหวเร็ว ถ้าครูเคาะจังหวะช้าให้เคลื่อนไหวช้า และถ้าเคาะ 2 ครั้ง ให้หยุดทันที ครูให้สัญญาณเคาะจังหวะสลับกัน
 - 2) นำเทปเพลง ก. ไก่สอนน้อง เปิดให้เด็กฟังและให้เด็ก ทำท่าประกอบเพลงอย่างอิสระ
 - 3) เด็กนั่งพักผ่อน 2-3 นาที
6. การประเมินผล
 - 1) สังเกตการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายประกอบเพลง
 - 2) สังเกตการฟังและปฏิบัติตามสัญญาณ

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (อายุ 3 ปี)
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 1 สาระการจัดประสบการณ์ที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
หน่วยการจัดประสบการณ์ ก้าวใหม่ได้เรียนรู้
สาระการเรียนรู้ย่อย ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้นเรียน ครูพี่เลี้ยง

1. ชื่อกิจกรรม เสริมประสบการณ์ (ในวงกลม)
2. การเตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - 1) เพลง “ชื่อของเธอ”
3. สาระการเรียนรู้
 - 1) สาระที่ควรเรียนรู้
 - 1.1 ชื่อของตนเอง ชื่อครูประจำชั้น ชื่อเพื่อน ชื่อครูพี่เลี้ยง
 - 2) ประสบการณ์สำคัญ
 - 2.1 การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด
4. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม
 - 1) ร้องเพลงชื่อของเธอได้
 - 2) บอกชื่อครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยงได้
 - 3) บอกชื่อเล่นของตนเองได้
5. วิธีการจัดกิจกรรม
 - 1) ครูแนะนำชื่อจริง และชื่อเล่นของตนเองให้เด็กรู้จัก พร้อมกับให้เด็กออกเสียงตามครูหลายๆ ครั้ง
 - 2) เด็กแนะนำชื่อของตนเองให้เพื่อนและครูรู้จักโดยครูใช้เพลง “ชื่อของเธอ” ประกอบ
 - 3) เด็กแนะนำชื่อของตนเอง และชื่อครูประจำชั้นอีกครั้งหนึ่ง
6. การประเมินผล
 - 1) สังเกตการร้องเพลง
 - 2) สังเกตการบอกชื่อครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยง
 - 3) สังเกตการบอกชื่อเล่นของตนเอง

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (อายุ 3 ปี)
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 1 สาระการจัดประสบการณ์ที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
หน่วยการจัดประสบการณ์ ก้าวใหม่ได้เรียนรู้
สาระการเรียนรู้ย่อย ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้นเรียน ครูพีเลียง

1. ชื่อกิจกรรม สร้างสรรค์
2. การเตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - 1) รูปภาพเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิง
 - 2) สีเทียน
3. สาระการเรียนรู้
 - 1) สาระที่ควรเรียนรู้
 - 1.1 การระบายสีรูปภาพ
 - 2) ประสบการณ์สำคัญ
 - 2.1 การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุต่างๆ
 - 2.2 การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
4. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม
 - 1) ใ้กำลังใจเมื่อมีประสบการณ์สัมพันธ์กับตาได้
 - 2) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง
5. วิธีการจัดกิจกรรม
 - 1) ครูเตรียมอุปกรณ์ดังนี้
 - รูปภาพเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิง
 - สีเทียน
 - 2) ครูแจกกระดาษรูปภาพให้เด็กคนละ 1 แผ่น และลงมือปฏิบัติกิจกรรมของตนเองให้สวยงามโดยใช้สีเทียนระบายตามจินตนาการของตนเอง
 - 3) เด็กนำเสนอผลงานของตนเอง
6. การประเมินผล
 - 1) สังเกตการใช้กำลังใจของเด็ก
 - 2) การตรวจผลงาน

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (อายุ 3 ปี)
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 1 สาระการจัดประสบการณ์ที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
หน่วยการจัดประสบการณ์ ก้าวใหม่ได้เรียนรู้
สาระการเรียนรู้ย่อย ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้นเรียน ครูพี่เลี้ยง

1. ชื่อกิจกรรม เสรี
2. การเตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - 1) อุปกรณ์ต่างๆ ที่จัดไว้ตามศูนย์กิจกรรมเสรีทั้ง 13 ศูนย์
3. สาระการเรียนรู้
 - 1) สาระที่ควรเรียนรู้
 - 1.1 การเล่นตามศูนย์เป็นการเล่นในศูนย์ประสบการณ์ต่างๆ อย่างอิสระ ซึ่งจะช่วยพัฒนาความคิด และจินตนาการของเด็กควบคู่ไปกับการรับสัมผัส การรอคอย การแบ่งปัน และการอยู่ร่วมกัน เพื่อพัฒนาการเข้าสู่สังคม
 - 2) ประสบการณ์สำคัญ
 - 2.1 ช่วยพัฒนาความคิด และจินตนาการของเด็กควบคู่ไปกับการรับสัมผัส การเล่นร่วมกัน และการคิดแก้ไขปัญหา
4. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม
 - 1) เปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกต สำรวจ ทดลอง ค้นคว้า คิดแก้ปัญหาในการทำงานและการเล่นเป็นกลุ่ม
 - 2) เกิดจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบต่องานและสิ่งที่ตนเองเล่น
 - 3) ได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้ใช้ภาษาสุภาพ ช่วยเหลือ แบ่งปันผู้อื่นและรู้จักอดทนรอคอย
 - 4) ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน
5. วิธีการจัดกิจกรรม
 - 1) ครูแนะนำการปฏิบัติตนในการเล่นศูนย์กิจกรรมเสรีทั้ง 13 ศูนย์ ตามข้อตกลง
 - 2) เด็กเลือกเล่นศูนย์กิจกรรมเสรีตามสนใจ
 - 3) ครูเพิ่มเติม ปรับเปลี่ยน จัดเตรียมงานให้ตรงกับหน่วยการเรียนรู้
 - 4) หลังเลิกเล่นให้ทำความสะอาดอุปกรณ์ พร้อมกับเก็บของเข้าที่ให้เรียบร้อยดูสวยงาม
6. การประเมินผล
 - 1) สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกก่อนและหลังการเข้าศูนย์กิจกรรมเสรี
 - 2) ตรวจสอบผลงานในการทำงานและการสร้างสรรค์ผลงานในการเล่น
 - 3) บันทึกและตรวจสอบพฤติกรรมในการเล่นศูนย์กิจกรรมเสรีทั้ง 13 ศูนย์

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (อายุ 3 ปี)
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 1 สาระการจัดประสบการณ์ที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
หน่วยการจัดประสบการณ์ ก้าวใหม่ได้เรียนรู้
สาระการเรียนรู้ย่อย ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้นเรียน ครูพีเลี้ยง

1. ชื่อกิจกรรม กลางแจ้ง
2. การเตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - 1) เครื่องเล่นสนาม
 - 2) นกหวีด
3. สาระการเรียนรู้
 - 1) สาระที่ควรเรียนรู้
 - 1.1 การเล่นเครื่องเล่นสนาม
 - 2) ประสบการณ์สำคัญ
 - 2.1 การเล่นเครื่องเล่นสนาม
 - 2.2 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
 - 2.3 การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน
4. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม
 - 1) เคลื่อนไหวอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายได้
 - 2) เล่นเครื่องเล่นสนามได้อย่างปลอดภัย
5. วิธีการจัดกิจกรรม
 - 1) เด็กและครูสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงในการปฏิบัติตน เมื่อลงไปที่สนาม และเด็กวิ่งรอบสนาม เป็นการอบอุ่นร่างกาย
 - 2) ครูแนะนำการเล่นเครื่องเล่นสนาม อย่างถูกวิธี และแบ่งกลุ่มเด็กให้หมุนเวียนเปลี่ยนเมื่อได้ยินสัญญาณนกหวีดเป่า 2 ครั้ง
 - 3) เด็กเล่นเครื่องเล่นสนาม โดยมีครูคอยดูแลความปลอดภัยและแนะนำวิธีการเล่นอยู่ใกล้ๆ
 - 4) เด็กได้ยินสัญญาณหยุดเล่น เด็กล้างมือให้สะอาดและเข้าแถวเดินเข้าห้องเรียน
6. การประเมินผล
 - 1) สังเกตการเคลื่อนไหวอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย
 - 2) สังเกตการเล่นเครื่องเล่นสนาม

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (อายุ 3 ปี)
สัปดาห์ที่ 1 วันที่ 1 สาระการจัดประสบการณ์ที่ 1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก
หน่วยการจัดประสบการณ์ ก้าวใหม่ได้เรียนรู้
สาระการเรียนรู้ย่อย ชื่อครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชั้นเรียน ครูพี่เลี้ยง

1. ชื่อกิจกรรม เกมการศึกษา
2. การเตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
 - 1) ภาพตัดต่อรูปเด็กนักเรียนหญิง
3. สาระการเรียนรู้
 - 1) สาระที่ควรเรียนรู้
 - 1.1 การเล่นเกมภาพตัดต่อรูปเด็กนักเรียนหญิง
 - 2) ประสบการณ์สำคัญ
 - 2.1 การเล่นรายบุคคลการเล่นเป็นกลุ่ม
 - 2.2 การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก
 - 2.3 การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรม
 - 1) เล่นเกมภาพตัดต่อรูปเด็กนักเรียนหญิงได้
 - 2) ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนได้
 - 3) จัดเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นเสร็จ
5. วิธีการจัดกิจกรรม
 - 1) นำภาพตัดต่อที่สมบูรณ์มาให้เด็กดูและสนทนาถึงเนื้อหาของภาพ
 - 2) ครูสาธิตวิธีเล่นเกมภาพตัดต่อ และแบ่งกลุ่ม ครูแจกเกมให้เด็กเล่นเกมภาพตัดต่อรูปเด็กนักเรียนหญิง โดยให้สังเกตภาพสมบูรณ์ก่อน จากนั้นแยกภาพออกเป็นบัตรย่อยแล้วนำบัตรย่อยมาประกอบเป็นภาพที่สมบูรณ์อีกครั้ง
 - 3) เด็กเล่นเกมตัดต่อนักเรียนหญิงซ้ำอีกครั้ง
 - 4) เด็กช่วยเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย
6. การประเมินผล
 - 1) สังเกตการเล่นเกมภาพตัดต่อเด็กนักเรียนหญิง
 - 2) สังเกตการร่วมกิจกรรม
 - 3) สังเกตการเก็บของเข้าที่

บันทึกหลังการจัดประสบการณ์ วันที่.....

ผลการจัดประสบการณ์ สาระการเรียนรู้ย่อย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ปัญหาอุปสรรค

.....

.....

.....

แนวทางการแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

()

ตำแหน่งผู้ช่วยครู.....

ลงชื่อ.....

()

ตำแหน่ง ครู.....

ลงชื่อ.....

()

ตำแหน่ง.....

(-ตัวอย่าง-)

แบบประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 3 ปี , 3 - 5 ปี)

คำชี้แจง 1. แบบประเมินฉบับนี้ ใช้สำหรับผู้รับผิดชอบงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. แบบประเมินฉบับนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การประเมินหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....สังกัด (อบต.เทศบาล).....

อำเภอ.....จังหวัด.....

- ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ☐ ขนาดเล็ก (S) (เด็กนักเรียน จำนวนต่ำกว่า 60 คน)
 - ☐ ขนาดกลาง (M) (เด็กนักเรียน จำนวนกว่า 61 - 120 คน)
 - ☐ ขนาดใหญ่ (L) (เด็กนักเรียน จำนวน 121-300 คน)
 - ☐ ขนาดใหญ่พิเศษ (XLI) (เด็กนักเรียน จำนวน 301-500 คน)
 - ☐ ขนาดใหญ่พิเศษ (XXL) (เด็กนักเรียน จำนวน 500 คนขึ้นไป)

สถานะ

- ☐ ครู/ครูผู้ดูแลเด็ก
- ☐ ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ดูแลเด็ก
- ☐ ผู้ปกครอง
- ☐ กรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ
- ☐ ผู้บริหาร
- ☐ อื่นๆ.....

รายการ	ผลการประเมิน		
	มี/ ปฏิบัติ	ไม่มี/ ไม่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้
ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย			
1. สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช			
2. แสดงความเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อ จุดเน้น อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
3. กำหนดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
วิสัยทัศน์			
4. กำหนดจากข้อมูลสารสนเทศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สภาพปัจจุบัน ปัญหา นโยบาย และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น			
5. กำหนดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง			

รายการ	ผลการประเมิน		
	มี/ ปฏิบัติ	ไม่มี/ ไม่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้
6. กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นที่ชัดเจน			
7. กำหนดระยะเวลาในการพัฒนาชัดเจน			
ภารกิจ			
8. แสดงถึงงานที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน			
9. สะท้อนถึงวิธิดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จ ตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้			
10. การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน			
11. ตรงกับบทบาทหน้าที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
จุดหมาย			
12. สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช.....			
13. สอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์และภารกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
14. ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้			
มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์			
15. กำหนดเวลาเรียนชัดเจน และแยกตามอายุของเด็กตามที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัด			
16. กำหนดสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช.....			
17. กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีแต่ละช่วงอายุครอบคลุมและ สอดคล้องกับมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์สาระที่ควรเรียนรู้ประสบการณ์ สำคัญ ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช			
18. มีหน่วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดปีการศึกษาครบทุกช่วงอายุ			
การจัดประสบการณ์			
19. กำหนดหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับการจัด ประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช.....			
20. กำหนดกิจกรรมประจำวันครอบคลุมพัฒนาการ 4 ด้าน เหมาะสมกับวัยของเด็ก เวลา และบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
21. มีตารางกิจกรรมประจำวันที่ระบุรายละเอียดของกิจกรรม			
การเรียนรู้ และกิจวัตรประจำวัน			
22. กำหนดวิธีการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่หลากหลาย เหมาะสมกับ พัฒนาการ ความสนใจของเด็ก			
การจัดสภาพแวดล้อม			
23. กำหนดการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดพื้นที่ภายในห้องเรียนเอื้อต่อการปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมของครูผู้ดูแลเด็ก และเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม			
24. กำหนดการจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนภายในบริเวณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์ของครูผู้ดูแลเด็ก เอื้อต่อ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสม			
สื่อและแหล่งเรียนรู้			
25. กำหนดการใช้สื่อส สำหรับจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย			
26. กำหนดการพัฒนาสื่อสำหรับจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย			

รายการ	ผลการประเมิน		
	มี/ ปฏิบัติ	ไม่มี/ ไม่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้
27. กำหนดการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชน ท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สำหรับจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัย			
การประเมินพัฒนาการ			
28. กำหนดหลักการและวิธีการประเมินพัฒนาการที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช			
29. กำหนดวิธีการ และเครื่องมือประเมินพัฒนาการ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยของเด็ก เน้นการประเมินตามสภาพจริงและการมีส่วนร่วม			
30. กำหนดการจัดทำหลักฐาน เอกสารการประเมินอย่างเป็นระบบ และการนำเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง			
31. กำหนดวิธีการนำข้อมูลสารสนเทศการประเมินไปใช้วางแผนหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัย			

หมายเหตุ : สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

ที่ปรึกษาการจัดทำคู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. นายสุทธิพงษ์ จุลเจริญ	อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. นายดุขฎิ สวัสดิ์วิทยากร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
3. นายธนา ยันตรโกวิท	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
4. นายขจร ศรีชวโนทัย	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
5. ว่าที่ร้อยตรี ธาณินทร์ รุ่งรัชชัช	หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

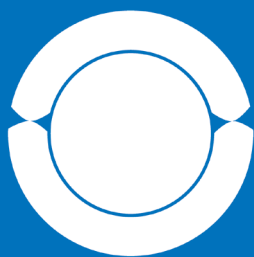
คณะผู้จัดทำคู่มือแนวทางการจัดทำหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. นายสมบูรณ์ สุธีระกุล	ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. นางสาวช่อทิพย์ ศรีรัตน์	นักวิชาการศึกษา ชำนาญการ
3. นายต้องการ สุขเหลือ	นักวิชาการศึกษา ชำนาญการ
4. นางสาวสิตารมณ บุนรอด	นักวิชาการศึกษา ปฏิบัติการ
5. นายอุเทน สวัสดิ์จัน	พนักงานวิเคราะห์นโยบายและแผน
6. ดร.เสาวคนธ์ จันทร์ผ่องศรี	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ เทศบาลเมืองชลบุรี
7. ดร.พรรณมาส พรหมพิลา	ผู้อำนวยการสถานศึกษา เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี
8. นางสาวธัญญา หล้าหาญ	ผู้อำนวยการกองการศึกษา อบต.เชียงทอง
9. นางสาวธัญญาพร อนันตกุล	ผู้อำนวยการกองการศึกษา ทต.บางเสร่
10. นายอำหลี คลองยวน	ผู้อำนวยการกองการศึกษา อบต.คลองเขม้า
11. นางสาวจิตาธิปไตย ปภาวัฒน์วสุ	ผู้อำนวยการกองการศึกษา ทต.ทุ่งคอก
12. นางราตรี ชาติประสงค์	ผู้อำนวยการกองการศึกษา อบต.บ้านเล่า
13. นายวิโรจน์ มะลิซ้อน	ผู้อำนวยการกองการศึกษา อบต.พะวอ
14. นางจิตจันทร์ พงษ์สกุล	หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา ทต.เขาชีจรรย์
15. นางสาวจันทิมา จันทรสุวรรณ	หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา อบต.ลำไทร
16. นางสุพัตรา ตาลดี	ศึกษานิเทศก์ ทน.ขอนแก่น
17. นางสุธาทิพย์ เมืองสุข	ศึกษานิเทศก์ ทน.นนทบุรี
18. ดร.มุกดา เลขะวิวัฒน์	ศึกษานิเทศก์ ทม.แพร่
19. นางวัชจิรา ชูลิน	ศึกษานิเทศก์ ทน.สงขลา
20. นางทองเหรียญ อินต๊ะพิงค์	ครู คศ.๑ ทต.เจดีย์แม่ครัว
21. นางวัลภา วาสแดง	ครู คศ.๑ อบต.บางไทร
22. นายชยพล พุทธปา	ครู คศ.๑ ทน.สกลนคร
23. นางสาวคนธ์ ไกรวงศ์	ครู คศ.๑ อบต.ท่าฉาง
24. นางสาวธัญนันท์ บุญดี	ครู คศ.1 อบต.ดอนทราย
25. นางวิไล ผดุงตาล	ครู คศ.1 ทน.นครราชสีมา
26. นางสาวชล บินาชาติ	ครู คศ.1 อบต.บางบัวทอง
27. นางสาวสุริยรัตน์ ธรรมทิง	ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ทต.วังนาง

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2543). *การพัฒนาหลักสูตร CURRICULUM DEVELOPMENT*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Sally MooMaw Edo. (2558) *การจัดการเรียนรู้ STEM ในระดับปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- โครงการสนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาและเยาวชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2554). *Do & Don't รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี (2542). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ (2551). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย